

Стенографски дневникъ

НА

8. заседание

Вторникъ, 12 ноемврий 1940 г.

(Открито въ 16 ч. 25 м.).

Председателствувалъ подпредседателътъ Никола Захариевъ.

Секретари: Стефанъ Багриловъ и Николай Султановъ.

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

Съобщения:	Стр.	Стр.
Отпуски	149	23 октомврий 1940 г., протоколъ № 188, относно
Питания	149	покупката на петролъ безъ акцизъ отъ интен-
Предложения	149	данствата и домакинствата на войсковитъ части
Законопроекти	149	(Приемане) 160
По дневния редъ:		
1) Предложения: а) за одобрение подписаната въ		2) Законопроекти: а) за извънбрачните деца и
София на 19 юний 1940 г. спогодба между цар-		осиновяването (Първо четене) 161
ство България и германския Райхъ за сътруд-		Говорили: М-ръ В. Митакوفъ 165
ничество на културна почва, включително учи-		Г. Тодоровъ 168
лищното дѣло. (Приемане) 149		Ж. Струнджевъ 172
Говорилъ: Д-ръ Б. Ковачевски 160		б) за българското поданство (Първо четене) . . . 174
б) за разрешаване и забраняване износа на нѣкои		Говорили: М-ръ В. Митакوفъ 178
стоки (Приемане) 161		К. Божиловъ 180
в) за одобрение III-то постановление на Министер-		Д. Узуновъ 182
ския съветъ, взето въ заседанието му отъ		Дневенъ редъ за следващото заседание 183

Председателствувашъ Никола Захариевъ: (Звъни) При-
сѣдствуватъ нужното число народни представители. От-
кривамъ заседанието

(Отсѣдствуватъ народнитъ представители: Алексан-
дъръ Загоровъ, Александъръ Гатевъ, Александъръ Кара-
петровъ, Ангелъ Вълчевъ, Атанасъ Ганчевъ, Борисъ Мон-
чевъ, Василь Велчевъ, Димитъръ Сараджовъ, д-ръ Иванъ
Бешковъ, Иванъ Батембергски, Иванъ п. Константиновъ,
Иванъ Гърковъ, Илия Славковъ, Киро Арнаудовъ, Кирчо
Кирчевъ, Лазаръ Бакаловъ, Лазаръ Поповъ, Милети На-
човъ, д-ръ Никола Минковъ, Петъръ Грънчаровъ, Петъръ
Марковъ, и Стефанъ Керкенецовъ)

Председателството е разрешило отпускъ на следнитъ
г-да народни представители:

Стефанъ Керкенецовъ — 1 день;
Александъръ Гатевъ — 1 день;
Димитъръ Сараджовъ — 1 день;
Милети Начовъ — 2 дена;
Александъръ Цанковъ — 3 дни;
Кирчо Кирчевъ — 3 дни;
Лазаръ Бакаловъ — 4 дни, и
Ангелъ Вълчевъ — 4 дни.

Постѣпили сѣ следнитъ питання:

Отъ народния представителъ г-нъ Никола Джанковъ
до г-на министъръ-председателя относно ограбванията,
на които сѣ подложени изселницитъ-българи отъ Северна
Добруджа отъ страна на румънската власт.

Отъ народния представителъ г-нъ Тодоръ Поляковъ до
г-на министъръ-председателя относно цензурата на пе-
чата и цензурирането на речитъ на народнитъ предста-
вители.

Тѣзи питання ще се изпратятъ на г-на министъръ-
председателя, за да отговори.

Постѣпили сѣ:

Отъ Министерството на финанситъ — предложение за
освобождение отъ износно мито и други данъци и такси,
както и отъ бандеролъ, 6.000 кгр. папиреси и за продължа-
ване сроковетъ по временно вносни декларации № № 20213/

23037, отъ 25 августъ 1938 г., и 18810/22430, отъ 18 юлий
1939 г., на Столичната митница и № 5757/9021, отъ 28 юлий
1939 г., на Бургаската митница.

Отъ сѣщото министерство — предложение за одобря-
ване постигнатото съглашение между Българската народна
банка и фирмата „Гизеке & Девриентъ“ — Лайпцигъ,
съ което се измѣнятъ нѣкои отъ първоначалнитъ условия
по договора въ връзка съ изработването на една нова
запасна емисия банкноти.

Отъ сѣщото министерство — предложение за разреша-
ване на Българското дружество „Червенъ кръстъ“ да из-
нася за чужбина хранителни продукти, облѣкло и пр.

Отъ Министерството на народното просвѣщение — за-
конопроектъ за организиране на българската младежъ.

Тѣзи предложения и законопроекти ще бѣдатъ разда-
дени на г-да народнитъ представители.

Пристъпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ:

Одобряване предложението за одобрение на подписаната
въ София на 19 юний 1940 г. спогодба между царство Бъл-
гария и германския Райхъ за сътрудничество на културна
почва, включително училищното дѣло.

Моля г-на секретаря да прочете предложението.

Зам.-секретарь Дочо Христовъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законодателното предложение за одобрение на под-
писаната на 19 юний 1940 г. въ София спогодба между
царство България и германския Райхъ за сътрудничество
на културна почва, включително училищното дѣло.

Г-да народни представители! Живитъ връзки и искре-
нитъ отношения на приятелство и сътрудничество на кул-
турна почва между Германия и България отдавна сѣ из-
вестни. Съ желание тия естествени връзки и отношения
да получатъ по-голяма планомерность и да се засилятъ
още повече, между правителството на германския Райхъ

и нашето правителство бѣ обсъденъ въпросътъ за сключване на една спогодба. По сѣщия въпросъ бѣ постигнато пълно разбирателство и бѣ изработена отъ нарочна смѣенна германо-българска комисиия „Спогодба между царство България и германския Райхъ за сътрудничество на културна почва, включително училищното дѣло“, която бѣ одобрена съ II-то постановление на Министерския съветъ, отъ 29 октомврий 1940 г., протоколъ № 191. Спогодбата биде подписана на 19 юний т. г. отъ пълномощнитѣ на Негово Величество Царя на българитѣ и на германския Райхсканцлеръ: министъръ-председателъ и министъръ на народното просвѣщение проф. д-ръ Б. Филовъ и директорътъ на изповѣданията при Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията, пълномощниятъ министъръ д-ръ К. М. Сарафовъ — отъ българска страна, и отъ извънредния пратеникъ и пълномощенъ министъръ на германския Райхъ въ София, Х. Фрайхеръ фонъ Рихтхофенъ, и генералния консулъ при Министерството на външнитѣ работи, д-ръ Вилхелмъ Ньолдеке — отъ германска страна. Като първа проява на сключената германо-българска културна спогодба е недавншното посещение на германския министъръ на народното просвѣщение г-нь Бернхардъ Рустъ, който дойде въ България по случай откриването на Германския наученъ институтъ въ София и биде посрещнатъ радушно въ столицата и провинцията.

Г-да народни представители! Тази е въ най-общи черти историята на спогодбата, която ви представямъ за одобрение. Нейнитѣ постановления, засѣгащи уредбата на редица културни и училищни въпроси, сѣ изработени на

основата на справедливото зачитане националното законодателство на дветѣ страни и върху началата на взаимността. Въ неспокойнитѣ и усилни времена, които свѣтътъ днесъ преживява, сключената българо-германска спогодба, освенъ прѣката полза, която преследва за нашия духовенъ напредѣкъ, е искренъ изразъ на нашия всегдашенъ стремежъ къмъ мирно и приятелско международно сътрудничество. Като изтъквамъ това, азъ вѣрвамъ, че вие, г-да народни представители, добре ще прецените смисъла и значението на тази спогодба за днешния и за утрешнитѣ дни и ще я одобрите, като гласувате за нея.

София, 29 октомврий 1940 г.

Министъръ-председателъ, министъръ на народното просвѣщение: **Б. Филовъ.**

РЕШЕНИЕ

за одобрение на подписаната въ София на 19 юний 1940 г. „Спогодба между царство България и германския Райхъ за сътрудничество на културна почва, включително училищното дѣло“.

Одобрява се подписаната въ София на 19 юний 1940 г. „Спогодба между царство България и германския Райхъ за сътрудничество на културна почва, включително училищното дѣло“.

(Ето текстътъ на спогодбата:

СПОГОДБА

МЕЖДУ ЦАРСТВО БЪЛГАРИЯ И ГЕРМАНСКИЯ РАЙХЪ,

за

сътрудничество на културна почва, включително
училищното дѣло.

НЕГОВО ВЕЛИЧЕСТВО ЦАРЪТЪ НА БЪЛГАРИТѢ И ГЕРМАНСКИЯТЪ РАЙХСКАНЦЛЕРЪ

убедени, че за задълбочаване на сѣществувашитѣ приятелски връзки между дветѣ страни е желателно изграждането на културнитѣ отношения, уговориха

да сключатъ една спогодба за сътрудничество на културна почва, включително училищното дѣло, и за тая цель назначиха за свои пълномощници:

НЕГОВО ВЕЛИЧЕСТВО ЦАРЪТЪ НА БЪЛГАРИТѢ:

министъръ-председателя и министъръ на народното просвѣщение

г-нь д-ръ Богданъ ФИЛОВЪ

и пълномощния министъръ, директоръ на изповѣданията при Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията, г-нь д-ръ Константинъ М. САРАФОВЪ,

ГЕРМАНСКИЯТЪ РАЙХСКАНЦЛЕРЪ:

извънредния пратеникъ и пълномощенъ министъръ на германския Райхъ въ София

г-нь д-ръ Хербертъ Фрайхеръ фонъ РИХТХОФЕНЪ

и генералния консулъ въ Министерството на външнитѣ работи г-нь Д-ръ Вилхелмъ НЬОЛДЕКЕ,

които, следъ взаимно съобщаване на своитѣ намѣрени въ надлежна форма и добъръ редъ пълномощия, договориха следното:

ABKOMMEN

ZWISCHEN DEM KÖNIGREICH BULGARIEN UND DEM DEUTSCHEN REICH

ÜBER DIE

Zusammenarbeit auf kulturellem Gebiet
einschliesslich des Schulwesens.

SEINE MAJESTÄT DER KÖNIG DER BULGAREN UND DER DEUTSCHE REICHSKANZLER

in der Überzeugung, daß zur Vertiefung des zwischen den beiden Ländern bestehenden freundschaftlichen Verhältnisses ein Ausbau der kulturellen Beziehungen erstrebenswert ist, haben vereinbart,

ein Abkommen über die Zusammenarbeit auf kulturellem Gebiet einschliesslich des Schulwesens abzuschließen, und haben zu diesem Zwecke zu ihren Bevollmächtigten ernannt:

SEINE MAJESTÄT DER KÖNIG DER BULGAREN:

Den Präsidenten des Ministerrates u. Unterrichtsminister,

Herrn Dr. Bogdan FILOW

und den bevollmächtigten Minister, Ministerialdirektor im Ministerium des Äusseren u. der Kultusangelegenheiten, Herrn Dr. Konstantin M. SARAFOW,

DER DEUTSCHE REICHSKANZLER:

Den ausserordentlichen Gesandten u. bevollmächtigten Minister des Deutschen Reiches in Sofia,

Herrn Dr. Herbert Freiherrn von RICHTHOFEN

und den Generalkonsul im Auswärtigen Amt Herrn Dr. Wilhelm NÖLDEKE,

die nach gegenseitiger Mitteilung ihrer in guter und gehöriger Form befundenen Vollmachten nachstehendes vereinbart haben:

I. ЧАСТЪ

Общи културни разпоредби.

Членъ 1.

Договарящите страни ще поощряват културните и особено научните институти, които съществуват или ще се учредят въ бъдеще и чиято дейност служи за сближение на германския Райхъ и царство България и допринася за задълбочаване на взаимното опознаване на двете страни.

Членъ 2.

Всѣка отъ договарящите страни може да основе и издържа въ столицата на другата страна единъ наученъ институтъ.

Основаните, съобразно алинея първа, научни институти иматъ за задача да поощряватъ културното сътрудничество между двете страни, както и взаимното опознаване на двата народа. За тази целъ всѣки отъ двата института ще изнася въ страната, която му дава гостоприемство, културните ценности на своята родна страна чрезъ сказки и други културни начинания. Същевременно всѣки отъ двата института ще обогатява чрезъ собствени изследвания своите познания въ областта на културата, историята, географията и народния животъ на страната, която му дава гостоприемство, и ще съобщава на своята страна резултатите отъ тия свои изследвания. За изпълняване на своите задачи всѣки отъ двата научни институти ще се грижи да има приятелското съдействие на учените и научните и други културни учреждения на страната, която му дава гостоприемство. Институтите ще бъдатъ снабдявани също така, доколкото това е възможно, съ подходящи библиотеките и други научни пособия.

Германскиятъ наученъ институтъ въ София може, покрай другите си задачи, да изпълнява и заличитъ на „Посрѣдническата секция на Германската Академия“ („Mittelstelle der Deutschen Akademie e. V.“) и единъ „Клонъ на Германската служба за академическа размяна“ („Zweigstelle des Deutschen Akademischen Austauschdienstes e. V.“).

Всѣка отъ договарящите страни ще дава на учреждения въ нейна територия наученъ институтъ на другата страна всѣка възможна подкрепа, а особено ще поощрява сътрудничеството на тѣзи институти съ служенията между двата народа, които съществуватъ или ще бъдатъ основани въ бъдеще въ всѣка една отъ двете страни за поддържане на отношенията къмъ другата страна.

Членъ 3.

Всѣка отъ договарящите страни ще осигури на учрежденията съгласно чл. 2 наученъ институтъ на другата страна освобождаване отъ всички данъци върху неговата сграда, нейния парцелъ, както и за обезавеждането на институтската сграда, освобождаване отъ всички данъци върху собствеността, пжтенъ и желѣзнопжтенъ данъкъ и берии, съ изключение на данъците върху оборота.

Възмездните и безвъзмездните правни сдѣлки отъ всѣкакъвъ видъ, които се отнасятъ до недвижими имоти, служещи на целите на тия институти, също и даренията отъ всѣкакъвъ видъ, направени въ полза на тия институти, се освобождаватъ отъ всички данъци, берии и такси. Същите облаги се даватъ и на новопостроени сгради.

I. TEIL

Allgemeine kulturelle Bestimmungen.

Artikel 1.

Die vertragschließenden Teile werden die bestehenden oder noch zu begründenden kulturellen, insbesondere auch wissenschaftlichen Einrichtungen fördern, deren Tätigkeit der kulturellen Annäherung zwischen dem Deutschen Reich und dem Königreich Bulgarien dient und zu einer Vertiefung der gegenseitigen Kenntnis der beiden Länder beiträgt.

Artikel 2.

Jeder der vertragschließenden Teile kann in der Hauptstadt des anderen Teiles ein wissenschaftliches Institut begründen und unterhalten.

Die gemäß Abs. 1 begründeten wissenschaftlichen Institute haben die Aufgabe, die kulturelle Zusammenarbeit zwischen den beiden Ländern sowie das gegenseitige Verständnis der beiden Völker zu fördern. Zu diesem Zwecke wird jedes der beiden Institute die Kulturgüter seines Heimatlandes durch Vorträge und sonstige kulturelle Veranstaltungen in seinem Gastlande zur Darstellung bringen. Gleichzeitig wird jedes der beiden Institute die Kenntnis über sein Gastland auf dem Gebiet der Kultur, der Geschichte und der Landeskunde durch eigene Forschungen bereichern und die Ergebnisse seinem Heimatlande übermitteln. Jedes der beiden wissenschaftlichen Institute wird sich zur Erfüllung seiner Aufgaben des freundschaftlichen Einverständnisses mit den Gelehrten sowie mit den wissenschaftlichen und anderen kulturellen Einrichtungen seines Gastlandes versichern. Die Institute werden, soweit möglich, mit geeigneten Büchereien und sonstigen wissenschaftlichen Hilfsmitteln versehen werden.

Das Deutsche Wissenschaftliche Institut in Sofia kann neben seinen übrigen Aufgaben auch diejenigen einer „Mittelstelle der Deutschen Akademie e. V.“ und einer „Zweigstelle des Deutschen Akademischen Austauschdienstes e. V.“ erfüllen.

Jeder der vertragschließenden Teile wird dem in seinem Gebiete begründeten wissenschaftlichen Institut des anderen Teiles jede mögliche Unterstützung angedeihen lassen, insbesondere auch die Zusammenarbeit dieser Institute mit den zwischenstaatlichen Vereinigungen fördern, die in jedem der beiden Länder zur Pflege der Beziehungen zum anderen Lande bestehen oder in Zukunft noch begründet werden.

Artikel 3.

Jeder der vertragschließenden Teile wird dem in seinem Lande gemäß Art. 2 begründeten wissenschaftlichen Institut des anderen Teiles für das Institutsgebäude, dessen Grundstück und die Ausstattung des Institutsgebäudes Befreiung von sämtlichen Besitzsteuern, Verkehrssteuern und Auflagen mit Ausnahme der Umsatzsteuern gewähren.

Entgeltliche oder unentgeltliche Rechtsgeschäfte aller Art, die sich auf das den Zwecken dieser Institute dienende unbewegliche Vermögen beziehen, ferner Zuwendungen aller Art, die zugunsten dieser Institute erfolgen, sind von allen Steuern, Gebühren und Auflagen befreit. Die gleichen Vergünstigungen werden bei der Errichtung neuer Gebäude eingeräumt werden.

Всѣка отъ договарящитѣ страни обезпечава въ своята държава на основания съгласно съ чл. 2 наученъ институтъ на другата страна освобождаване отъ мита, други данѣци и такси за срѣдствата за обучаване, изучаване, изследване и нагледно показване и за предметитѣ за обезвеждане, необходими за неговата дейность. Доколкото тѣзи предмети подлежатъ на вносни или износни ограничения, ще се даватъ за всѣки отдѣленъ случай вносни или износни разрешения, безъ да се пресмѣтатъ въ евентуално установенитѣ контингенти.

На посоченитѣ отъ своитѣ правителства лица, като ръководители или служачи въ горепоменатитѣ научни институти на другата договаряща страна, при тѣхното пренасяне за постѣпване на служба или въ случай на по-сетнешното имъ задомяване ще се обезпечи освобождаване отъ мита, други данѣци и такси за предметитѣ и покѣщнината, необходими за първоначалното имъ обезвеждане.

Членъ 4.

Германското правителство ще основе въ едно отъ германскитѣ висши училища една постоянна катедра за гостуващи български професори. Тази катедра ще се заема при редовна смѣна и безъ ограничение по отношение на единъ опредѣленъ факултетъ отъ единъ български ученъ.

Българското правителство отъ своя страна ще учреди при Софийския университетъ една постоянна катедра за гостуващи германски професори.

Всѣки отъ професоритѣ-гости може да бжде натоваренъ отъ своето правителство съ ръководството на научния институтъ на своята страна (чл. 2).

При изпълнение на своята научна дейность професоритѣ-гости могатъ да бждатъ подпомагани отъ единъ асистентъ на своята страна.

Подробноститѣ, както особено въпроситѣ, засѣгащи повикването и възнаграждението, ще урежда предвидениятъ въ чл. 45 германо-български културенъ комитетъ.

Членъ 5.

Всѣка отъ договарящитѣ страни ще провежда въ своитѣ висши училища сказки и лекции, държани отъ гости-учени на другата страна. Предвидениятъ въ чл. 45 германо-български културенъ комитетъ ще урежда подробноститѣ.

Членъ 6.

Договарящитѣ страни ще предоставятъ на разположение на ученитъ отъ другата страна, включително и на асистентитѣ, отвреме-навреме мѣста за работа въ висшитѣ си училища, изследователскитѣ си институти и други мѣста, подходящи за научна работа, доколкото е възможно, по пѣтя на размѣната. Провеждането на това разпореждане ще бжде възложено на предвидения въ чл. 45 германо-български културенъ комитетъ.

Членъ 7.

Доколкото съществуващитѣ между висшитѣ училища и ученитъ на дветѣ страни научни връзки се нуждаятъ отъ особено допълнение, чрезъ сътрудничеството между професионалнитѣ организации, научни дружества и съюзи на дветѣ страни, ще се поощрява това сътрудничество отъ договарящитѣ страни. Споменатитѣ въ чл. 2 научни институти ще оказватъ своята помощ на това сътрудничество.

Jeder der vertragschließenden Teile wird dem in seinem Lande gemäß Art. 2 begründeten wissenschaftlichen Institut des anderen Teils für die Lehr-, Lern-, Anschauungs- und Forschungsmittel und Ausstattungsgegenstände, die für dessen Tätigkeit erforderlich sind, Befreiung von Zöllen, anderen Steuern und Taxen gewähren. Soweit diese Gegenstände Ein- oder Ausfuhrbeschränkungen unterliegen, werden von Fall zu Fall Ein- oder Ansfuhrgenehmigungen ohne Anrechnung auf etwa festgesetzte Kontingente erteilt werden.

Den von ihren Regierungen als Leiter und Angestellte der vorstehend genannten wissenschaftlichen Institute dem anderen vertragschließenden Teil angemeldeten Personen wird bei ihrer Übersiedlung zum Dienstantritt oder im Falle ihrer späteren Verheiratung für die Gegenstände und Möbel ihrer Ersteinrichtung Befreiung von Zöllen, anderen Steuern und Taxen gewährt werden.

Artikel 4.

Die Deutsche Regierung wird an einer der deutschen Hochschulen eine ständige bulgarische Gastprofessur errichten. Die Gastprofessur wird in regelmäßigem Wechsel und ohne Beschränkung auf eine bestimmte Fakultät von einem bulgarischen Gelehrten wahrgenommen werden.

Die Bulgarische Regierung ihrerseits wird eine ständige deutsche Gastprofessur an der Universität in Sofia errichten.

Jeder der beiden Gastprofessoren kann von seiner Regierung mit der Leitung des wissenschaftlichen Instituts seines Landes (Art. 2) betraut werden.

Die Gastprofessoren können sich bei der Ausübung ihrer wissenschaftlichen Tätigkeit von einem Assistenten ihres Landes unterstützen lassen.

Die Einzelheiten, wie insbesondere die Fragen der Berufung und Besoldung, wird der in Art. 45 vorgesehene Deutsch-Bulgarische Kulturausschuß regeln.

Artikel 5.

Jeder der vertragschließenden Teile wird an seinen Hochschulen Gastvorträge und Gastvorlesungen von Gelehrten des anderen Teiles durchführen. Der in Art. 45 vorgesehene Deutsch-Bulgarische Kulturausschuß wird die Einzelheiten regeln.

Artikel 6.

Die vertragschließenden Teile werden für Gelehrte des anderen Landes, einschließlich der Assistenten, an ihren Hochschulen, Forschungsinstituten und an sonstigen geeigneten wissenschaftlichen Arbeitsstätten von Fall zu Fall Arbeitsplätze, soweit möglich im Wege des Austausches, zur Verfügung stellen. Die Durchführung dieser Bestimmung wird dem in Art. 45 vorgesehenen Deutsch-Bulgarischen Kulturausschuß übertragen werden.

Artikel 7.

Soweit die zwischen den Hochschulen und den Gelehrten der beiden Länder bestehenden wissenschaftlichen Beziehungen einer besonderen Ergänzung durch die Zusammenarbeit zwischen den berufsständischen Organisationen, wissenschaftlichen Gesellschaften und Verbänden der beiden Länder bedürfen, wird diese Zusammenarbeit von den vertragschließenden Teilen gefördert werden. Insbesondere werden auch die in Art. 2 genannten wissenschaftlichen Institute dieser Zusammenarbeit ihre Dienstleistungen leisten.

Особени споразумения, които се сключватъ въ духа на алинея първа между професионалнитѣ организации, научни дружества и съюзи на дветѣ страни, влизатъ въ сила, ако тѣ сж одобрили отъ предвидения въ чл. 45 германо-български културенъ комитетъ и утвърдени отъ дветѣ правителства чрезъ размѣна на ноти по дипломатически пътъ.

Членъ 8.

Договарящитѣ страни ще поощряватъ приятелското сътрудничество между Академията за германско право въ Берлинъ и назначения отъ академическия съветъ на Софийския университетъ комитетъ, за да улесняватъ връзките въ областта на правната наука, особено развитието на правото и сравняване на правото. По отношение на споразуменията, които ще сключатъ Академията за германско право и гореозначениятъ комитетъ, ще намѣри съответно приложение чл. 7, алинея втора.

Членъ 9.

Германското правителство ще се грижи, щото изследването и преподаването на българския езикъ и литература да намѣрятъ особено внимание при нѣколко отъ съществуващитѣ катедри по славистика въ германскитѣ висши училища. Вънъ отъ това въ едно германско висше училище ще се учреди редовна катедра по български езикъ и литература.

Българското правителство ще запази съществуващата при Софийския университетъ катедра по германистика и ще я развива съобразно съ появяващитѣ се нужди. То ще има сжко така грижата да запази преподаването на нѣмския езикъ и литература при Висшето училище за финансови и административни науки въ София. Желаното отъ договарящитѣ страни по-нататъшно запазване на мѣрките и срѣдствата за изследване и преподаване на нѣмския езикъ при частни висши училища, като търговскитѣ висши училища въ Варна и Свищовъ, не се засѣга отъ това постановление.

Членъ 10.

Германското правителство ще запази съществуващия при Берлинския университетъ лекторатъ по български езикъ. Освенъ това, то ще създаде, съобразно съ бъдещитѣ нужди, и други лекторати въ други германски висши училища и ще има предвидъ за тази целъ най-напредъ университетитѣ въ Хамбургъ, Лайпцигъ, Мюнхенъ и Виена.

Българското правителство ще запази съществуващитѣ лекторати за нѣмски езикъ при Софийския университетъ и при всички други висши училища и ще се грижи, съобразно съ бъдещето развитие на българското висше учебно дѣло, за по-нататъшното изграждане на преподаването на нѣмския езикъ въ българскитѣ висши училища.

За да може да се уреди колкото е възможно по-успѣшно преподаването на езика и свързаното съ него изнасяне на културнитѣ ценности на другата страна, договарящитѣ страни ще назначаватъ за лектори само лица съ езиково-научна и литературно-историческа подготовка, които, споредъ своето научно образование, сж особено подходящи за поставената имъ значителна задача. Назначаването на лекторитѣ става споредъ действащитѣ закони и другитѣ наредби на договарящитѣ страни, респективно споредъ автономнитѣ права на университетитѣ или другитѣ висши училища.

Лекторитѣ, въ случай че тѣ нѣматъ поданството на страната, въ която упражняватъ дейността си, ще

Sonderevereinbarungen, die im Sinne des Abs. 1 von den berufsständischen Organisationen, wissenschaftlichen Gesellschaften und Verbänden der beiden Länder getroffen werden, treten in Kraft, wenn sie die Zustimmung des in Art. 45 vorgesehenen Deutsch-Bulgarischen Kulturausschusses gefunden haben und von den beiden Regierungen durch Notenwechsel auf diplomatischem Wege bestätigt worden sind.

Artikel 8.

Die vertragschließenden Teile werden die freundschaftliche Zusammenarbeit der Akademie für Deutsches Recht in Berlin mit dem vom Senat der Universität Sofia bestellten Ausschuss fördern, um die Beziehungen auf dem Gebiete der Rechtswissenschaft, insbesondere der Rechtsentwicklung und Rechtsvergleichung zu erleichtern. Auf die Vereinbarungen, welche die Akademie für Deutsches Recht und der vorbezeichnete Ausschuss über die Zusammenarbeit im Sinne des Satzes 1 treffen werden, wird Art. 7 Abs. 2 entsprechende Anwendung finden.

Artikel 9.

Die Deutsche Regierung wird dafür Sorge tragen, daß die Erforschung und Lehre der bulgarischen Sprache und Literatur an einigen der an deutschen Hochschulen bestehenden Lehrstühle für Slawistik besondere Berücksichtigung findet. Sie wird darüber hinaus an einer deutschen Hochschule einen ordentlichen Lehrstuhl für bulgarische Sprache und Literatur errichten.

Die Bulgarische Regierung wird den an der Universität Sofia bestehenden Lehrstuhl für Germanistik aufrechterhalten und nach Maßgabe auftretender Bedürfnisse ausbauen. Sie wird ferner dafür Sorge tragen, daß auch an der Hochschule für Finanz- und Verwaltungswissenschaften in Sofia der Unterricht in deutscher Sprache und Literatur aufrechterhalten wird. Der den vertragschließenden Teilen erwünschte Fortbestand der Einrichtungen zur Erforschung und Lehre der deutschen Sprache an privaten Hochschulen wie den Handelshochschulen in Warna und Swischtow wird hierdurch nicht berührt.

Artikel 10.

Die Deutsche Regierung wird das an der Universität Berlin bestehende Lektorat für Bulgarisch aufrechterhalten. Sie wird ferner den künftigen Bedürfnissen entsprechend weitere Lektorate an anderen deutschen Hochschulen errichten und hierfür zunächst die Universitäten in Hamburg, Leipzig, München und Wien in Aussicht nehmen.

Die Bulgarische Regierung wird die an der Universität Sofia und die an allen sonstigen bulgarischen Hochschulen bestehenden Lektorate für Deutsch aufrechterhalten und wird entsprechend der zukünftigen Entwicklung des bulgarischen Hochschulwesens für den weiteren Ausbau des deutschen Sprachunterrichts an den bulgarischen Hochschulen Sorge tragen.

Um den Sprachunterricht und die damit verbundene Darstellung der Kulturgüter des anderen Landes möglichst wirkungsvoll zu gestalten, werden die vertragschließenden Teile nur sprachwissenschaftlich und literaturgeschichtlich ausgebildete Personen als Lektoren anstellen, die nach ihrer wissenschaftlichen Vorbildung für die ihnen gestellte bedeutungsvolle Aufgabe besonders geeignet sind. Die Anstellung der Lektoren richtet sich nach den für die vertragschließenden Teile geltenden Gesetzen und anderen Bestimmungen bzw. nach den autonomen Rechten der Universitäten oder sonstigen Hochschulen.

Lektoren werden, falls sie nicht die Staatsangehörigkeit des Landes besitzen, in dem sie ihre Tätigkeit ausüben,

бждат избирани между такива лица, които имат поданството на другата страна и които сж предложени на назначаващата власт като подходящи да заемат лекторско мѣсто.

Кореспонденцията по въпроси въ връзка съ лекторитѣ се води чрезъ предвидения въ чл. 45 германо-български културенъ комитетъ, или пъкъ последниятъ бива уведомяванъ за това.

Членъ 11.

Българското правителство ще запази преподаването на нѣмския езикъ въ всички видове и степени на българското училище и ще го изгражда по-нататъкъ; то ще се грижи за преподаването на нѣмския езикъ — и особено въ българскитѣ учителски институти — и ще го поощрява.

Предвидениятъ въ чл. 45 германо-български културенъ комитетъ ще се събира отвреме-навреме за приятелска размѣна на мнения относно положението на нѣмския езикъ въ различнитѣ видове и степени на българското училище.

Членъ 12.

За да даде възможностъ на българскитѣ учители по нѣмски езикъ да задълбочаватъ своитѣ езикови познания въ самата страна, Германскиятъ наученъ институтъ, въ съгласие съ българското Министерство на народното просвѣщение, ще урежда презъ ваканцитѣ съответни курсове въ България.

Членъ 13.

За да се поощрява въ учителскитѣ срѣди опознаването на другата страна, ще се поддържатъ и изграждатъ по-нататъкъ приятелскитѣ връзки и професионалното сътрудничество между официалнитѣ, респективно официално признатитѣ, професионални учителски съюзи чрезъ подходящи начинания, като лекции и други. По отношение на споразуменията, които ще постигнатъ гореозначенитѣ съюзи, ще намѣри приложение чл. 7, алинея втора.

Внѣ отъ това германската служба за академическа размѣна и българското Министерство на народното просвѣщение ще се стараятъ да създаватъ възможностъ за дейностъ отъ учителитѣ на другата страна като учители-гости.

Членъ 14.

Всѣка отъ договарящитѣ страни ще поощрява посещаването на своитѣ висши или специални училища отъ студенти и учени отъ другата страна и ще се старае да улеснява тѣхното следване чрезъ подходящи мѣрки.

Германската служба за академическа размѣна ще отпуска стипендии чрезъ Александъръ фонъ Хумболдтовата фондация, или чрезъ други намиращи се въ нейно разположение за целта срѣдства, на особено способни въ научно отношение български студенти и учени, за да улеснява тѣхното следване въ германски висши училища. При отпускане на стипендиятъ ще се предпочитатъ такива студенти, които сж се отличили при изучаването на нѣмския езикъ, било въ български, било въ нѣмски учебни зведения.

Доколкото ще бждатъ създадени подобни стипендии отъ българска страна, както споменатитѣ въ алинея втора, ще се иматъ предвидъ германскитѣ студенти по съответенъ начинъ.

Освенъ това, всѣка отъ договарящитѣ страни ще се старае да намира работни мѣста за студентитѣ на другата страна, които презъ време на своето следване,

unter solchen Personen ausgewählt werden, welche die Staatsangehörigkeit des anderen Landes besitzen und von diesem der sie anstellenden Behörde als für eine Lektorstelle geeignet vorgeschlagen worden sind.

Der Schriftverkehr in Lektorenfragen ist über den in Art. 45 vorgesehenen Deutsch-Bulgarischen Kulturausschuß zu leiten oder diesem zur Kenntnis zu bringen.

Artikel 11.

Die Bulgarische Regierung wird den deutschen Sprachunterricht in allen Teilen und auf allen Stufen des bulgarischen Schulwesens aufrechterhalten und weiter ausbauen; sie wird dem Deutschunterricht, insbesondere auch an den bulgarischen Lehrerbildungsanstalten, ihre Fürsorge und Förderung angedeihen lassen.

Über die Stellung der deutschen Sprache im bulgarischen Schulwesen der verschiedenen Stufen und Schularten wird der in Art. 45 vorgesehene Deutsch-Bulgarische Kulturausschuß von Zeit zu Zeit in einen freundschaftlichen Meinungsaustausch eintreten.

Artikel 12.

Um den bulgarischen Lehrern der deutschen Sprache die Möglichkeit zu bieten, ihre Sprachkenntnisse im Lande selbst zu vertiefen, wird das Deutsche Wissenschaftliche Institut im Einvernehmen mit dem Bulgarischen Unterrichtsministerium während der Ferien in Bulgarien entsprechende Kurse veranstalten.

Artikel 13.

Um in den Kreisen der Lehrerschaft des einen Landes die Kenntnis des anderen Landes zu fördern, werden die freundschaftlichen Verbindungen und die berufliche Zusammenarbeit zwischen den amtlichen bzw. amtlich anerkannten berufsständischen Verbänden der Lehrerschaften der beiden Länder durch geeignete Veranstaltungen aufrechterhalten und weiter ausgebaut werden. Auf Vereinbarungen, welche die vorstehend bezeichneten Verbände treffen werden, wird Art. 7 Abs. 2 entsprechende Anwendung finden.

Darüber hinaus werden der Deutsche Akademische Austauschdienst e. V. und das Bulgarische Unterrichtsministerium bemüht sein, für Lehrer des anderen Landes eine Tätigkeit als Gastlehrer zu ermöglichen.

Artikel 14.

Jeder der vertragschließenden Teile wird den Besuch seiner Hoch- und Fachschulen durch Hochschüler und Wissenschaftler des anderen Landes fördern und bemüht sein, deren Studium durch geeignete wirtschaftliche Maßnahmen zu erleichtern.

Wissenschaftlich besonders befähigten bulgarischen Studenten und Wissenschaftlern wird der Deutsche Akademische Austauschdienst e. V. durch die Alexander von Humboldt-Stiftung oder mit sonst hierfür zur Verfügung stehenden Mitteln zur Erleichterung ihrer Ausbildung an deutschen Hochschulen Stipendien gewähren. Bei der Gewährung der Stipendien werden solche Studenten bevorzugt berücksichtigt werden, die sich beim Erlernen der deutschen Sprache, sei es auf bulgarischen, sei es auf deutschen Lehranstalten, ausgezeichnet haben.

Soweit auf bulgarischer Seite ähnliche Stipendien geschaffen werden, wie die in Abs. 2 erwähnten, werden deutsche Studenten bei der Vergebung in entsprechender Weise Berücksichtigung finden.

Außerdem wird jeder der vertragschließenden Teile bemüht sein, für Hochschüler des anderen Landes, die während ihres Studiums oder im Anschluß daran eine prak-

или непосредствено следъ него, ще има да извършватъ **практическа работа (практиканти)** като съставка или допълнение на своето усъвършенствуване.

Стипендиитъ и мѣстата за работата на практикантитъ въ Германия ще бждатъ раздавани отъ Германската служба за академическа размѣна, а въ България — отъ Министерството на народното просвѣщение. Желанията на стипендиантитъ и практикантитъ за нѣкаква дейность въ едно опредѣлено мѣсто на другата страна ще се взиматъ по възможность въ внимание.

Членъ 15.

Приятелскитъ връзки и студентското сътрудничество на студентитъ отъ висши учебни заведения на дветъ страни ще бждатъ задълбочавани и развивани по-нататъкъ. За тая цель договарящитъ страни ще поощряватъ особено размѣнитъ пътувания, общитъ срещи и заседанията на студентитъ отъ висшитъ училища въ Германия и България.

Членъ 16.

Договарящитъ страни ще сключатъ, на основата на взаимность, спогодба относно признаването на свидетелствата за допускане въ висшитъ училища, за зачитане на семестри и години на следване, за допускане до изпити, както и за правото да се носи академическо звание.

Договарящитъ страни ще си съобщаватъ принципитъ, по които тѣ признаватъ дипломитъ за упражняване на професия, добити отъ висшитъ училища на другата страна.

Членъ 17.

Договарящитъ страни ще поощряватъ тѣсното сътрудничество между германската и българската младеж, чрезъ подходящи за целта начинания, размѣна на младежки групи, уреждане на общи лагери и пътувания. Младежкитъ групи на едната страна, които пътуватъ общо, ще получаватъ по желѣзницитъ на другата страна сжщитъ улеснения, съ които се ползуватъ груповитъ пътувания на собствената ѝ младеж.

Членъ 18.

Договарящитъ страни ще уреждатъ размѣна на ученици и ще запазятъ и разширятъ сжществуващата размѣна на писма между учащитъ се. Провеждането на размѣната на ученици, както и на размѣната на писма между учащитъ се, ще става отъ германска страна чрезъ германската служба за академическа размѣна, а отъ българска страна — чрезъ Министерството на народното просвѣщение.

Дветъ мѣста ще уведомяватъ отвреме-навреме предвидения въ чл. 45 германо-български културенъ комитетъ за своята дейность въ областта на размѣната на ученици, а така сжщо и що се отнася до размѣната на писма между учащитъ се.

Членъ 19.

Договарящитъ страни ще иматъ грижа, щото съдържанието на допустнатитъ за преподаване учебници да отговаря на духа на германо-българското разбирателство.

Съ огледъ на положението, което нѣмскиятъ езикъ заема въ българскитъ училища, германското правителство ще има грижата, щото българската история, география и народенъ животъ да намѣрятъ при обучението въ германскитъ училища вниманието, отговарящо на традиционнитъ приятелски отношения между дветъ страни.

tische Tätigkeit als Bestandteil oder Ergänzung ihrer Berufsausbildung auszuüben haben (Praktikanten), Arbeitsplätze einzurichten.

Die Stipendien und die Arbeitsplätze für Praktikanten in Deutschland werden vom Deutschen Akademischen Austauschdienst e. V. und in Bulgarien vom Bulgarischen Unterrichtsministerium vergeben werden. Die Wünsche der Stipendiaten und Praktikanten nach einer Tätigkeit an einem bestimmten Orte des anderen Landes werden nach Möglichkeit berücksichtigt werden.

Artikel 15.

Die freundschaftliche Verbindung und studentische Zusammenarbeit der Hochschüler der beiden Länder werden weiter vertieft und ausgestaltet werden. Zu diesem Zwecke werden die vertragschließenden Teile insbesondere Austauschfahrten, gemeinsame Treffen und Tagungen der Hochschüler in Deutschland und Bulgarien fördern.

Artikel 16.

Die vertragschließenden Teile werden eine auf Gegenseitigkeit beruhende Vereinbarung über die Anerkennung von Zeugnissen für die Zulassung zu den Hochschulen, über die Anrechnung von Semestern und Studienjahren, für die Zulassung zu den Prüfungen sowie über die Führung akademischer Grade abschließen.

Die vertragschließenden Teile werden sich die Grundsätze mitteilen, nach denen sie die an den Hochschulen des anderen Teils erworbenen Diplome für die Berufsausbildung anerkennen.

Artikel 17.

Die vertragschließenden Teile werden eine enge Zusammenarbeit zwischen der deutschen und der bulgarischen Jugend durch geeignete Veranstaltungen, Austausch von Jugendgruppen, gemeinsame Lager und Fahrten fördern. Jugendgruppen des einen Teiles, die geschlossen reisen, werden auf den Eisenbahnen des anderen Teiles die gleichen Vergünstigungen erhalten, die dieser den Reisegruppen seiner eigenen Jugend einräumt.

Artikel 18.

Die vertragschließenden Teile werden einen Schüleraustausch einrichten und den bereits bestehenden Schülerbriefwechsel erhalten und erweitern. Die Durchführung des Schüleraustausches sowie des Schülerbriefwechsels wird auf deutscher Seite durch den Deutschen Akademischen Austauschdienst e. V., auf bulgarischer Seite durch das Bulgarische Unterrichtsministerium erfolgen.

Beide Stellen werden dem in Art. 45 vorgesehenen Deutsch-Bulgarischen Kulturausschuß über ihre Tätigkeit auf dem Gebiete des Schüleraustausches sowie des Schülerbriefwechsels von Zeit zu Zeit Bericht erstatten.

Artikel 19.

Die vertragschließenden Teile werden dafür Sorge tragen, daß der Inhalt der für den Unterricht zugelassenen Schulbücher dem Geiste der deutsch-bulgarischen Verständigung entspricht.

In Anbetracht der Stellung, welche die deutsche Sprache im bulgarischen Schulwesen einnimmt, wird die Deutsche Regierung dafür Sorge tragen, daß die bulgarische Geschichte und Landeskunde im Unterricht der deutschen Schulen eine den überlieferten freundschaftlichen Beziehungen der beiden Länder entsprechende Berücksichtigung findet.

Членъ 20.

Всѣка отъ договарящитѣ страни ще поощрява въ своята територия разпространяването на книги и списания на другата страна. Особено ще се има предвидъ:

1. Да се рецензиратъ въ списания и вестници излѣзлитѣ въ територията на другата страна по-значителни печатни произведения, включително и публикуванитѣ въ научнитѣ списания по-значителни статии;
2. Да се уреждатъ изложби на книги;
3. Да се улеснява вносътъ и износътъ на печатни произведения.

Членъ 21.

За да се снабдяватъ германскитѣ и българскитѣ библиотеки съ най-значителнитѣ научни и литературни произведения на другата страна, ще се поощрява особено взаимното осведомяване върху новоизлѣзлитѣ произведения и обмѣната на книги.

Членъ 22.

Договарящитѣ страни ще подкрепятъ превеждането на подходящи нѣмски книги на български и на подходящи български книги на нѣмски езикъ. Въ това отношение ще се дава всѣко поощрение особено на частни споразумения между издателитѣ на дветѣ страни.

Членъ 23.

Договарящитѣ страни ще възспиратъ, съгласно съ своитѣ закони и другитѣ съответни наредби, разпространяването на печатни издания, които сж насочени срещу другата страна, срещу нейната държавна форма или нейното държавно ръководство.

Членъ 24.

Договарящитѣ страни ще уреждатъ и поощряватъ изложби, които сж отъ естество да задълбочаватъ разбирането на културата на другата страна.

За предмети, които се внасятъ за тия изложби при условие, че ще бждатъ изнесени, се обезпечава освобождаване отъ мита, други данъци и такси.

Членъ 25.

Договарящитѣ страни ще поощряватъ връзкитѣ между дветѣ страни въ областта на музиката, театъра, литературата и изобразителнитѣ изкуства. Особено трѣбва да бждатъ устройвани взаимни гастроли, четения и други подобни. На следващитѣ още хора на изкуството трѣбва да бжде давана възможностъ да посещаватъ съответнитѣ институти (Einrichtungen) на приятелската страна. Трѣбва да се полага грижа, щото и произведенията на изкуството отъ ново време да се възпроизвеждатъ въ другата страна.

Членъ 26.

Договарящитѣ страни ще поощряватъ така сжщо и съ помощта на филма и радиото взаимното разбиране между двата народа. Тѣ ще сключатъ съглашения, улесняващи вноса на филми, особено които се отнасятъ до културата и образованието на другата страна. При уреждане на програмитѣ на радиопредаването ще се уреждатъ размѣнни предавания чрезъ подходящи предаватели, а особено трѣбва да се обърне внимание на такива предавания, които сж отъ естество да задълбочаватъ познанията върху културата на приятелската страна.

Artikel 20.

Jeder der vertragschließenden Teile wird in seinem Gebiete die Verbreitung der Bücher und Zeitschriften des anderen Teiles fördern. Insbesondere wird in Aussicht genommen:

1. Die im Gebiete des anderen Teiles erschienenen bedeutenderen Druckwerke, einschließlich der in den wissenschaftlichen Zeitschriften veröffentlichten bedeutenderen Aufsätze in Zeitschriften und Zeitungen zu besprechen;
2. Buchausstellungen zu veranstalten;
3. Die Ein- und Ausfuhr von Druckwerken zu erleichtern.

Artikel 21.

Um die deutschen und bulgarischen Büchereien mit den wissenschaftlich und literarisch bedeutendsten Werken des anderen Landes zu versehen, wird die gegenseitige Unterrichtung über Neuerscheinungen sowie der Buchtausch besonders gefördert werden.

Artikel 22.

Die vertragschließenden Teile werden die Übersetzung von geeigneten deutschen Büchern in die bulgarische und von geeigneten bulgarischen Büchern in die deutsche Sprache unterstützen. In dieser Hinsicht wird insbesondere privaten Vereinbarungen zwischen den Verlegern der beiden Länder jede Förderung zuteil werden.

Artikel 23.

Die vertragschließenden Teile werden die Verbreitung von Druckschriften, die sich gegen das andere Land, gegen seine Staatsform oder seine Staatsführung richten, nach Maßgabe ihrer Gesetze und sonstigen einschlägigen Bestimmungen verhindern.

Artikel 24.

Die vertragschließenden Teile werden Ausstellungen, die geeignet sind, das Verständnis für die Kultur des anderen Landes zu vertiefen, veranstalten und fördern.

Für Gegenstände, die für solche Ausstellungen eingeführt werden, wird unter der Bedingung der Wiederausfuhr Befreiung von Zöllen, anderen Steuern und Taxen gewährt werden.

Artikel 25.

Die vertragschließenden Teile werden den Beziehungen zwischen den beiden Ländern auf dem Gebiete der Musik, des Theaters, des Schrifttums und der bildenden Künste ihre Förderung angedeihen lassen. Insbesondere sollen wechselseitig Gastspiele, Lesungen u. dgl. veranstaltet werden. Künstlern, die sich in der Ausbildung befinden, soll Gelegenheit geboten werden, die entsprechenden Einrichtungen des befreundeten Landes zu besuchen. Es soll auch dafür Sorge getragen werden, daß Werke neuzeitlichen künstlerischen Schaffens im anderen Lande zur Wiedergabe gelangen.

Artikel 26.

Die vertragschließenden Teile werden das gegenseitige Verständnis der beiden Völker auch mit Hilfe des Films und des Rundfunks fördern. Sie werden Vereinbarungen treffen, um die Einfuhr von Filmen, insbesondere von Kultur- und Unterrichtsfilmen, des anderen Landes zu erleichtern. Bei der Ausgestaltung der Rundfunkprogramme sollen durch geeignete Sender Austauschsendungen veranstaltet und vor allem auch solche Sendungen gebührend berücksichtigt werden, welche die Kenntnis der Kultur des befreundeten Landes vertiefen.

Членъ 27.

Договарящите страни ще си сътрудничатъ приятелски въ областта на печата и ще поощряватъ професионалната и лична връзка между германските и българските журналисти; те ще сключатъ отделни споразумения по тая материя.

Членъ 28.

Договарящите страни ще подпомагатъ и изграждатъ съществуващите между двете страни спортни връзки, напримеръ, чрезъ устройване на състезания, изпращане на учители по спортъ и провеждане на взаимни посещения.

Членъ 29.

За по-нататъшното сближение между Германия и България договарящите страни ще бждатъ въ постоянна връзка върху развитието на взаимните посещения и ще направятъ нужното, особено въ областта на мърките, които служатъ за разширяване на взаимните посещения и туризма.

Членъ 30.

Компетентните германски и български служби за снабдяване съ девизи ще се разбератъ непосредствено върху улесненията въ връзка съ преводитъ, свързани съ прилагането на тая спогодба, въ рамките на германо-българската клирингова спогодба.

II. ЧАСТЪ

Училища.

Членъ 31.

Всѣка отъ договарящите страни ще третира благосклонно въ своята територия училищата на другата страна.

Членъ 32.

Двете договарящи страни ще признаятъ съществуващите въ България германски училища (забавачници, основни училища, прогимназии и гимназии) като равностойни и равноправни на съответните видове училища въ своята страна.

Членъ 33.

Германските гимназии въ Пловдивъ, Варна и Бургасъ ще бждатъ развити въ пълни учебни заведения.

Членъ 34.

Германските училища въ България ще следватъ мѣродавните германски и български основни насоки на възпитание и преподаване. Дейността на германските училища ще се извършва подъ надзора на българското Министерство на народното просвѣщение и при съблюдаване на българските закони, правилници и особени предписания.

Посещения на германските училища отъ пълномощници на германската училищна властъ ще бждатъ съобщавани на българското правителство отъ германската легация въ София.

Членъ 35.

По следните предмети ще се преподава отъ български учители и на български езикъ: православна религия, римо-католическа религия (за българи), български езикъ и литература, българска история и гражданско учение, както и българска география.

Artikel 27.

Die vertragschließenden Teile werden eine freundschaftliche Zusammenarbeit auf dem Gebiete der Presse, sowie die berufliche und persönliche Verbindung der deutschen und bulgarischen Journalisten fördern; sie nehmen in Aussicht, hierüber gesonderte Vereinbarungen zu treffen.

Artikel 28.

Die vertragschließenden Teile werden die zwischen den beiden Ländern bestehenden sportlichen Beziehungen z. B. durch Veranstaltung von Wettkämpfen, Entsendung von Sportlehrern und Durchführung von Besuchsfahrten, unterstützen und ausbauen.

Artikel 29.

Zur weiteren Annäherung zwischen Deutschland und Bulgarien werden die vertragschließenden Teile über die Entwicklung des gegenseitigen Reiseverkehrs in dauernder Fühlung bleiben und geeignete Maßnahmen, insbesondere auf dem Gebiete der Werbung, ergreifen die einer Ausdehnung des Fremdenverkehrs dienen.

Artikel 30.

Die für die Devisenbewirtschaftung zuständigen deutschen und bulgarischen Stellen werden sich über Erleichterungen der im Wege des deutsch-bulgarischen Verrechnungsabkommens vorzunehmenden Überweisungen, die sich aus der Durchführung dieses Abkommens ergeben, unmittelbar verständigen.

II. TEIL

Schulwesen.

Artikel 31.

Jeder der vertragschließenden Teile wird in seinem Lande die Schulen des anderen Teiles wohlwollend behandeln und fördern.

Artikel 32.

Die beiden vertragschließenden Teile werden die in Bulgarien bestehenden deutschen Schulen (Kindergärten, Grundschulen, Progymnasien und Gymnasien) als den entsprechenden Schulgattungen ihres Landes gleichwertig und gleichberechtigt anerkennen.

Artikel 33.

Die deutschen Gymnasien in Plovdiv, Warna und Burgas werden zu Vollanstalten ausgebaut werden.

Artikel 34.

Die deutschen Schulen in Bulgarien werden die maßgebenden deutschen und bulgarischen Richtlinien für Erziehung und Unterricht befolgen. Die Tätigkeit der deutschen Schulen wird sich unter der Aufsicht des bulgarischen Unterrichtsministeriums und unter Berücksichtigung der bulgarischen Gesetze, Verordnungen und besonderen Vorschriften vollziehen.

Besuche der deutschen Schulen durch Beauftragte der deutschen Unterrichtsverwaltung werden der Bulgarischen Regierung von der Deutschen Gesandtschaft in Sofia mitgeteilt werden.

Artikel 35.

In den folgenden Fächern wird der Unterricht von bulgarischen Lehrern in bulgarischer Sprache erteilt werden: orthodoxe Religion, römisch-katholische Religion (für Bulgaren), bulgarische Sprache und Literatur, bulgarische Geschichte und Staatsbürgerkunde sowie bulgarische Erdkunde.

Учебните програми ще отговарят колкото е възможно повече на съществуващите германски и български предписания за съответния вид училища.

За броя и вида на предметите, както и за предвиденият по всеки предмет часове за обучение сж мѣрдави сега действащият наредби и решенията на българското Министерство на народното просвѣщение. Измѣнения, които ще се окажатъ необходими отъ нуждите на обучението, ще се уреждатъ при общо съгласие.

Членъ 36.

Въ германските училища въ България ще намиратъ приложение само такива германски, респективно български помагала за преподаване и учение, включително и книгите, които сж допустнати отъ германските, респективно българските училищни власти за употреба въ съответния видъ училища. Отъ всички употребявани книги ще се представя по единъ екземпляръ на училищните власти на двете страни.

Членъ 37.

Зрѣлостните изпити при германските училища въ България ще се произвеждатъ подъ общото председателство на единъ германски правителственъ делегатъ и на единъ български правителственъ делегатъ. Изпитите ще се произвеждатъ при най-възможно пригаждане къмъ наредбите на германския и българския правилникъ за изпити.

Зрѣлостните изпити и предписаните отъ българската училищна властъ междинни изпити ще се държатъ въ съответното германско училище.

Членъ 38.

Издаваните отъ германските училища въ България свидетелства, включително и зрѣлостните свидетелства, ще се признаватъ като равностойни съ свидетелствата на съответните народни училища въ двете страни. Тѣ ще даватъ сжщитѣ права, особено за допускане въ висши или други училища.

Зрѣлостните свидетелства на германските училища ще бждатъ издавани на нѣмски и български езикъ, съобразно съ действащите предписания на германския и българския правилникъ за произвеждане на изпита.

Членъ 39.

За упражняване на своята професия ръководителитъ и учителитъ на германските училища въ България трѣбва да отговарятъ на условията, които сж въ сила въ тѣхната страна. Тѣ се нуждаятъ отъ разрешение за преподаване отъ страна на българското Министерство на народното просвѣщение, което разрешение се дава при започване на тѣхната дейность за презъ цѣлото ѝ времетраене. Къмъ искането за даване разрешение за преподаване се прилагатъ необходимите за упражняване на професията свидетелства въ завѣренъ преписъ и завѣренъ български преводъ. Вънъ отъ това, за всеки учителъ небългаринъ се прилага удостоверение за честность и благонадеждность. Ако необходимите документи не сж налице при предаване на искането, може да се даде временно разрешение за преподаване, при условие, че документите ще бждатъ допълнително представени въ срокъ най-много отъ три месеца, смѣтано отъ деня на даването на временното разрешение за преподаване.

Членъ 40.

Българските учители при германските училища иматъ за задача да преподаватъ на българските ученици българските националнообразователни ценности и да ги

Die Stoffpläne werden den für die betreffende Schulart bestehenden deutschen und bulgarischen Vorschriften tunlichst entsprechen.

Für Zahl und Art der Fächer sowie die ihnen zugemessene Zahl der Unterrichtsstunden sind die zur Zeit geltenden Erlasse und Bescheide des Bulgarischen Unterrichtsministeriums maßgebend. Änderungen, die sich aus den Bedürfnissen des Unterrichts als erforderlich erweisen sollten, werden in beiderseitigem Einvernehmen geregelt werden.

Artikel 36.

An den deutschen Schulen in Bulgarien werden nur solche deutschen bzw. bulgarischen Lehr- und Lernmittel einschließlich der Bücher Verwendung finden, die von der deutschen bzw. bulgarischen Unterrichtsverwaltung zum Gebrauch an Schulen der betreffenden Art zugelassen sind. Von allen verwendeten Büchern wird je ein Stück den Unterrichtsverwaltungen beider Länder vorgelegt werden.

Artikel 37.

Die Reifeprüfungen an den deutschen Schulen in Bulgarien werden unter dem gemeinsamen Vorsitz eines deutschen und eines bulgarischen Regierungsbeauftragten stattfinden. Die Prüfungen werden unter tunlichster Anpassung an die Bestimmungen der deutschen und der bulgarischen Prüfungsordnung abgehalten werden.

Die Reifeprüfungen und die von der bulgarischen Unterrichtsverwaltung angeordneten Zwischenprüfungen werden in der betreffenden deutschen Schule abgehalten werden.

Artikel 38.

Die von den deutschen Schulen in Bulgarien ausgestellten Zeugnisse, einschließlich der Reifezeugnisse, werden als gleichwertig mit den Zeugnissen der entsprechenden öffentlichen Schulen in beiden Ländern anerkannt werden. Sie werden die gleichen Rechte, insbesondere für die Zulassung zu den Hochschulen und anderen Schulen gewähren.

Die Reifezeugnisse der deutschen Schulen werden in deutscher und in bulgarischer Sprache entsprechend den geltenden Vorschriften der deutschen und der bulgarischen Prüfungsordnung ausgestellt werden.

Artikel 39.

Die Leiter und Lehrer an den deutschen Schulen in Bulgarien müssen die zur Ausübung ihres Berufes in ihrem Lande geltenden Bedingungen erfüllen. Sie bedürfen einer Unterrichtserlaubnis des Bulgarischen Unterrichtsministeriums, die bei der Aufnahme ihrer Tätigkeit für deren Dauer erteilt werden wird. Dem Antrag auf Erteilung der Unterrichtserlaubnis werden die für die Berufsausübung erforderlichen Zeugnisse in beglaubigter Abschrift und in beglaubigter bulgarischer Übersetzung beigelegt. Außerdem ist für jeden nichtbulgarischen Lehrer ein Leumundszeugnis vorzulegen. Soweit die erforderlichen Urkunden bei Stellung des Antrags noch nicht vorliegen, kann eine vorläufige Unterrichtserlaubnis erteilt werden unter der Auflage, daß die Urkunden innerhalb einer Frist von höchstens drei Monaten, gerechnet vom Tage der Erteilung der vorläufigen Unterrichtserlaubnis, nachgereicht werden.

Artikel 40.

Die bulgarischen Lehrer an den deutschen Schulen haben die Aufgabe, den bulgarischen Schülern das nationale bulgarische Bildungsgut zu vermitteln und sie im Geiste

възпитаватъ въ духъ на самопожертвувателна любовъ къмъ отечеството. За изпълнението на тѣзи задачи училищното ръководство ще имъ дава всѣка подкрепа. За своята дейностъ тѣ ще получаватъ заплата, която нѣма да бѣде по-малка отъ тая на българскитѣ учители отъ сѣщата степенъ на едно българско държавно училище отъ сѣщия видъ.

Членъ 41.

Общополезното „А. Д. Песталоци“, като собственикъ на движимото и недвижимото имущество на германскитѣ училища въ България, се освобождава отъ поземленъ данъкъ и данъкъ-сгради; неговитѣ безвъзмездни правни сдѣлки, които се отнасятъ до парцелитѣ и сградитѣ за училищни цели, се освобождаватъ отъ всички данъци, бери, такси, разноски по прехвърляне, гербъ и т. н.

Впрочемъ, общополезното „А. Д. Песталоци“, въ гореозначеното си качество, се ползува отъ фискалнитѣ облаги, които се даватъ на частнитѣ училища въ България по силата на сега действащитѣ български закони и наредби.

Фискалнитѣ облаги, които се даватъ — извънъ тия въ споменатитѣ наредби — на други небългарски училища въ България, ще се прилагатъ и за германскитѣ училища.

Членъ 42.

Германскитѣ училища въ България и всички служещи при тѣхъ учители и служители нѣма да плащатъ други или по-високи данъци, такси и бери отъ тия, които се плащатъ отъ българскитѣ държавни училища и отъ служещитѣ при тѣхъ учители и служители. Учителитѣ и служителитѣ при германскитѣ училища ще бждатъ освобождавани сѣщо така отъ плащане на данъкъ въ полза на безработнитѣ умствени работници съ срдно или висше образование.

Членъ 43.

Ученицитѣ въ германскитѣ училища въ България ще се ползватъ отъ сѣщитѣ намаления за пътуване по българскитѣ държавни желѣзници, както ученицитѣ отъ българскитѣ държавни училища.

Членъ 44.

Всички книги и списания, карти и картини за нагледно обучение, всички химически, физически, радио-технически и естествено-научни пособия за преподаване и учене, апарати, както и спортни уреди, музикални инструменти и ноти, училищна покаянина, апарати за безмоторно летеие и части отъ сѣщитѣ, както и всички необходими за упражняване по безмоторно летеие помощни части и части за поправки, доколкото тѣ сж необходими за обучението въ германскитѣ училища, и които, поради своето естество, могатъ да бждатъ доставяни само отъ чужбина, ще бждатъ допускани да се внасятъ отъ Германия въ България, като се освобождаватъ отъ мита, други данъци и такси.

III. ЧАСТЪ

Културенъ комитетъ.

Членъ 45.

За да се осигури провеждането на уговоренитѣ въ тая спогодба мѣрки и за да се откриятъ по-нататъшни възможности за изграждане на германо-българскитѣ културни връзки, ще бѣде учреденъ единъ германо-български културенъ комитетъ.

einsatzfreudiger Vaterlandsliebe zu erziehen Bei der Durchführung dieser Aufgaben wird ihnen von der Schulleitung jede Unterstützung gewährt werden. Sie werden für ihre Tätigkeit eine Vergütung erhalten, die derjenigen der bulgarischen Lehrer gleichen Grades an einer gleichartigen staatlichen bulgarischen Schule nicht nachsteht.

Artikel 41.

Die gemeinnützige „Pestalozzi A. G.“ als Eigentümerin des beweglichen und unbeweglichen Vermögens der deutschen Schulen in Bulgarien wird von der Grund- und Gebäudesteuer befreit; ihre entgeltlichen Rechtsgeschäfte, die sich auf Grundstücke und Gebäude für Schulzwecke beziehen, werden von allen Steuern, Gebühren, Taxen, Übertragungsspesen, Stempeln usw. befreit.

Im Übrigen genießt die gemeinnützige „Pestalozzi A. G.“ in ihrer oben genannten Eigenschaft die fiskalischen Vergünstigungen, welche den Privatschulen in Bulgarien auf Grund der zur Zeit geltenden bulgarischen Gesetze und Bestimmungen zustehen.

Fiskalische Vergünstigungen, die über die genannten Bestimmungen hinaus anderen nichtbulgarischen Schulen in Bulgarien gewährt werden, finden auch auf die deutschen Schulen Anwendung.

Artikel 42.

Die deutschen Schulen in Bulgarien und alle an ihnen beschäftigten Lehrkräfte und Angestellten werden keine anderen oder höheren Steuern, Taxen und Gebühren zu entrichten haben als diejenigen, welche von den staatlichen bulgarischen Schulen und den an ihnen beschäftigten Lehrern und Angestellten erhoben werden. Die Lehrkräfte und Angestellten der deutschen Schulen werden insbesondere auch von der Entrichtung der Steuer zugunsten stellenloser geistiger Arbeiter mit mittlerer oder höherer Bildung befreit sein.

Artikel 43.

Die Schüler der deutschen Schulen in Bulgarien werden auf den bulgarischen Staatsbahnen die gleichen Fahrpreisvergünstigungen genießen, wie die Schüler der staatlichen bulgarischen Schulen.

Artikel 44.

Alle Bücher und Zeitschriften, Karten und Anschauungsbilder, alle chemischen, physikalischen, radiotechnischen und naturwissenschaftlichen Lehr- und Lernmittel und Apparate, ferner Sportgeräte, Musikinstrumente und Noten, Schulmöbel, Segelflugapparate und Bauteile derselben, sowie alle zur Ausübung des Segelfluges notwendigen Hilfsgeräte und Ersatzteile werden, soweit sie für den Unterricht an den deutschen Schulen benötigt werden und nach ihrer Eigenart nur aus dem Auslande beschafft werden können, unter Befreiung von Zöllen, anderen Steuern und Taxen zur Einfuhr von Deutschland nach Bulgarien zugelassen werden.

III. TEIL

Kulturausschuss.

Artikel 45.

Um die Durchführung der in diesem Abkommen vereinbarten Maßnahmen zu sichern und weitere Möglichkeiten für die Ausgestaltung der deutsch-bulgarischen Kulturbeziehungen zu eröffnen, wird ein Deutsch-Bulgarischer Kulturausschuß gebildet werden.

Комитетът ще бъде съставен от равно число германски и български членове и ще се събира съобразно с нуждата, но най-малко веднаж в годината. Заседанията на германо-българския комитет ще стават по ред, ту в Германия, ту в България.

Германо-българският културен комитет ще си изработи правилник за своята дейност, който ще бъде утвърден от договарящите страни чрез размяна на ноти по дипломатически път.

IV. ЧАСТЪ

Заключителни разпоредби.

Членъ 46.

Тая спогодба трѣбва да бъде ратифицирана.

Ратификационнитѣ книжа ще бъдатъ размѣнени въ Берлинъ, колкото е възможно по-скоро.

Тая спогодба влиза въ сила на 30-ия день следъ размѣната на ратификационнитѣ книжа.

Тая спогодба се сключва безъ ограничение по време. Всѣка отъ договарящите страни може да я обезсили, като предупреди за това една година по-рано.

Въ удостоверение на това, пълномощнитѣ под-писаха спогодбата и я скрепиха съ печатитѣ си.

Съставена въ два оригинала, на нѣмски и български езикъ, при условие, че и двата текста сж еднакво мѣ-родавни,

въ София на 19 юний 1940 г.

(п.) Б. Филовъ

(п.) Д-ръ К. М. Сарафовъ

(п.) Х. Фрайхеръ фонъ Рихтхофенъ

(п.) Вилхелмъ Ньолдеке

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ д-ръ Божко Ковачевски.

Д-ръ Божко Ковачевски: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Представена ни е за одобрение култур-ната конвенция, сключена на 19 юний 1940 г. между германския Райхъ и царство България. Трѣбва веднага да се подчертае, че тя не е изкуствено създаване на политика на дветѣ страни; че всмѣхност конвенцията е логиченъ резултатъ на тѣснитѣ връзки, които съществуватъ на културна почва между Райха и България. Тѣзи връзки сж всестранни. Почти всичко, което е посочено като предметъ на конвенцията и е изброено въ нея, е намѣрило вече приложение между дветѣ страни. Въ този смисълъ конвенцията се явява по-скоро като едно обобщаване, едно събиране, едно кодифициране на досегашнитѣ прояви на културна почва между дветѣ държави.

Подиримъ ли откога съществуватъ културнитѣ връзки между дветѣ страни, ние ще установимъ, че паралелно съ търговскитѣ връзки, българи отъ всички краища, още много години преди освобождението, сж дирили наука въ нѣмско. Достатъчно е да се посочатъ известнитѣ имена на голѣмитѣ труженици, каквѣто е д-ръ Петъръ Беронъ, който въ първата половина на XIX вѣкъ учи въ Хайделбергъ и Мюнхенъ; каквѣто е д-ръ Иванъ Селимински, отъ Сливенъ, д-ръ Никола Пиколо, отъ Търново, д-ръ Иванъ Богоровъ, който като студентъ въ Лайпцигъ, издава въ 1846 г. първия български вестникъ „Български орелъ“ и др.

Следъ освобождението до 1900 г. следватъ въ Германия нѣколко стотинѣ души, най-често стипендианти на българската държава, които по-късно сж първитѣ представители на българската наука, на държавната иерархия и на свободнитѣ професии. Достатъчно е тукъ да се поменатъ имената на виднитѣ наши професори и културни дейци, каквито сж д-ръ Шишмановъ, д-ръ Кръстевъ, д-ръ Цоневъ, професоръ Баланъ и др. Трѣбва да се подчертае, че по-вече отъ половината български професори сж добили

Der Ausschuß wird eine gleiche Anzahl deutscher und bulgarischer Mitglieder umfassen und je nach Bedarf, jedoch mindestens einmal im Jahre, zusammentreten. Die Tagungen des Deutsch-Bulgarischen Kulturausschusses werden abwechselnd in Deutschland und in Bulgarien stattfinden.

Der Deutsch-Bulgarische Kulturausschuß wird sich eine Geschäftsordnung geben, die von den vertragschließenden Teilen nach erfolgter Prüfung durch Notenwechsel auf diplomatischem Wege bestätigt werden wird.

IV. TEIL

Schlussbestimmung.

Artikel 46.

Dieses Abkommen soll ratifiziert werden.

Die Ratifikationsurkunden werden alsbald in Berlin ausgetauscht werden.

Dieses Abkommen wird am 30. Tage nach Austausch der Ratifikationsurkunden in Kraft treten.

Dieses Abkommen wird ohne zeitliche Begrenzung abgeschlossen. Es kann von jedem der vertragschließenden Teile mit einjähriger Frist gekündigt werden.

Zu Urkund dessen haben die Bevollmächtigten das Abkommen unterzeichnet und mit ihren Siegeln versehen.

Geschehen in doppelter Urschrift, in deutscher und bulgarischer Sprache, mit der Maßgabe, daß beide Wortlaute die gleiche Geltung haben,

in Sofia, am 19. Juni 1940.

(gez.) B. Filow

(gez.) Dr K. M. Sarafow

(gez.) H. Freiherr von Richthofen

(gez.) Wilhelm Nöldeke

наукитѣ си въ Германия. Известно е, че Пенчо Славейковъ добива солидни познания и углѣбява своя мирогледъ презъ престояването си въ Лайпцигъ. Самъ той казва: „Моята дейностъ като поетъ и представителъ на известни естетични възгледи се разви изключително подъ влиянието на Гьоте и Нитче“. Творческиятъ идеалистиченъ реализъмъ на Гьоте, индивидуализмътъ на Нитче сж турпили солиденъ отпечатъкъ върху Славейковото творчество.

По време на европейската война и следъ нея, по редъ причини, за Германия се отправятъ хиляди български студенти да следватъ, проявявайки вече по-голѣмъ интересъ къмъ практическитѣ науки — медицина и жболѣкарство, търговия и финанси, инженерство и архитектура, агрономия и ветеринарство и други. Тѣ бѣха сърдечно посрещнати отъ германцитѣ, въпрѣки недобритѣ стопански условия въ Германия. И ако се направи една статистика на завършилитѣ, ще се установи, че отъ едни професии $\frac{3}{4}$ отъ други половината сж завършили въ Германия. Тукъ му е мѣстото да се изтъкне, че всички тѣзи младежи, които следваха въ Германия съ практически цели, да могатъ да се посветятъ въ България на дѣлова работа, идваха въ непосредственъ допиръ съ германската култура и се връщаха въ страната съ искрено преклонение предъ онова, което нѣмскиятъ гений е създадъ въ областта на изкуството и на общата култура. Музикалнитѣ творения на Себастианъ Бахъ, на Хенделъ, на Хайднъ, на Моцартъ, на Бетовенъ, Шубертъ, Веберъ, Шуманъ и Вагнеръ, които творения, като културни блага на цѣлия цивилизованъ свѣтъ, намиратъ приемъ навсякъде, намѣриха и въ България отличенъ приемъ. Нѣмската литература съ своитѣ велики представители: Гьоте, Шилеръ, Лесингъ, Хауптманъ, Зудерманъ и други, намиратъ широкъ приемъ въ България. Нѣма страна на Балканитѣ, която е превела толкова рано и толкова много отъ творбитѣ на германскитѣ поети и писатели, както България. На сценитѣ на Народния театъръ и на провинциалнитѣ театри се играятъ

и досега съ рѣдѣхъ успѣхъ германски драматични произведения. „Разбойници“, „Вилхелмъ Телъ“, „Донъ Карлосъ“, „Мария Стюартъ“, „Коварство и любовъ“, „Фаустъ“ и др. не слизатъ отъ българската сцена. Въ операта намиратъ приемъ Моцартъ, Веберъ, Вагнеръ.

Когато говоримъ за германо-българскитѣ културни връзки въ последнитѣ години, трѣбва дебело да се подчертае ролята на германо-българското дружество въ Берлинъ, начело на което стои уважаемиятъ генералъ Фонтъ Масовъ, на клоноветѣ на централното дружество въ Бреслау, Виена, Лайпцигъ, Кьолнъ и Франкфуртъ на Майнъ и ролята на българо-германското дружество въ София. При тѣхното посрѣдничество се уредила редица гостувания на учени, професори и артисти, изложбата на германската книга въ София презъ 1937 г. съ съдействието на Софийския университетъ и др. Германо-българското дружество въ Берлинъ има и тази заслуга, че издаде два годишника съ богатъ и цененъ материалъ изъ българската белетристика и поезия, уреди сказки на видни български учени и др. Дружеството издаде като отдѣленъ отпечатъкъ и романа на Йорданъ Йовковъ „Чифликътъ край границата“, който бѣше посрещнатъ отъ нѣмската критика съ искренъ възторгъ.

Г-да народни представители! Сключената културна конвенция има за основа взаимностъ и равенство на културна почва. Отъ това произтичатъ и нѣкои задължения за насъ, които, по моята преценка, ще допринесатъ, ако се реализиратъ, голѣма полза.

Първо, следъ откриването на германския наученъ институтъ въ София, трѣбва да пожелаемъ въ най-скоро време да се открие подобенъ български институтъ въ Германия, въ Берлинъ или другаде, където се намири за най-изгодно. За този институтъ не трѣбва да пестимъ срѣдствата, защото тѣ ще се възвѣрнатъ. България е малка, но има многовѣковна култура и може да покаже и въ чужбина творитѣ на свои учени и писатели.

Конвенцията предвижда и урежда отпущане на стипендии отъ Германия за български студенти и отъ България за нѣмски студенти. Известна е голѣмата роля, която въ това отношение изиграва отпущането на стипендии за усъвършенствуване отъ дветѣ фондации Humboldtstiftung и Wirtschaftstag. Трѣбва да пожелаемъ и отъ България да се предвидятъ срѣдства за нѣколко стипендии, за да дадемъ възможностъ на германски студенти да дойдатъ между насъ и наредъ съ познанията, които ще добиятъ въ нашия Университетъ, да се опознаятъ и съ българската култура, и съ българския народъ.

На трето мѣсто, бихъ отправилъ едно пожелание: ако ние упражняваме контролъ при износа на стопанскитѣ ни произведения съ целъ да запазимъ доброто име на България въ стопанско отношение, ще трѣбва да установимъ единъ контролъ и по отношение на ония, които отиватъ въ чужбина, по-специално въ Германия, да представляватъ българската култура. Не винаги ония, които се отправятъ за тамъ, и съ връзкитѣ, които намиратъ, могатъ да представляватъ достатъчно добре България. Желателно е въ това отношение Министерството на просвѣтата да има изключителната контрола при отправянето на културни дѣлци въ Германия и върху тѣхната прова тамъ.

Г-да народни представители! Въ връзка съ откриването на германския наученъ институтъ въ София, като гостъ на българското правителство пристигна министърътъ на народното просвѣщение на Райха Бернхардъ Рустъ. Безспорно, че това посещение е честъ за България, то е доказателство за голѣмото значение, което отъ германска страна се отдава на откриването на германския наученъ институтъ. Нему дължимъ и благодарностъ за манифестираното приятелство и за пожеланието, България да заеме въ нова Европа положението, което ѝ се пада. Министърътъ на народното просвѣщение Рустъ въ своята обиколка изъ провинцията е ималъ възможностъ да почувствува непосредствено чувствата на симпатии и благодарностъ, които българскиятъ народъ питае къмъ Германия.

Г-да народни представители! Отношенията между германския Райхъ и царство България сѣ най-сърдечни. Сърдечността произлиза не само отъ братството по оръжие презъ голѣмата война и еднаквото страдание следъ нея, но и отъ разбирането, което се проявява за политическитѣ имъ въжделения. Тази сърдечностъ е не по-малка и въ областта на културнитѣ отношения.

При това положение не се съмнявамъ, че културната конвенция ще допринесе още повече за разширяването и утвърждаването на културнитѣ връзки, което ще бѣде само отъ полза за дветѣ страни. (Ръкоплѣскания)

Председателстващъ Никола Захариевъ: Които одобряватъ проекторешението за одобрение на подписаната въ София на 19 юний 1940 г., спогодба между царство

България и германския Райхъ за сътрудничество на културна почва, включително училищното дѣло, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка втора отъ дневния редъ:

Одобрение на проекторешението за разрешаване и забраняване износа на нѣкои стоки.

Моля г-на докладчика на комисията по Министерството на финанситѣ да прочете предложението.

Докладчикъ д-ръ Георги Рафаиловъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ проекторешението за разрешаване и забраняване износа на нѣкои стоки.

Г-да народни представители! 1. Комисията по външната търговия въ заседанието си отъ 10 октомврий 1940 г., протоколъ № 13, отъ същата дата, е решила да се допустне износьтъ на смрадликата отъ реколтитѣ до 1938 г. включително.

Като се е присъединила къмъ това мнение, Дирекцията на външната търговия моли съ писмото си № 2118/3501, отъ 23 октомврий т. г., да се направятъ спешни постѣпки за вдигане на забраната за износа на смрадликата отъ реколтитѣ до 1938 г. включително, при условия, опредѣлени отъ същата дирекция

2. По поводъ искането на Главната дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата, направено съ писмото ѝ отъ 19 октомврий 1940 г., подъ № II—5—974, да ѝ се отпусти: необходимото количество електролитна медъ и меко олово за набавяне отъ чужбина на разни кабели. Дирекцията на външната търговия съобщава съ писмото си № 6024, отъ 25 октомврий 1940 г., че е разрешено да се отпустнатъ 9 тона електролитна медъ и 32 тона меко олово.

Като съобщава горното, Дирекцията на външната търговия моли да се направятъ постѣпки за разрешаване на Главната дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата да изнесе въ чужбина 9 тона електролитна медъ и 32 тона меко олово, срещу вносъ на кабели, необходими за автоматичнитѣ телефонни централи и др. телефони уредби.

3. Дирекцията на външната търговия е направила проучване на наличнитѣ количества бѣло саламурено сирене и кашкавалъ и отъ тазгодишната реколта. Възъ основа на тѣзи проучвания и съгласно решението, взето отъ комисията по външната търговия при същата дирекция, последната моли съ писмото си № 2118/4023, отъ 26 октомврий 1940 г., да се направи необходимото за забраняване износа на сиренето и кашкавала. Износътъ на сиренето, обаче, е забраненъ съ указъ № 22/1939 г., обнародванъ въ „Държавенъ вестникъ“, брой 195 същата година, поради което трѣбва да се забрани износьтъ само на кашкавала.

Горното като излагамъ, моля ви, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете предсѣтеното ви за целъта решение.

Гр. София, ноемврий 1940 г.

Министъръ на финанситѣ: Д. Божиловъ

ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за разрешаване и забраняване износа на нѣкои стоки.

Одобрява се следното:

1. Да се разреши износьтъ на смрадликата до реколтитѣ 1938 г. включително, при условия, опредѣлени отъ Дирекцията на външната търговия.

2. Да се разреши на Главната дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата да изнесе въ чужбина 9 (деветъ) тона електролитна медъ и 32 (тридесетъ и два) тона меко олово, срещу вносъ на кабели, необходими за автоматичнитѣ телефонни централи и др. телефонни уредби.

3. Да се забрани износьтъ на кашкавала.

Председателстващъ Никола Захариевъ: Които г-да народни представители одобряватъ проекторешението за разрешаване и забраняване износа на нѣкои стоки, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка трета отъ дневния редъ:

Одобрение на проекторешението за одобряване третото постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 23 октомврий 1940 г., протоколъ № 188, относно поупуката на петролъ безъ акцизъ отъ интенданствата и домакинствата на войсковитѣ части.

Моля г-на докладчика да го прочете.

Докладчик д-ръ Георги Рафанловъ: (Чете)

„МОТИВИ

към проекторешението за одобряване III-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 23 октомври 1940 г., протоколъ № 188, относно покупката на петролъ безъ акцизъ отъ интенданствата и домакинствата на войсковитѣ части.

Г-да народни представители! По силата на крайната необходимостъ, за удовлетворение належащи нужди на войската, Министерскиятъ съветъ съ III-то си постановление, взето въ заседанието му отъ 23 октомври 1940 г., разреши на нѣкои интенданствата и домакинства на войсковитѣ части да закупятъ известно количество петролъ безъ заплащане на акцизъ.

Имената на войсковитѣ части, количеството и мѣстонахождението на петрола сѣ точно означени въ министерското постановление, но не се посочватъ тукъ въ интереса на народната отбрана. Касае се, обаче, за едно строго определено количество петролъ.

Като излагамъ горното, моля, г-да народни представители, да разгледате, одобритѣ и гласуватѣ въ текущата сесия предложеното проекторешение.

Гр. София, ноември 1940 г.

Министъръ на финанситѣ: Д. Божиловъ

ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за одобряване III-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 23 октомври 1940 г., протоколъ № 188, относно покупката на петролъ безъ акцизъ отъ интенданствата и домакинствата на войсковитѣ части.

Одобрява се III-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 23 октомври 1940 г., протоколъ № 188, относно покупката на петролъ безъ акцизъ отъ интенданствата и домакинствата на войсковитѣ части“.

Председателстващъ Никола Захариевъ: Които г-да народни представители одобряватъ проекторешението за одобряване III-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 23 октомври 1940 г., протоколъ № 188, относно покупката на петролъ безъ акцизъ отъ интенданствата и домакинствата на войсковитѣ части, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка четвърта отъ дневния редъ:

Първо четене на законопроекта за извънбрачните деца и осиновяването.

Понеже текстътъ на законопроекта е много обширенъ, които г-да народни представители приематъ да се прочетатъ само мотивитѣ на законопроекта, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-на докладчика на комисията по Министерството на правосъдието да прочете мотивитѣ.

Докладчикъ д-ръ Георги Рафанловъ: (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за извънбрачните деца и осиновяването.

Г-да народни представители! Действащиятъ у насъ сега законъ за припознаване на незаконороденитѣ деца, за узаконяването имъ и за осиновяването е отъ 1890 г. Въ много отношения той се явява незадоволителенъ и непъленъ. Съ предлагания законопроектъ се цели да се премахнатъ съществуващитѣ недостатѣци, като се даде едно ново уреждане на въпроса.

Голѣмитѣ нововъведения, които законопроектъ прави по отношение на извънбрачните деца, се свеждатъ до следното: на първо мѣсто, законопроектътъ скѣсва съ досегашния принципъ, че търсенето на бащата е забранено и допуска да се води искъ за установяване бащинството въ нѣколко изброени случаи, въ които е възможно да се установи съ голѣма сигурностъ кой е бащата на извънбрачното дете. Принципътъ, че търсенето на бащата е забранено, е изоставенъ отъ всички модерни законодателства. Той служеше за защита на недоброевъѣстнитѣ бащи и злоупотѣбяващи извънбрачните деца. Държавата трѣбва да вземе мѣрки, за да осигури съществуването на всички деца, и напълно справедливо е издрѣжката на извънбрачните деца да лежи въ тежестъ на тѣзи, които сѣ ги създали. Ограничението на случитѣ, въ които се допуска искътъ за търсене на бащата, е гаранция, че съ този искъ нѣма да може да се злоупотѣбява. На второ мѣсто, трѣбва

да се отбележи, че законопроектътъ премахва разликата между обикновенитѣ извънбрачни деца и тѣзи, които сѣ заченати при прелюбодеяние или кървосмѣшение. По действащия законъ не се допускаше установяването на произхождението на деца, заченати отъ прелюбодеяние или кървосмѣшение. Но поставянето на тѣзи деца въ такова неблагоприятно положение, което ги лишаваше отъ възможността да търсятъ издрѣжка отъ родителитѣ си, е явно несправедливо. Не трѣбва да се лишава отъ сръдства за животъ детето, заради една простѣпка, въ която то нѣма никаква вина. На трето мѣсто, трѣбва да се отбележи, че законопроектътъ дава на извънбрачните деца по отношение на майката положението на законни. Тѣзи деца живѣятъ винаги съ майката, и връзкитѣ между тѣхъ и нея при общия животъ не се различаватъ съ нищо отъ връзкитѣ между майката и законното дете. Онѣзи съображения, които все пакъ могатъ да оправдаятъ различното третиране на законни и извънбрачни деца по отношение на бащата, тука не съществуватъ.

Въ областта на узаконяването се внасятъ само нѣкои подобрения, безъ да се засѣгатъ общитѣ черти на съществуващото време.

Съществени промѣни се внасятъ въ областта на осиновяването. На първо мѣсто, споредъ законопроекта, родителската властъ преминава върху осиновителя, докато споредъ действащия законъ тя остава у кръвния родител. Тази промѣна е крайно наложителна, защото у насъ въ голѣмото мнозинство случаи се осиновяватъ деца, които фактически скѣсватъ връзкитѣ си съ родителитѣ си и живѣятъ въ семейството на осиновителитѣ. При това положение крайно неудобно е осиновителътъ да не притежава родителската властъ. Трѣбва да се отбележи, че законодателствата, споредъ които родителската властъ не преминава върху осиновителя, въ последно време изоставаха това правило. На второ мѣсто, законопроектътъ скѣсва съ съществуващата досега неотѣмнимостъ на осиновяването. Възможно е между осиновителя и осиновения да настѣпятъ такива отношения, че да е наложително разкѣсване на връзкитѣ на осиновяването. Ако кръвнитѣ връзки между родителъ и дете не могатъ да се прекѣснатъ, каквито и да бѣдатъ провиненията на едното лице къмъ другото, същото не може да се каже за гражданскитѣ връзки, създадени отъ осиновяването. Ето защо законопроектътъ допуска развалянето на осиновяването по съдебенъ редъ. Той го допуска дори и по взаимно съгласие, защото въ основата на осиновяването лежи съгласието. Освенъ тѣзи нововъведения законопроектътъ внася и редица подобрения, които се налагаха.

По изложенитѣ съображения, моля ви, г-да народни представители, да приемете предложенния законопроектъ.

Гр. София, ноември 1940 г.

Министъръ на правосъдието: В. Митаконъ“

(Ето текстътъ на законопроекта:

„ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за извънбрачните деца и за осиновяването.

Глава I.

За извънбрачното произхождение.

Чл. 1. Извънбрачни сѣ децата, родени: а) отъ неомѣжени жени; б) отъ разведени жени или вдовици по-късно отъ триста дни следъ прекратяване на брака, освенъ ако се докаже, че сѣ заченати презъ време на брака; в) отъ омѣжени жени, деца, чието извънбрачно произхождение е установено по съдебенъ редъ.

Чл. 2. Деца, родени въ бракъ, който е обявенъ за нищоженъ, се считатъ законни.

Чл. 3. Извънбрачното произхождение спрямо майката се установява съ факта на раждането.

Спрямо майката и нейнитѣ роднини извънбрачното дете има правното положение на законно.

Чл. 4. Искътъ за установяване на майчинството не се погасява съ давностъ.

Ако детето не е предявило такъвъ искъ, наследницитѣ му могатъ да сторятъ това, само ако то е умрѣло, непълнолѣтно или преди изтичане на 5-годишния срокъ.

Ако искътъ е билъ предявенъ отъ детето и не е билъ оттегленъ отъ него преди смъртта му, наследницитѣ му могатъ да встъпятъ въ дѣлото и да го замѣстятъ въ правата му.

Чл. 5. Спрямо бащата извънбрачното произхождение се установява: 1) чрезъ припознаване и 2) чрезъ съдебно решение.

Чл. 6. Припознаването на извънбрачното дете отъ бащата става: 1) или въ акта на раждането; 2) или съ актъ, съставенъ преди или следъ раждането, подписанъ и съ-

държанието на който сж завърени по нотариален ред; 3) или съ завещание.

Следъ смъртта на детето припознаването се допуша, само ако то е оставило низходящи.

Чл. 7. Детето а следъ неговата смъртъ низходящитъ му могат да оспорят писмено припознаването предъ длъжностното лице по гражданското състояние въ тримесечен срокъ отъ деня, въ който сж узнали за него, поради това, че припознаватъ детето не е неговъ баща или че припознаването е въ вреда на детето.

Ако детето е пълнолѣтно, срокътъ за него тече отъ навъриване на пълнолѣтното му.

Чл. 8. Оспорването се съобщава на бащата или, ако е починалъ, на наследникитъ му.

Въ случай че мѣстожителството или мѣстопребиваването на бащата или на наследникитъ му е неизвестно, съобщението става чрезъ еднократно безплатно обнародване на оспорването въ „Държавен вестник“.

Чл. 9. Въ тримесечен срокъ отъ получаване съобщението или отъ обнародването, бащата или неговитъ наследници могат да предявятъ искъ за обезсилване на оспорването.

Следъ изтичане на тримесечния срокъ, ако бащата или нѣкои отъ наследникитъ не представи на длъжностното лице по гражданското състояние удостоверение, че е завелъ искъ за обезсилване на оспорването, последното, както и незавеждането на иска, а въ случай че такъвъ искъ е билъ заведенъ, решението, съ което молбата не е била уважена, се отбелязватъ отъ страна на акта за припознаване, като припознаването се счита за нестало.

Чл. 10. Припознаването може да бѣде оспорвано и отъ всѣки заинтересуванъ. Искътъ за това трѣбва да бѣде предявенъ въ тримесечен срокъ отъ деня, въ който ищецътъ е узналъ за припознаването.

Чл. 11. По съдебенъ редъ бащинството може да бѣде обявено, ако се установи:

- 1) че бащата се е грижилъ или участвувалъ въ издрѣжката и възпитанието на детето като за собствено дете;
- 2) че бащата и майката сж били въ явно съжителство въ продължение на законния периодъ за зачеване;
- 3) че бащата въ писма или въ други писмени документи, изхождащи отъ него, е призналъ недвусмислено своето бащинство;
- 4) че зачеването съпада съ изнасилване или отвлечане по членове 220 и 296 отъ наказателния законъ, извършено отъ бащата, независимо отъ обстоятелството, дали наказателното преследване е почнало или почнатото е било прекратено, поради причини, изключващи вината или наказанието.

Забележка. Съдебно обявяване на бащинството, поради факти, станали преди влизането въ сила на настоящия законъ, не може да се иска.

Чл. 12. Искътъ за бащинството се отхвърля, ако се установи:

- 1) че майката презъ законния периодъ на зачеването е била съ явно неморално поведение или е имала полови сношения съ друго, освенъ ако бащата не се противи;
- 2) че лицето, което се сочи като баща, презъ сѣция периодъ се е намирало въ физическа невъзможност да бѣде родител, било поради отдалечеността, било поради личенъ неговъ недостатъкъ.

Чл. 13. Искътъ за търсене бащата може да бѣде предявенъ отъ майката противъ бащата или неговитъ наследници преди раждането или най-късно 2 години следъ раждането.

Ако искътъ за търсене на бащата не е билъ заведенъ презъ пълнолѣтното на детето, той може да бѣде заведенъ отъ последното най-късно до една година отъ навъриване на пълнолѣтното му.

Ако по време, когато е било възможно зачатие (чл. 1), лицето, което се сочи за баща, е живѣло съвмѣстно, но небакаосъчетано, съ майката, или ако това лице е доставило срдства за издрѣжка на детето като неговъ баща, 2-годишниятъ срокъ започва отъ деня, въ който е престанало съвмѣстното живѣне съ майката или доставянето на срдства за издрѣжка на детето.

Чл. 14. Презъ време на пълнолѣтното на детето искътъ се завежда отъ негово име отъ особенъ попечител, който се назначава отъ околийския съдия по молба на майката или по заявление на трети лица.

Назначениятъ, съгласно предходната алинея, попечител се грижи изобщо за интереситъ на детето.

Следъ завършването на иска за бащинството или следъ изтичане на срока за завеждането му (чл. 13, алинея първа) на детето се назначава настойникъ, освенъ ако то бѣде оставено подъ родителската власт на бащата или на майката.

Чл. 15. Ако по време на зачатие майката е била женена, искътъ за установяване на бащинството може да бѣде предявенъ, само следъ като детето е било обявено съ съдебно решение за извънбрачно.

Въ този случай срокътъ за завеждане искъ започва отъ деня, въ който казаното решение е влѣзло въ законна сила.

Чл. 16. Заедно съ установяване на бащинството, съдътъ, по искане на заинтересувания, може да осъди бащата да доставя срдства за издрѣжка (за прехрана, възпитание и образование) на детето.

Срдства за издрѣжка могат да се искатъ и за минало време.

При съществена промѣна на обстоятелствата, по искане на задължения или правоимащия, опредѣлената за издрѣжка сума може, следъ изслушване отъ странитъ, съ опредѣление на съда, да бѣде намалена или уголѣмена.

Задължението за издрѣжка отпада, даже и следъ осъждането, ако детето има достатъчно свои приходи.

Чл. 17. Спогодби или отричания, направени отъ майката, които явно увреждатъ интереситъ на детето, сж недействителни спрямо последното.

Чл. 18. Ако искътъ за установяване на бащинството бѣде уваженъ, бащата се осъжда да заплати на майката и разходитъ по раждането и по издрѣжката ѝ за 6 седмици следъ раждането, както и другитъ разходи, които вследствие бременността и раждането сж били необходими. Обикновениятъ размѣръ на тѣзи разходи майката може да иска безъ огледъ къмъ действително направенитъ разходи.

Майката може да иска заплащане на горепоменатитъ разходи и когато детето е родено мъртво или е умрѣло преди издаване на решението.

Чл. 19. Ако се представятъ доказателства, отъ които да може да се заключи, че бащинството е правдоподобно, и ако майката се намира въ нужда, председателятъ на областния съдъ може и преди разглеждането на дѣлото съ заповѣдъ да възложи на бащата да плати на майката или на попечителя, даже преди раждането на детето, предполагаемитъ разходи, както за раждането, така и за издрѣжката на детето, за първитъ три месеца.

Заповѣдта се издава следъ изслушване на бащата, освенъ ако призоваването му би изисквало много време и би осуетило навременното издаване на заповѣдта.

Заповѣдта на председателя на съда може да бѣде обжалвана въ седемдневенъ срокъ отъ деня на връчване преписъ отъ нея предъ председателя на апелативния съдъ, който, следъ призоваване на странитъ, решава окончателно и безъ право на по-нататъшно обжалване. Обжалването заповѣдта на председателя на областния съдъ не спира изпълнението ѝ.

Ако искътъ за установяване за бащинството бѣде отхвърленъ, този, срещу когото е издадена заповѣдта, има право на обезщетение.

Чл. 20. Припознатото отъ бащата или чрезъ съдебно решение извънбрачно дете носи семейното име на бащата. Последниятъ има родителска власт надъ детето и е длъженъ да се грижи за него като за законно дете.

Неприпознатото отъ бащата или по съдебенъ редъ дете носи семейното име на майката и се намира подъ пѣйна родителска власт.

Чл. 21. Между извънбрачното дете и бащата, който го е признавалъ или произхождението отъ когото е установено чрезъ съдебно решение, съществуватъ наследствени права, съгласно наредбитъ на отдѣлъ IV отъ кн. I на закона за наследството.

Глава II.

За узаконяване на извънбрачнитъ деца.

Чл. 22. Извънбрачното дете добива по право качеството на законно и спрямо бащата, ако родителитъ му встъпятъ въ бракъ.

Чл. 23. Въ седемдневенъ срокъ следъ сключване на брака бащата обявява на надлежното длъжностно лице по гражданското състояние извънбрачнитъ си деца, родени отъ двамата съпрузи, за да се отбележи узаконяването имъ отъ страна на актоветъ за раждане.

Ако бащата е възпрепятствуванъ, обявяването става отъ майката, възъ основа на писмено изявено съгласие на бащата, което също се отбелязва.

Необявяването на извънбрачнитъ деца нѣма значение за самото узаконяване. Въ такъвъ случай при иска за установяване на узаконяването не се прилагатъ разпоредбитъ на чл. 13.

Чл. 174 отъ закона за лицата намира и въ случая съответно приложение.

Чл. 24. Бащата може да иска узаконяване на извънбрачното си дете чрез съдебно определение при следните условия:

1) ако няма възможност да узакони детето чрез последващ брак;

2) в случай че е женен, да е налице съгласието на съпруга му;

3) да има съгласието на законния представител на детето, на настойника или на попечителя, ако детето е непълнолетно или се намира под запрещение, а също и съгласието на самото, ако е навършило 14 години.

Чл. 25. Узаконяването произвежда действия и по отношение на низходящите на детето. Узаконението по искане на бащата се допуска и на умрели вече деца в полза на техните низходящи. Случаят на чл. 24 необходимо е съгласието на низходящите, съгласно пункт 3 на преходния член.

Чл. 26. Извънбрачното дете може да бъде узаконено чрез съдебно определение по искане на майката или на самото дете с действие и спрямо бащата, при следните условия:

1) ако родителите са били сгодени и бракосъчетанието е било осуетено, поради смъртта на бащата или защото последният е станал неспособен да встъпи в брак, и

2) да е налице едно от условията, посочени в чл. 11. В случай че искането за узаконение се прави от майката, нужно е и съгласието на детето, съгласно пункт 3 на чл. 24.

След смъртта на детето узаконението може да се поиска от неговите низходящи.

Чл. 27. Ако бащата е изразил волята си да узакони извънбрачните си деца в завещание или в акт, подписан и съдържанието на които са заверени по нотариален ред, децата могат подир смъртта му да искат узаконението си, ако в време на смъртта е съществувало условието, предвидено в чл. 24, пункт 1.

Чл. 28. Не се допуска узаконението на деца, чиито родители не могат да сключат брак поради родство.

Чл. 29. Молбата за узаконяване, придружена от надлежните документи, се подава до областния съд по местожителството на молителя.

Съдът, без да излага мотиви, се произнася с следните изрази: „узаконяването се допуска“ или „не се допуска“.

Това определение не подлежи на обжалване.

Чл. 30. Със узаконяването чрез съдебно определение детето придобива правното положение на законно, спрямо бащата и неговите роднини, от деня на определението, а ако е извършено след смъртта на бащата — от деня на смъртта.

Узаконяването чрез съдебно определение или чрез последващ брак има действие спрямо низходящите на детето.

Чл. 31. Преписъ от съдебното определение за узаконяване се праща от съда на чиновника по гражданското състояние за отбелязване от страна на акта за раждане.

Чл. 32. Узаконяването чрез последващ брак или съдебно определение може да бъде оспорено от роднини, които са законни наследници на родителите, по причина, че узаконеното дете не произхожда от минималните родители.

Искът трябва да бъде заведен срещу родителите и детето в 6-месечен срок от деня, в който ищецът е узнал за узаконяването, през областния съд по местожителството на родителите, или тоя, който е издал определението за узаконяване.

Глава III.

За осиновяването.

Чл. 33. Могат да осиновяват лицата и от двата пола, които нямат законни узаконени или осиновени деца и са най-малко 15 години по-стари от осиновения.

Чл. 34. Никой не може да бъде осиновен от няколко лица, освен от двама съпрузи, и то с един акт.

Чл. 35. Осиновяването на пълнолетни става с съгласието на осиновявания и осиновителя.

Ако осиновеният и осиновителят имат баща, майка или съпруг, изисква се тъй също и тяхното съгласие.

Съгласието на съпруга и на родителите не се изисква, ако те не са дееспособни или ако местопребиваването им не е известно.

Ако осиновеният е извънбрачно дете, изисква се само съгласието на майката, която може да не се яви лично, ако осиновителят представи декларация от нея, нотариално заверена, че е съгласна да стане исканото осиновяване.

Чл. 36. Ако осиновият е освободен от настоящи честности или се намира под ограничено запрещение, нужно е съгласието на попечителя му, одобрено от родителския съвет.

Чл. 37. Ако осиновият е непълнолетен или запретен, изисква се съгласието на родителите или одобрено от роднинския съвет съгласие на настойника.

Ако непълнолетният е навършил 14-годишна възраст, изисква се и неговото съгласие.

Чл. 38. Настойник може да осинови лицето, което се намира под негово настояничество, само след като даде сметка за управлението на имотите на непълнолетния.

Чл. 39. За осиновяването на деца, на които родителите са неизвестни или които са взети за отглеждане в обществени учреждения или заведения, достатъчно е съгласието на управителя на учрежденията или заведенията.

Чл. 40. Осиновителят и осиновият, а ако последният е недееспособен, неговият законен представител, се явяват лично пред един от околните съдии в страната, който съставя нужния акт.

Съгласието на другите лица, указани в членове 35 до 39, може да се даде чрез особен пълномощник или чрез отделен акт, нотариално заверен.

Чл. 41. Осиновителното производство се изпраща от околния съд служебно на областния съд по местожителството на осиновителя, за да бъде утвърдено осиновяването.

Чл. 42. Съдът проверява:

1) изпълнени ли са всички изискуеми от закона условия;

2) дали този, който иска да осинови, се ползува от добро име;

3) дали осиновяването ще бъде полезно за осиновия.

Чл. 43. Съдът в разпределително заседание, без да излага мотиви, се произнася с следните изрази: „осиновяването се допуска“, или „осиновяването не се допуска“.

Това определение не подлежи на обжалване.

Определението, с което се допуска осиновяването, се обнародва в „Държавен вестник“.

Чл. 44. Допустатото от съда осиновяване има действие от деня на акта за съгласието; до произнасянето на съда осиновителят и осиновият могат да отгледат съгласието си.

Ако осиновителят умре преди утвърждаването, производството се продължава и осиновяването, според обстоятелствата, се допуска или не.

Наследниците на осиновителя могат да представят в съда данни за недопускането на осиновяването.

Чл. 45. Преписъ от определението, което допуска осиновяването, се праща от съда на длъжностното лице по гражданското състояние на местожителството на осиновения за отбелязване от страна на акта за раждане.

Чл. 46. Осиновеният приема семейното име на осиновителя и добива качеството на негов законен наследник.

Родителските права и задължения преминават върху осиновителя. Ако той бъде лишен от родителска власт, тя отново преминава върху рождения баща или майка.

Осиновяването има действие и за низходящите на осиновения.

Чл. 47. Осиновителят не добива качество на законен наследник на осиновения.

Чл. 48. Осиновяването не създава никакви гражданско-правни отношения между осиновителя и роднините на осиновения, нито между осиновения и роднините на осиновителя.

Чл. 49. Осиновеният запазва всичките си права и длъжности спрямо семейството, към което принадлежи по рождение.

Чл. 50. Осиновяването може в всяко време да бъде отменено по взаимно съгласие. В такъв случай намират приложение членове 40, алинея първа, и 41. Съгласието на лицата, посочени в чл. 35, алинея втора, трета и четвърта, не е нужно.

То може да бъде отменено от съда по искане на осиновения или на осиновителя, ако се докаже, че другата страна с поведението си или с обносите си така се е провинила спрямо морала или спрямо задълженията си към него, че по-нататъшното запазване на осиновяването би било несправедливо или непоносимо за ищеца.

Отменението премахва всички действия на осиновяването за в бъдеще. Повторно осиновяване между същите лица не се допуска.

Решението на съда подлежи на обжалване по общия ред.

Чл. 51. Въ всички случаи, когато посочването на извънбрачно произхождение или на осиновяването не е необходимо, на заинтересуваният се издава от регистрите за гражданското състояние извълчение, без указване на тия обстоятелства.

Преходни наредби.

Чл. 52. Чл. 145 от закона за лицата се изменя така: Ако раждането е от извънбрачно съжитие, обявяването съдържа името, занятието и местожителството на майката, както и на бащата, ако раждането се обявява от него.

Чл. 53. Към чл. 151 от закона за лицата се прибавя следната алинея:

Припознаването на извънбрачното дете се съобщава от нотариуса, който заверява акта за припознаването или който отваря завещанието, на длъжностното лице, по мнотворение на детето, за вписване в регистрите.

Чл. 54. Законът за припознаване на незаконороденият деца, за узаконяването им и за осиновяването от 12 януарий 1890 г. се отменява.

Председателстващ Никола Захариев: Има думата г-н министърът на правосъдието.

Министър Васил Митакوف: (От трибуната) Уважаеми г-да народни представители! Вземам думата първо, за да ви запозная с принципите на проекта и да ви изложя съображенията, по които тия принципи са възприети, както и да ви изтъкна нуждата и големия обществен интерес, които налагат създаването му. Така, мисля, ще бъде по-добре, защото по тоя начин ще се направят излишни много прения и критики, които иначе са неизбежни, и ще се спести време на Народното събрание. Най-малко, едно предварително разяснение на основните положения на закона ще очертае пътя на дебатите по тях и ще ги направи по-актуални и по-резултатни.

Трбва да ви кажа, че въвеждането на законопроекта в Народното събрание закъсня поради неблагоприятното стечение на обстоятелствата. Въпреки това, интересът към него не е преставал никога, както въ правнишките сфери, така и въ обществото, където нуждата от този закон се е съзнавала и чувствувала винаги.

Заети с разрешението и уреждането на толкова много въпроси от областта на стопанството, финансите, благоустройството и народната отбрана, които нужди на момента и международната конюнктура налагат, ние все пак не можем, нито бива да изпускаме из предвид и сия въпроси, уреждането на които води към укрепване чувството на правна сигурност въ народа, към подобряване и оздравяване въобще на правния порядък въ страната, между които, очевидно, един от най-назрелият и най-важният е и този, предмет на настоящия законопроект.

Г-да народни представители! Предлагаият законопроект за извънбрачните деца и осиновяването замества закона за припознаването на незаконороденият деца, за узаконяването им и за осиновяването. Този последният закон е един от най-старите наши действащи закони. Той е обнародван въ „Държавен вестник“ на 12 януарий 1890 г. Обстоятелството, че нашият законодател още въ началото на съществуването на новата българска държава е намерил за нужно да уреди положението на незаконороденият деца и осиновяването, показва важността на тази материя и колко тя заслужава внимание. Не е мъчно да се разбере, че законът от 1890 г., като един от първите плодове на нашето законодателство, отлавна не задоволява нуждите, които са предизвикали създаването му. Още при създаването на закона нашият законодател се беше побоял да възприеме подобренията, които италианският кодекс беше направил въ системата на Наполеоновия кодекс, така че, макар при съставянето на закона да е бил използван до известна степен италианският кодекс, възприети са били положения, които още по онова време вече са се отричали въ Западна Европа. От друга страна, условията на живота у нас са се променили значително от 1890 г. насам. Въпроси, които тогава не са изпъквали въ днешния си вид, сега имат вече доста различна тежест. Прочее, една ревизия на съществуващото законодателство въ това отношение се явява не само оправдана, но и наложителна.

Законът от 1890 г. обхваща две големи материи: положението на извънбрачните — или, както законът ги нарича, незаконородени — деца и осиновяването. Ако се спрем на първия от тези въпроси, ще видим, че положението на извънбрачните деца е уредено от закона от 1890 г. по много незадоволителен начин. Основният

принцип, на който стои законът по отношение на установяването на произхождението, е, че произхождението на извънбрачното дете може да се доказва по съдебен ред само по отношение на майката. „Забранено е да се дири бащата“, казва чл. 10. Така че бащата на извънбрачното дете е свободен да припознае доброволно детето като свое или да не го припознае. Само въ първия случай детето придобива известни права — на издръжка и на наследство — срещу бащата. Това положение нашият законодател заимствувал от Наполеоновия кодекс по съображения да се запази спокойствието на семейството. Ясно е, обаче, че този резултат се постига по възприетия от нашия закон начин чрез пълното пожертвуване на извънбрачните деца. На недобросъвестния баща се дава възможност да се дезинтересира напълно от своето извънбрачно дете, много често лишено от най-необходимото въ живота. Между това, повече от ясно е, че ние не можем да оставим извънбрачното дете без всяка защита. Грижата за извънбрачните деца трбва да влиза въ общата грижа на държавата за новите поколения. Като обезпечаване на извънбрачното дете издръжката, която му е необходима, законодателът запазва от нищета и смърт една част от младото поколение, а въ същото време пречи на недобросъвестните родители да се отклоняват от своите елементарни морални задължения към извънбрачните си деца.

Г-да народни представители! Трбва да се отбележи, че броят на извънбрачните деца у нас е вече доста значителен и че процентът на извънбрачните раждания днес е няколкократно по-голям, отколкото е бил порано, и има тенденцията да се увеличава още. Така, докато през 1910 г. имаме на 100 законни деца 0.6 извънбрачни, през 1938 г. процентът на извънбрачните деца е вече не 0.6, а 3%. Статистиката ни показва, че този процент постоянно расте. Така, на 1.000 законни раждания имаме незаконни: през 1926 г. — 12.1; през 1928 г. — 14.6; през 1930 г. — 17.7; през 1932 г. — 21.1; през 1934 г. — 26.2; през 1936 г. — 27.8; през 1938 г. — 30.0. Явно е, че това нарастване на извънбрачните раждания е много нежелателно, макар че процентът на извънбрачните деца у нас е изобщо под процента, който намираме въ повечето европейски държави: въ Германия — 8%; въ Франция — 6.5%; въ Италия — 4.5%; въ Финландия — 7%; въ Унгария — 8.7%; въ Румъния — 10%; въ Югославия — 5.2% за 1936 г. Това е един факт, за който не можем да не държим сметка. Не може да се мисли, че борбата срещу незаконните съжителства може да се води чрез влошаване на положението на извънбрачните деца. Това би било, преди всичко, крайно несправедливо, защото детето не може да се държи отговорно за това, че родителите му са съжителствували извънбрачно. Но то е и нечелесобразно. Закрилата, която действащият закон дава на мъжете срещу иска за търсене на бащинство, е тъкмо от естество да насърчи извънбрачните връзки, несъздаващи никакви задължения.

Налага се, прочее, да се отстрани и у нас съществуващият досега принцип, според който търсенето на бащата е забранено. Съ това нашето законодателство, което е твърде закъсняло въ това отношение, ще се изравни съ модерните законодателства. България е единствената държава въ Европа, въ която търсенето на бащата е забранено. Дори въ Наполеоновия и въ стария италиански кодекс търсенето на бащата не беше забранено съ тази абсолютност, която намираме въ нашия закон, защото Наполеоновият кодекс допускаше да се установи незаконното бащинство по съдебен ред въ случай на отвлечане, а старият италиански кодекс — и въ случай на изнасилване.

Г-да народни представители! Скъсвайки съ стария принцип, поставя се въпросът: каква система да възприемем за търсенето на бащата? Въ законодателствата на другите държави днес намираме две системи. Според едната, търсенето на бащата е допустимо въ всички случаи. Това е системата, възприета въ Германия, Великобритания, Скандинавските държави, Унгария, Швейцария и Съветския съюз. Според другата система, търсенето на бащата се допуска само при известни случаи, които правят възможно по-лесно да се установи произхождението на детето. Това е системата, възприета въ Франция, Италия, Испания, Португалия, Белгия и Холандия. Всяка от двете системи има своите предимства. От теоретична гледна точка, без съмнение, за предпочитане е по-свободната система; на теория тя води до напълно справедливи резултати. Обаче не може да се откаже, че тя представлява големи практически неудобства, които именно са били основанието да не бъде възприета тя въ не малък брой държави. Свобо-

дата на доказване, която тя предоставя, създава възможността да се използват лъжливи свидетелски показания с цел да се припише бащинството на едно дете на лице, което няма нищо общо с него. Работата на съда, прочее, при тази система се затруднява извънредно, и възможността за съдебни грешки е голяма. Ето защо, при днешното положение, у нас за предпочитане е да се възприеме втората система, което и прави законопроектьт.

И така, според законопроекта, установяването на произхождението на извънбрачното дете по отношение на бащата може да стане, от една страна, с припознаване, което бащата би извършил доброволно, и, от друга страна — и в това се състои голямото нововъведение тук — по съдебен ред. Относително припознаването, нововъведението, което се прави, е, че се допуска то да стане и чрез завещание, покрай съществуващите у нас досега два начина — чрез нотариален акт или чрез декларация при съставянето на акта за раждането. Съ това нововъведение — чл. 6 — проектът следва новия италиански кодекс. Известно е, че често по една и друга причина родителът се въздържа да извърши припознаването приживе и се решава за това въ завещанието си. Не всичко, обаче, това завещание може да бъде извършено в нотариална форма, а пък и не всичко на родителя е удобно да извърши припознаването в нотариално завещание пред нотариуса и свидетелите. Справедливо е, едно припознаване, извършено от родителя и въ частно завещание, да се признае за действително.

Г-да народни представители! Понеже припознаването е едностранен акт, явно е, че ако то е невърно, трябва да се даде възможност на детето да установи това. Тази възможност съществуваше и досега. Законопроектът, обаче, урежда упражнението и по начин, който запълва досегашните празнини. Предвидено е, детето да направи писмено оспорване на припознаването въ тримесечен срок от деня, въ който е узнало за него. Оспорването се съобщава на родителя, който въ тримесечен срок трябва да представи иск за обезсилването. Ако искът не бъде представен въ срока, припознаването се смята за недействително — членове 7 до 9. Припознаването може да се оспори и от всички заинтересувани въ тримесечен срок от деня, въ който той е узнал за него — чл. 10. Всичките тези разпоредения липсват и въ новия италиански кодекс. Швейцарският кодекс предвижда срок за оспорване на припознаването, но, според него, това оспорване става чрез иск. Възприетата от законопроекта уредба, която заставя този, който е извършил припознаването, да води иск, съ това възлага на него тежестта на доказването, нщо, което е по-справедливо.

Скъсвайки съ принципа, че търсенето на бащата е забранено, законопроектьт го допуска въ четири случая. Тъ сж: първо, ако бащата се е грижил за издржката и възпитанието на детето, като за собствено дете; второ, ако бащата и майката сж били въ явно съжителство, когато детето е било заченато; трето, ако бащата въ писмени документи е признал недвусмислено бащинството си и, четвърто, ако зачеването съвпада съ изнасилване или отвлечение. Първата точка отговаря на точка 5 от чл. 340 на френския кодекс въ редакцията от 1912 г. Чл. 267, точка 4, на новия италиански граждански кодекс се изразява по-различно: той допуска установяването на бащинството, ако детето е „въ владение на състоянието на незаконно дете“. Този израз, обаче, има недостатък, че употребява термина владение въ една област, за която той не подхожда. Точка втора отговаря на точка първа от чл. 267 на италианския кодекс и на точка четвърта от чл. 340 на френския кодекс. Точка трета отговаря на точка втора от чл. 267 на италианския кодекс и на точка трета от чл. 340 на френския. Точка четвърта отговаря на точка трета на чл. 267 на италианския кодекс и на точка първа от чл. 340 на френския. Така, чл. 11 на проекта, който урежда тая материя, изоставя от случаите, предвидени въ френския кодекс, само този на прелъстяване, извършено чрез измамнически действия, злоупотребление съ власт или обещание за брак или за годещ, случай, който не е възприет и въ новия италиански кодекс. Изброените от проекта случаи сж тези, при които бащинството е най-несъмнено. Чл. 12 на проекта предвижда, обаче, възможността да се отхвърли бащинството, ако се установи, че майката скоро времето на зачеването е имала явно неморално поведение или е имала изобщо връзки и съ други лица — *exsertio plurius concupiscentium* — а също така и ако се установи, че предполагаемият баща през това време е бил въ невъзможност да бъде родител. Тук проектът следва чл. 340, алинея втора, на френския кодекс. Тези разпоредения съставят една необходима противотежест

на разпореденията на чл. 11. Без съмнение, първата от двете възможности за оборване основателността на иска ще затрудни задачата на съда, защото, навърно, няма да бъдат редки опитите да се доказва съ свидетелски показания, че майката е имала връзки и съ друго лице, а невината ще бъде лесно да се провери истинността на тези показания. От друга страна, създава се резултатът, че детето няма да може да получи положението на незаконно дете по отношение на никое от лицата, които сж имали връзка съ майката, макаръ и да е сигурно, че то произхожда от едно от тези лица. Но, от друга страна, не възможно е да се откаже на ответника, по иск за обявяване на бащинството, възможността да прави това възражение, и то е допустимо изобщо въ всички модерни законодателства. Има няколко държави — Дания, Финландия и Норвегия — където въ такъв случай, наистина, нито едно от лицата, които сж съжителствували съ майката, не може да бъде обявено за баща на детето, но всички заедно отговарят солидарно за издржката на детето. Проектът, обаче, не е възприел това разрешение, понеже задължението за издржката у нас произхожда от родството, което въ случая не може да се установи.

Членове 13 и 14 уреждат упражнението на иска за обявяването на бащинството, като предвиждат и срокове за предявяването му. Такива срокове се предвиждат, например, въ Франция, въ Швейцария и въ Италия, а не се предвиждат въ Германия. Първата система, обаче, е за предпочитане, защото чрез нея се дава по-голяма сигурност въ гражданското състояние.

Като нововъведение законопроектьт — чл. 18 — дава възможност на майката, въ случай, въ които бащинството може да бъде установено, да се иска от бащата разходите по раждането и по нейната издржка за шест седмици след раждането, както и другите разходи въ връзка съ бременността. Това разпоредение отговаря на чл. 1715 на германския граждански кодекс. Сходно разпоредение има и въ швейцарския граждански кодекс — чл. 317. Законопроектът държи сметка и за това, че разносикът, за който става дума, трябва да се направят неотложно и че, следователно, ако се чака издаването на съдебно решение въ полза на майката, тя много често ще бъде въ невъзможност да ги направи своевременно. Затова чл. 19 постановява, че и преди разглеждането на иска за обявяване бащинството, ако бащинството е правдоподобно и майката се намира въ нужда, председателят на областния съд може да заповѣда на бащата да заплати на майката, макаръ и детето да не е още родено, разносикът, предвидени въ чл. 18, както и средствата, нужни за издржката на детето през първите три месеца. Въ този случай председателят разглежда въпроса сумарно, и неговата заповѣд няма сила на присъдено нщо по отношение на иска за обявяване на бащинство. Това разпоредение, чието целесъобразност е очевидна, защото раждането не търпи отлагане и разносикът за него трябва да бъдат направени, отговаря на чл. 1716 от германския граждански кодекс, който от своя страна възпроизвежда едно правило на западното каноническо право.

Г-да народни представители! Едно значително нововъведение, което прави законопроектьт, е, че премахва съществуващата досега забрана да се установява чрез припознаване или по съдебен ред произхождението на деца, заченати от кървосмъшение или прелюбодение. Но, разбира се, тази възможност, която законопроектьт дава, трябва да спре там, където детето се смята за законно по силата на презумпцията на членове 42 и 43 на закона за лицата — чл. 15. Промѣната въ положението на децата, заченати от кървосмъшение или прелюбодение, се налага от съвещни съображения на справедливост. Не може наказанието за едно деяние, което законът не одобрява, да се налага на лица, които нямат никаква вина за него. Защото, каква е вината на децата, ако тъ сж заченати от кървосмъшение или прелюбодение? Въ това отношение проектът следва германския кодекс, който не изключва установяването на произхождението и на деца, заченати от кървосмъшение или прелюбодение. Наистина, повечето законодателства още правят разлика между тези деца и обикновените извънбрачни деца. Така е, например, въ Франция и Италия. Но тенденцията въ модерните законодателства е към премахване на тази разлика. Така, чл. 250 на новия италиански кодекс допуска припознаването на заченати от прелюбодение деца от родителя, който при зачеването не е бил въ брачни връзки, а дори и от другия родител; ако бракът му е прекратен. Измѣнението на чл. 335 на френския граждански кодекс също допуска припознаване на родени от прелюбодение деца, ако родителът, който е бил въ брачни връзки, е бил получил

разрешение за отдалено мѣстожителство или ако той нѣма законни низходящи отъ брака си. Законопроектътъ е намѣрилъ за по-справедливо да не се създаватъ ограниченията, които намираме въ Франция и въ Италия.

Колкото се отнася до положението на извънбрачното дете, чието произхождение е установено, трѣбва да се изтъкне нововъведението, което се прави въ членове 2 и 3, алинея втора. Чл. 2 дава положението на законни деца на всички деца, които сѫ родени отъ унищожени бракове. Тукъ законопроектътъ следва чл. 133 на швейцарския граждански кодексъ. Повечето законодателства — напримеръ, чл. 1699 на гражданския германски кодексъ, членове 201 и 202 на френския и чл. 126 на новия италиански кодексъ — приемиатъ за законни само децата, родени отъ пълнобраченъ бракъ, т. е. отъ бракъ, при който поне единиятъ отъ съпрузитѣ е добросъвестенъ. Проектътъ възприема едно по-благоприятно за децата положение.

Другото нововъведение се състои въ това, че по отношение на майката и нейнитѣ роднини извънбрачното дете има правното положение на законно дете. Така разпорежда чл. 1705 на германския кодексъ, както и чл. 324 на швейцарския. Извънбрачнитѣ деца съставятъ частъ отъ семейството на майката, живѣятъ почти винаги заедно съ нея и връзкитѣ между тѣхъ и нея не сѫ по-слаби, отколкото между законнитѣ деца и майка имъ. Ето защо неоправдано би било да се прави разлика между тѣхъ и законнитѣ деца. Така че положението на извънбрачнитѣ деца ще остане споредъ законопроекта различно отъ положението на законнитѣ само колкото се отнася до отношенията имъ съ бащата.

Г-да народни представители! Едно нововъведение, което законопроектътъ прави, е и това, че поставя извънбрачнитѣ деца, чието произхождение е установено, било презъ припознаване, било чрезъ съдебно решение, подъ родителската властъ на родителя — чл. 20, алинея втора и трета. Досега припознатитѣ извънбрачни деца се намираха подъ настойничеството на родителя. Това бѣше една аномалия, която се намираше и въ стария италиански кодексъ. Обаче стариятъ италиански кодексъ разпростираше върху това настойничество действието на разпорежданията, които уреждаха родителската властъ; така че то бѣше настойничество повече по име, отколкото по сѣщностъ. Новиятъ италиански кодексъ обръща това настойничество въ родителска властъ.

Законопроектътъ не измѣня съ нищо наследственото правното положение на извънбрачното дете по отношение на бащата. По отношение на майката, обаче, понеже извънбрачното дете има положението на законно, то и наследява като законно.

Г-да народни представители! Относно узаконяването законопроектътъ сѣщо внесе нѣкои измѣнения. При узаконяване чрезъ последващъ бракъ го действащия законъ се изисква детето да е припознано било преди, било следъ сключването на брака. Това изискване се премахва сега — чл. 23. Наистина, законопроектътъ задължава бащата въ седемдневенъ срокъ отъ сключването на брака да обяви предъ длъжностното лице по гражданското състояние извънбрачнитѣ си деца, но това е само, за да се отбележи узаконяването къмъ актоветѣ за раждане. Ако такова обявяване не бѣде извършено, това не прѣчи, децата, родени отъ двама съпрузи преди брака, да добиятъ качеството на законни. Разбира се, за да установятъ това свое качество, тѣ ще трѣбва да установятъ, че сѫ родени отъ двама съпрузи. Премахвайки изискването децата да сѫ припознати, законопроектътъ следва швейцарския кодексъ. Въ сѣщия смисълъ е разрешенъ въпросътъ и въ германския кодексъ. По такъвъ начинъ се избѣгва онова крайно несправедливо положение — съпрузи, които до смъртта си сѫ живѣли заедно съ децата, родени преди брака, но които сѫ пропуснали да ги припознаятъ, следъ смъртта си да ги оставятъ неузаконени.

Друго нововъведение е това на чл. 26, което допушта узаконяване по искане на майката или на детето съ действие и по отношение на бащата, въ случай че родителитѣ сѫ били сгодени, но бракътъ не е станалъ поради смъртъ на бащата или поради настъпила неспособностъ за встъпване въ бракъ. Въ такъвъ случай нужно е, разбира се, да се докаже произхождението на детето отъ бащата, а това ще стане при наличността на условията, посочени въ чл. 11. Съображението за това разпореждане е да не легне въ тежестъ на детето обстоятелството, че бракътъ е билъ осуетенъ, поради непреодолими причини.

Законопроектътъ изключва узаконяването на деца, родени отъ кървосмѣшение — чл. 28. Това се разбира отъ самосебе-си, защото въ такъвъ случай родителитѣ не могатъ да встъпятъ въ валиденъ бракъ. Не се изключва,

обаче, узаконяването на деца, родени отъ прелюбодеяние. И наистина, щомъ на родителитѣ се дава възможностъ да узаконятъ връзката си, нѣма защо само децата, родени отъ тази връзка, да останатъ да носятъ последицитѣ отъ незаконността имъ.

Това сѫ измѣненията, които се правятъ въ материята на узаконяването.

Относително осиновяването законопроектътъ изисква между осиновителя и осиновения да има разлика отъ поне 15 години. Досега действащиятъ законъ такава разлика не изисква. Исква само да има разлика, безъ да казва колко години. Досега се изискваше само осиновителътъ да е по-възрастенъ отъ осиновения. Явно е, обаче, че да се допусне осиновяване, при което разликата въ възрастта е незначителна и, следователно, осиновениятъ не може да изглежда като дете на осиновителя, ще рече да се отиде противъ самата сѣщностъ на института.

Едно нововъведение, което трѣбва да се отбележи, е това, че ако осиновяваниятъ е навършилъ 14 години, макаръ и да е непълнолѣтенъ, изисква се и неговото съгласие. Непълнолѣтенъ на такава възраст има вече достатъчно разумение и би било несправедливо да му се налага да приеме едно осиновяване, за което той не е съгласенъ — чл. 37.

Законопроектътъ улеснява съставянето на акта за съгласието, като изисква присѣствението само на осиновителя и осиновявания, респективно неговия законенъ представителъ, а допушта съгласието на останалитѣ лица да бѣде дадено и въ нотариална форма. Трѣбва да се спомене сѣщо така, че осиновителното производство, споредъ проекта — чл. 41 — се изпраща отъ околийския съдия въ областния съдъ служебно.

Важно нововъведение въ областта на осиновяването се прави съ чл. 46, алинея втора, който постановява, че родителската властъ преминава върху осиновителя. Действащиятъ законъ не прехвърля на осиновителя родителската властъ. По такъвъ начинъ у насъ съществува абсолютно ненормалното положение — едно дете, което отъ много години е сключало фактически всѣкакви връзки съ крвното си семейство, живѣе у осиновителитѣ си и се третира отъ тѣхъ напълно като тѣхно дете, да не се намира подъ тѣхната родителска властъ, а родителската властъ върху него да принадлежи на крвния баща, който отдавна го е забравилъ. Действащиятъ законъ възпроизвежда въ това отношение френския и стария италиански кодексъ, които пъкъ отъ своя страна бѣха възприели Юстиниановото право, тъй наречената *adoptio minus plena*. Наистина въ Франция при съставянето на Наполеония кодексъ осиновяването бѣше чуждо на нравитѣ и имаше силна опозиция срещу възприемането на този институтъ въ кодекса, преодолѣна чрезъ личното влияние на Наполеонъ. Възприетото въ кодекса келпѣно осиновяване е чуждо, обаче, на нашия животъ. У насъ осиновяването е институтъ, познатъ на народа, и осиновениятъ фактически заема положението на дете на осиновителя. Ето защо наложително е законътъ да се съобрази съ живота и да се постанови, че родителската властъ преминава върху осиновителя. Впрочемъ, трѣбва да се отбележи, че когато осиновяването проникна въ живота и въ Франция, и въ Италия — следъ миналата война, когато много сираци биваха осиновявани — наложи се и въ тѣзи държави да се премине къмъ римската класическа *adoptio plena*, пълно осиновяване, и да се прехвърли родителската властъ на осиновителя. Това е направено въ Франция съ законъ отъ 1923 г., а въ Италия съ новия кодексъ.

Най-после трѣбва да се отбележи, че чл. 50 допушта отмѣняване на осиновяването по взаимно съгласие, както и по съдебенъ редъ, по искане на осиновителя или на осиновения, ако другата страна се е провинила по такъвъ начинъ, че по-нататъшното запазване на осиновяването би било несправедливо и непоносимо. Съ това се сключва съ досегашния принципъ за неотмѣнимостъ на осиновяването. Отмѣняването на осиновяването по съгласие на странитѣ е допустнато въ швейцарския и германския кодексъ. Тѣй като осиновяването възниква, защото странитѣ го желаятъ, нѣма причини да не имъ се позволи да прекратятъ връзката, която сѫ създали. Каква полза да имъ се налага тази връзка, когато и двамата желаятъ да се освободятъ отъ нея? Прекратяването на осиновяването по съдебенъ редъ е известно на швейцарския кодексъ, на новия италиански кодексъ и на френския кодексъ, споредъ измѣненитѣ отъ 1923 г. Законопроектътъ предоставя тукъ на сѣда широка свобода на преценка, следвайки въ това отношение френския кодексъ. Ако естествена връзка между родител и деца не може да бѣде заличена съ нищо, то изкуствено създадената връзка на осиновяването би могла да бѣде унищожена. Когато поведението на едната страна прави за другата страна непоносимо запазването на тази връзка, ра-

зумно е да се допустне прекратяването ѝ. И, както виждаме, новите законодателства вземат предвид тежестта на тези съображения.

От всичко изложено се вижда, че с измененията, които законопроектите желат да внесе в нашето право, се постига значително усъвършенстване на правната уредба на засегнатите от законопроекта области, като се държи сметка за изискванията на живота и за постигнатото от чуждото законодателство в тази област.

По тези съображения, моля ви, г-да народни представители, да приемете и гласувате предложените законопроектите.

Председателстващ Никола Захариев: Има думата народният представител г-н Георги Тодоров.

Георги Тодоров: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Идеята за регламентиране положението на извънбрачните, или, както досегашният закон ги титулува, незаконородените деца, е стара у нас. Тя съществува още от преди войната. Първият пионер, който направи твърдо много за поздигането на въпроса за регламентиране положението на извънбрачните деца, беше нашият твърде сантиментален професор, покойният Симеон Ангелов. Неговата загриженост за извънбрачните деца, за регламентиране на тяхното положение отиде до там, че той си даде труд и не пожали време, да систематизира материята в един законопроект и да го предложи на кодификационната комисия. На 1933 г. кодификационната комисия, като взе за основа системните работи на покойния професор, се постара да ги преработи и да ги пригоди за нашия живот и за общественото съзнание, което съществуваше по регламентиране положението на незаконородените деца.

Нито единият, нито другият проект, за голямо съжаление, обаче, не успяха да дойдат до вратите на законодателното тяло. Точно тук му е мѣстото да обясня защо тия проекти, след като биде пожелано еднакво от кодификационната комисия и от професорското тяло уреждането положението на незаконородените деца, не получили одобрението от изпълнителната и законодателната власти.

Г-да народни представители! Трѣбва да призная пред вас, че еднакво проектите на покойния професор Симеон Ангелов, както и проектът на кодификационната комисия от 1933 г. за регламентиране положението на незаконородените деца, почиваха единствено и изключително само на идеята за моралитета, почиваха на сантименталното начало, че трѣбва да бъде дадена законна, правна защита на тия нещастни рожби. Във тези два проекта незаконороденото дете се третираше от чисто морално гледище. Във тия две регламентации тежестта на мотивировката падна на примирението на интереса на нещастната рожба с тоя на *pater familias*. Днешният проект, обаче, се въодушевява от колективния интерес, от интереса на обществото и на истинското семейство. Днешният проект не държи сметка за индивидуалния авторитет на главата на семейството, дори когато той върши престъпление. Днешният проект издига проблема за достойнството на семейството от държавно гледище, за запазване на държавнотворческото семейство, което дава деца, почиващо на взаимната обич между мъжа и жената. Проектът не държи сметка за онова, което става зад параваните на официалното семейство, ако има наистина такива паравани. Новият проект демаскира и подлага на съдебна преценка всички възможни потайности, които биха станали зад параваните на официалното семейство. Държавата като колективитет днес има нужда от порядъчни домове, от деца, принадлежащи на последните, а не на улицата и на безприютността.

Г-да народни представители! Тоя законопроект при друго, нормално време, би повдигнал буря въ срѣдата на законодателното тяло. И трѣбва да се поздравим, че все пак през наше време се подема инициативата да се свърши с лицемерието и лъжата въ семейството, тървайки по новия път на истинското, здравото и почтено семейство. Всяка рожба на грѣха може да търси защита, да поиска естественото си мѣсто, защото тя не участва въ грѣха на майката и на бащата.

Броят на незаконородените деца наистина не е много голям. Напоследък, обаче, особено след войната, рѣстът им стана вече чувствителен. Обществената благотворителност действително дава приют на тия нещастни рожби, обществото не отминава тия деца, но тъкмо тук е и общественият конфликт, тъкмо тук е вътрешното противоречие. Обществото и законът по начало не търпят нѣща, които съпротивни на добрите нрави и на

държавната организация. Не може държавата, законът, законността да толерират едно, само по себе си, престъпно и неморално деяние, което може да стане макар и зад параваните на официалното общество. Понеже съвременната организация на държавата трѣбва да остане читава и не трѣбва да бъде внесена живенцата въ нейния организъм като колективитет, тя трѣбва да запази своята чистота от безчестието на майката и на бащата, които пушат на тоя свѣтъ нещастни рожби, така наречените извънбрачни деца.

Г-да народни представители! Позволете ми след обстоятелствената екскурзия, която направи г-н министърът на правосъдието и която ми дава възможността да прескоча много работи, които биха могли да бъдат казани въ връзка с третираните законопроекта, и аз да ви призвика към направянето на една малка правна екскурзия.

Сегашният наш закон по тая материя, особено по въпроса за осиновяването, е зает от *Code Napoleon*, който оригинал претърпя няколко промени, защото хората се съобразяват с промените въ живота. *Tempora mutantur et nos mutamur in illis*. Мѣни се времето, мѣнят се хората, мѣнят се условията и отношенията между хората. И точно по тия съображения още въ 1912 г., под натѣра на хуманистите, които действаха особено много силно въ Франция, се наложи и въпросе промената на голѣма част от постановленията въ *Code civil*, за да се регламентира положението на незаконородените деца.

Ние останахме последни, г-да народни представители, въ уреждане положението на извънбрачните деца, въпросът голямото мъжество, което проявиха нѣкои наши правници, които не можеха да търпят да гледат какъ стоятъ захвърлени, немил и недраги едни може би много даровити рожби, плод на противозаконното съжителство между мъж и жена. Въ края на краищата, г-да народни представители, ще трѣбва това закъснение въ нашето законодателство да си го обясним с нѣкои нѣща, които съществуваха въ нашия бит. Вие не можете да откажете, че нашият еснафъ изобщо не можеше да мисли за тия нещастни рожби. Нашият еснафъ беше особено богатъ съ епитети по отношение на тях, които светостта на тая трибуна не ми позволява да възпроизведа. Еснафските маси у нас не позволяваха изобщо да се отиде към особена загриженост за незаконородените деца, защото тѣ смѣтаха, че с тоя наистина може да бъде подровено самото семейство, а съ компрометирането на семейството ще дойде по-нататък понижението на престижа и авторитета на държавната организация на законно установения ред, който регламентира правоотношенията между мъже и жени, между семейство и държава. Особено от префинените сладострастници се викаше презъ глава, че не трѣбва да се отиде до регламентиране положението на тѣзи нещастни рожби, защото, може би, шантажът ще допринесе твърде много за компрометиране състоянието на семейството, което е първичната клетка на държавната организация.

Г-да народни представители! Това, наистина, е една хубава атестация за нѣкогашното общество, което търтѣше въ основите си измамата и взаимноизлъгването. Против тия неоправдани похвати се издига не само моралът за защитата невинността на тия деца, на тия нещастни рожби — издига се най-вече колективитетът, който гледа на тях като на живи сили, нужни на общо основание за самата организация на държавата и които въ нищо не се отличават от другите деца. И единият и другият синове на държавата, еднакво необходими и полезни от държавно гледище. Точно по тия мотиви и съображения въ Германия наддѣл принципът, че колективитетът не може да търпи взаимноизлъгването и че колективитетът изисква да стане точно и ясно регламентиране на положението на тия рожби, като се внесе прогрес въ определянето на тяхното положение. Германия направи най-големия прогрес. Германското право наистина напуста, дежавуира всичките старовѣрски възгледи, които продължаватъ все още да се търпят въ французкото право, въ *Code civil*. Германското право отиде твърде много далеч и много рано разреши най-големия и тежък проблем, който е застъпен и въ внесенния законопроект — търсенето на бащата.

Ще си позволя да повтора нѣкои мисли, г-да народни представители. Ако времената бѣха наистина мирни, нормални, ние тук може би щѣхме да се раздѣлим на страшни враждуващи лагери по въпроса, дали да бъде допустнато търсенето на бащата. Това е голѣма и революционна мисъл въ правото. Днес, обаче, когато германците съ се окончателно примирили и когато наистина тѣ съ най-големи подробности съ изработили всичко необходимо, за да бъде гарантирано търсенето на бащата, безъ да се до-

пустне шантаж и без да се даде възможност на шантажисти да злоупотребяват и компрометират състоянието на добрия баща и на добрата майка, на почтеното семейство, ние нѣмаме основание да се плашим, че по единъ положителенъ начинъ изпълнителната властъ въ лицето на г-нъ министъръ Митаконъ ни сезира съ единъ законопроектъ, който съ единъ замахъ, по революционенъ начинъ, разрешава всички стари спорове, като допуска търсенето на бащата отъ детето, което не знае своя произходъ.

Голѣмъ трагизъмъ, г-да народни представители! Смѣтате ли все, че това наистина не е смушавало душнѣтъ на много хора? Спомнете си Шекспировата драма „Кинъ“! Вие сте имали случай да я гледате. Кинъ, единъ голѣмъ генинъ, когато се обръща къмъ публиката и слага въпроса за своя произходъ: чий синъ съмъ азъ? — отговаря: „Това знае само моята майка“. Така е отъ физиологическо гледище. Наистина, само майката единствена може да каже: „Това дете е рожба на А, или на Б“. (Оживление) Обаче тоя примѣръ, който азъ ви цитирамъ, не доказва, че майката може винаги да знае кой е бащата — зависи отъ това, колко дължици влизатъ въ чорбата. (Смѣхъ)

Но едно е важно, г-да народни представители, че тоя трагизъмъ съществува твърде отдавна. Точно това искахъ азъ да сподѣля съ васъ и да кажа, че наистина, когато прогресивни народи, много по-напреднали и много по-културни отъ насъ, вече сѣ разрешили окончателно въпроса съ единъ педантизъмъ въ изработването на подробности, ние ще трѣбва да се преклонимъ и да приемемъ, че наистина идеята на г-нъ Митаконъ за преуреждане и пререгламентиране положението на незаконороденитѣ деца е една благородна идея.

Такава е, г-да народни представители, еволюцията на въпроса и ние съ днешния законопроектъ участвуваме въ тая еволюция. При брака важи класическото правило и презумпция *Pater is est quem iustae nuptiae demonstrant*: съпругътъ — казано е бащата, обаче трѣбва на български да се преведе съпругътъ — е, който демонстрира раждането. При съществуването на брака това е наистина правилно; и всѣки, който е свързалъ своето съществуване и своето бъдеще съ своята съпруга, ще трѣбва да носи отговорността и да демонстрира — до доказване на противното — че наистина произхождението на детето е законно и то е негово.

Законопроектътъ приема, че бащинството може на общо основание да бѣде доказвано, тогава когато е не само избѣбрано детето, но когато то е рожба на една майка, която въ момента на зачатieto е била въ съпругески връзки и отношения.

Г-да народни представители! Търсенето на бащата все пакъ, така както е разработено въ законопроекта, ни налага да се спремъ съ две-три думи на въпроса, вземалъ ли е вносителътъ достатъчно грижи и мѣрки, за да може да парира и да отхвърли всички възможности за злоупотребления, които могатъ да ставатъ отъ разни шантажисти, защото все пакъ, важно е, едно законоположение да даде добри резултати. Благородството си е благородство, съображенията на вносителя въ тоя моментъ, че трѣбва наистина да бѣде подпомогнато избѣбраното дете да търси баща си, сѣ добри, но при днешната организация на държавата всѣки ще трѣбва да куса това, което е дробилъ и да носи масрафа за своитѣ действия. Това, обаче, все пакъ ще трѣбва да бѣде разработено въ подробности, за да не се даде възможностъ на ония, които обичатъ да злословятъ и които иматъ нещастния даръ и талантъ да създаватъ шантажи и неприятности на порядъчнитѣ хора, да се добератъ до тая възможностъ и да скандализиратъ добрата майка и добрия баща.

Затова, г-да народни представители, азъ си позволявамъ предъ васъ много набързо, само въ продължение на нѣколко минути, да ви занимамъ съ отбелязанитѣ отъ мене 3-4 обществени казуси. Мене индивидуалнитѣ и частни казуси не ме интересуватъ. Какъ ще бѣдатъ разрешени частнитѣ казуси? Азъ, като правникъ, сподѣлямъ съ васъ мисълта, че това изобщо е мѣлко, почти невъзможно. Единъ законъ не може да абсорбира всичко, каквото може да стане въ вселената, всичко, каквото може да стане въ едно общество. Но юриспруденцията винаги идва на помощъ, доктрината идва също на помощъ и ако наистина не може да бѣде постигнато всестранно и правилно разрешение на единъ проблемъ, то се гледа най-вече повечето отъ случаитѣ, частни, индивидуални, да могатъ да попаднатъ подъ формулировкитѣ, които ще се дадатъ въ закона.

Мене частното разрешение на индивидуалнитѣ казуси, казвамъ, не ме интересува. Азъ зная, че законодателътъ ще си свърши работата, че правосъдието ще се намѣри предъ известни трудности при прилагането на закона, така както е дадено разрешението на въпроса въ настоящия

законопроектъ, защото животътъ е много богатъ, защото животътъ е единъ истински артистъ, той учи хората на артистизъмъ. Тоя артистизъмъ, който стига до трагизъмъ, се понася по-леко, когато се отиде на съдийската маса. Обществентѣ казуси, обаче, сѣ важни и азъ смѣтамъ, че ние допринасяме твърде много, г-да народни представители, като размѣняме известни мисли, за да можемъ да дадемъ едно рѣководно начало на съдебнитѣ власти, които зѣ бѣдеше ще прилагатъ това законоположение, както и като сложимъ въпроситѣ и казуситѣ предъ г-на министъра и предъ съответнитѣ парламентарни комисии да бѣдатъ разучени, разгледани и по-правилно формулирани и разрешени.

Г-да народни представители! Въ края на краищата въпросътъ се слага така: взелъ ли е законодателътъ достатъчно грижи, за да може да парира възможността за скандализиране на семейството, да запази действително добритѣ семейства, добритѣ бащи и майки отъ възможенъ шантажъ? Отговарямъ: така, както е дадена въ чл. 11 отъ законопроекта формулировката за търсене на бащата отъ незаконороденитѣ деца, дадено е едно добро и правилно разрешение на спорозетъ, който сѣ ставалъ досега. Този чл. 11, така както е дадена неговата формулировка, съдържа всичко прогресивно, което до денъ днешенъ съществува въ *Code civil* и въ *Bürgerliche Gesetzbuch* по регламентиране на отношенията между незаконороденитѣ деца и търсенитѣ отъ тѣхъ бащи. Разбира се, и сега г-нъ Митаконъ, въ съгласие съ кодификационната комисия, се е постаралъ да ни даде много точенъ отговоръ на въпроса, който е сложенъ тукъ предъ насъ. Допуша се търсенето на бащата по съдебенъ редъ само въ случаитѣ, които сѣ изброени съ една точностъ въ чл. 11. Както ви казахъ, нѣ е наша редакцията. Нито нашата кодификационна комисия, нито ние можемъ да претендираме, че наистина оригиналитетътъ принадлежи намъ; той принадлежи на по-голѣмитѣ културни народи, той принадлежи на всичко онова, което е прогресивно въ Германия, Франция и Италия. Но все пакъ новото, което е внесено въ законопроекта е отражение на досега съществуващата юриспруденция и на спороветѣ, които сѣ се водили по съответната материя въ *Code civil* и въ *Bürgerliche Gesetzbuch*.

Г-да народни представители! Трѣбва, обаче, да ви призная веднага, че колкото и да е благороденъ замисълътъ на г-нъ Митаконъ съ внесения законопроектъ, а именно веднажъ винаги, революционно, съ смѣла рѣка, въ интересъ на колективитета и държавата, да уреди правното положение и състояние на тия нещастни рожби, за които основателно е да се апелира и къмъ васъ, че трѣбва наистина да се урегулира положението имъ, защото сѣ рожби български — трѣбва да признаемъ, че неговата мисълъ за едно прогресивно, за едно напредничаво урегулиране положението на тия нещастни деца, въ по-голѣмата си частъ е одушена. Не зная какви сѣ били съображенията на г-на вносителя и на кодификационната комисия, но азъ не харесвамъ, не препоръчвамъ, не бихъ поддържалъ въ съответната комисия да остане забележката къмъ чл. 11.

Забележката къмъ чл. 11 гласи: (Чете) „Съдебно обявяване на бащинството, поради факти, станали преди влизането въ сила на настоящия законъ, не може да се иска“. Г-нъ вносителътъ навѣрно иска да каже на насъ, правиститѣ: тия постановления сѣ отъ чисто материално естество и по силата изобщо на генералния възгледъ, който съществува въ правото, не може тия постановления да иматъ обратна сила. Само процеснитѣ положения могатъ да иматъ обратна сила.

Затова азъ се спирамъ на тая забележка и казвамъ: ако наистина това сѣ Вашитѣ съображения, г-не вносителю, тогава вие ще трѣбва да останете последователенъ на този генераленъ възгледъ, който не се оспорва въ правния свѣтъ, че наистина обратната сила на материалнитѣ положения нѣма да бѣде приспособена. Но това не ние ще го решимъ като законодатели, а ще го решатъ съответнитѣ съдебни власти. И трѣбва да признаемъ, че само съобразно случаитѣ, които ще бѣдатъ третирани при обявяване на състоянието на търсенитѣ бащи, тѣ ще иматъ да разрешатъ това положение, дали е отъ материалноправно естество или е отъ процесно естество.

Влизамъ въ дискусия съ г-на вносителя, за да кажа, че колкото въ този законопроектъ положенитѣ отъ материалноправно естество сѣ изтъкнати отъ законодателя, толкова тѣ иматъ и чисто процесно естество. Ние, обаче, законодателитѣ, нѣма да разрешимъ този въпросъ. Ние, законодателитѣ, които се въодушевяваме и сподѣляме благородството на г-на вносителя и на кодификационната комисия въ защита на тия нещастни рожби, протестираме срещу съществуването на тая нещастна забележка. Кой каквото е дробилъ, да го куса. Модерниятъ законодатель не може да се въодушевява и интересува отъ индивиду-

алният случай: понеже моят приятел или комшия е неправилъ въ миналото това и това, хайде да туримъ забележка, да не може да го хване законътъ! Давашъ ли защита на нещастниятъ рожби, ще трѣбва да устоишъ докрай и да я дадешъ напълно.

Иначе, моля г-да народни представители, моля и г-на вносителя, при разглеждане на законопроекта отъ съответната комисия тая забележка да бѣде махната, за да останемъ консеквентни докрай на нашитѣ разбирания, че модерната държава не може да прави пазартъци и компромиси, за да избѣгнатъ тежестта на закона всички сѣня, които сѣж се отдавали на своята грѣховна природа.

Г-да народни представители! Трѣбва да се избѣгнатъ и постановленията въ чл. 19 за така нареченото прогресивно установяване на правдоподобността на бащинството, за да може, когато то съществува, съдѣтъ, въ кръга на своята дискреция, да постановява и да дава възможностъ за една временна, макаръ и условна, издрѣжка на нещастната майка, особено когато тя е родилка.

Както виждате, наистина, проблемътъ е сложенъ. Сложенъ е затова, защото ние, макаръ да сме на топло, макаръ да сме наредени, пакъ не можемъ да мислимъ, както се мислѣше по-рано. И азъ смѣтамъ, че ставамъ вѣрненъ изразителъ на вашитѣ сантименти и вашитѣ прогресивни разбирания, като кажа, че на мене и на васъ ще бѣде истински топло само тогава, когато и на бедняка, и на бедствувашия, и на оскѣбения, и на нещастния бѣде също така добре и му се даде съответната правна защита, както се дава на насъ, както ще бѣде дадена и на нашитѣ близки.

Г-да народни представители! Наистина, консеквенцията, когато отива, ще трѣбва да отиде съ мѣрка, съ умѣреностъ дотамъ, догдето е прилично отъ държавно-правно гледище изобщо да бѣде допускано тегленето на тая консеквенция. По този поводъ азъ призовавамъ вашето внимание на нарежданията на чл. 15. Признавамъ предъ васъ, че г-нъ вносителятъ е направилъ тукъ единъ голѣмъ прогресъ. Той третира специалния и най-тежкия случай — уреждане състоянието на адюлтернитѣ деца, децата, които сѣж родени отъ кръвосмѣшателство, и децата, които сѣж родени отъ прелюбодеяние.

Това сѣж, наистина, случаи рѣдки, но случаи възможни, случаи, които най-много фразиратъ, които най-много дразнятъ обществото.

И тукъ се налага пакъ въпросътъ: да отидемъ ли дотамъ, че съ законопроекта да допуснемъ търсенето на бащата и тогава, когато зачеването на незаконороденото дете е дошло при съществуването на единъ бракъ?

Позволете ми, г-да народни представители, да сподѣля съ васъ една своя мисль, която ми иде въ този моментъ съвсемъ случайно. Мене ми се струва, че правото вече не разполага съ старата максима *fiat justitia, pereat mundus*. Това значи, „праздна Мара тѣпанъ била“; това значи: правото да съществува, та ако ще свѣтътъ да пропадне. Това никой не може да препорѣча отъ тази трибуна и никой въобще между насъ нѣма да го възприеме, защото реалността сѣж по-важна, отколкото фикцията. И азъ така лагамъ въпроса предъ васъ и така искамъ да гледамъ на чл. 15, въ който е дадено право за търсенето на бащата на адюлтернитѣ деца, рожби на прелюбодеяние, т. е. на майки, които се намиратъ въ бракъ, на майки, които иматъ съпружески отношения, но които, въпреки това, сѣж се решили да попрескочатъ малко плета и да отидатъ къмъ чуждото сладко и отъ него да вкусатъ, да го опитатъ. Грѣховетъ сѣж възможни, кръвосмѣшателството е още по-тежкъ случай, обаче въ края на краищата реалистично трѣбва да погледнемъ и да разрешимъ въпроса.

Азъ ще ви кажа това, което ме смущава. За мене въ края на краищата общественитѣ казусъ е сложенъ така: правото не може да жертвува реалността, които съществуватъ и които сѣж ценни. Правото оперира ли съ четиритѣ аритметически действия? Да, оперира. Правото и съдилищата трѣбва да гледатъ изключително справедливостта. Дори нѣкой път и между буквитѣ трѣбва да намеримъ основание, ако постановленията сѣж толкова неудачно дадени, за да може да се дойде до едно правилно и справедливо разрешение на спора. Ако правото признава приложението на четиритѣ аритметически действия, тогава азъ лагамъ въпроса така: бива ли за едно адюлтерно дете да се разстройва — което е най-страшното — две съществуващи семейства? Майката погледнала, но погледнала точно на нѣкакъвъ баща, който се намира въ друго семейство — бива ли да се разстройва две семейства, съ най-малко четири члена, а съ възможнитѣ деца и повече? Това е реалитетъ, г-ла, това сѣж факти! Бива ли въ края на краищата да се допусне разстройването на две къщи, убиване бѣдшето и възможността за проявление на ба-

щинството или майчинството въ две семейства, като се сложи на разрешение единъ казусъ и се допусне едно адюлтерно дете да търси баща си?

Г-да народни представители! Изглежда, че азъ съмъ малко позабравилъ четиритѣ аритметически действия и колкото и да съмъ на страната на реалитета, колкото и да имамъ чувството и разбирането, че колективитетътъ, и най-после ние, трѣбва да държимъ смѣтка, че не трѣбва да разстройваме, да убивамъ за една наистина нещастна рожба две семейства — четири члена и всички онѣзи, които сѣж накоплены покрай тѣзи четири члена въ двѣтъ семейства — азъ смѣтамъ, все пакъ, че, въпреки всички математически смѣтки, това разрешение на въпроса и на всичкитѣ тѣзи нѣща, които сѣж изложени въ разпоредбитѣ на чл. 15 отъ законопроекта, трѣбва да си остане. Натъ всѣкакви смѣтки, г-да народни представители, трѣбва да стои моралътъ. Моралътъ е най-ценното, моралътъ е началото на премѣдростта за съществуването на колективитета, колективитетътъ може да съществува, когато е здрава ядката, основната клетка на държавния организъмъ, когато нѣма живенична язва или стомашна язва. И заради това постановленията на чл. 15, въпреки че третиратъ случаи които сѣж много рѣдки — за кръвосмѣшението и за прелюбодеянието — ще бѣдатъ една предупредителна санкция за всички онѣзи, които следъ войната привикнаха леко да гледатъ на брака и да търсятъ, като кукувички тукъ и тамъ да сложатъ своитѣ яйца за мътенето на деца; ще убиятъ у тѣхъ ишаха за вършенето на тази контрабандна работа. Разпоредженията на чл. 15 отъ законопроекта ще бѣдатъ едно държавно предупреждение за незлоупотрѣбяване.

Г-да народни представители! Нека да се разберемъ. Който мисли като мене, че семейството трѣбва да остане да съществува и че трѣбва да остане да съществува като чисто и честно, почиващо само на взаимната обичъ между мъжа и жената, той ще трѣгне съ моето разбиране. Законодателятъ ще трѣбва да даде възможностъ на адюлтернитѣ рожби да търсятъ своя баща. Нека го търсятъ. Тукъ, обаче, вносителятъ наистина е предвидилъ най-мѣдрото, каквото можеше да се предвиди. Той е казалъ, че адюлтерното дете може да отиде да търси истинския баща, когато отговорниятъ редакторъ, фирмоносецътъ, оня, който дава фирмата, би поискалъ съ съдебно решение да отрече и докаже, че предметната рожба „А“ наистина не е негова. И само когато има решение, влѣзло въ законна сила, и бѣде доказано, че детето „А“ не е рожба на *pater familias*, на *pater quem demonstrant iustae nuptiae*, който демонстрира, че наистина детето не е негово; когато отговорниятъ редакторъ или оня, който дава фирмата, установи съ влѣзло въ законна сила решение, че това дете не е негово, само тогава детето, за да не остане безъ естествено мѣсто въ съвременното общество, има възможностъ да повдигне искъ за търсене на бащата — една правилна, човѣчна, хуманитарна и справедлива теза, много добре, много порядъчно и коректно разрешена отъ г-на Митакова.

Г-да народни представители! Въ този редъ на мисли позволете ми, обаче, да се спра на единъ чисто юридически въпросъ, и то само съ две думи, именно на разпоредбата на чл. 27. Азъ отминавамъ въпроса за узаконяване на децата, за тѣхното признаване — това е въпросъ на подробности и нѣма зашто да ви занимавамъ съ него. Тази глава отъ законопроекта е добре разработена. Азъ, обаче, намирамъ, отъ всички съществуващи дискусии досега въ правото и въ правната мисль, а също така и въ юриспруденцията, особено подробно предадени отъ италианския авторъ Стьолфи, че онова, което е казано въ чл. 27 на законопроекта, ще трѣбва да бѣде малко коригирано отъ г-на вносителя. Г-нъ вносителятъ застъпва въпроса — изглежда, че се е занимавалъ съ всички съществуващи досега спорове по този въпросъ въ правото — какъ да става узаконяването на децата, съ какъвъ актъ: дали обязательно актътъ трѣбва да бѣде нотариаленъ, т. е. съдържанието му и подписътъ на онзи, който признава детето, ще трѣбва да бѣдатъ нотариално заверени, или това може да стане и съ частенъ актъ?

Азъ съмъ противъ частния актъ. Бързамъ веднага да спомена, че трѣбва да бѣдемъ особено осторожни въ тази толкова деликатна материя. Въ италианската юриспруденция вече си е пробила пътъ мѣдростта — това се поддържа и отъ Стьолфи — що се отнася до завещанието, че съ завещанието, безразлично дали ще бѣде нотариално, или тайно, или саморѣчно, поради това, че е единъ актъ, който подлежи на всестранно и острожно обсъждане отъ съдилищата по същество, може да става припознаване. Така, както е даденъ редакцията, азъ намирамъ, че тя държи на стария възгледъ, а именно, че обязательно

дори когато става узаконяване чрез завещание, завещанието трябва да бъде нотариално. Във чл. 27 се говори въ множествено число, като се казва: „И съдържанието на които са завършени по нотариален ред“. Това „които“ се отнася до нотариалните актове и завещанията, за които е казано преди това.

Но, г-да народни представители, преди да завърша, аз искам да ви занимам и с един друг проблем. Съжалявам, че г-н министърът на финансите не е тук сега, за да направим една конвенция и с него — която е твърде интересна — по настоящия законопроект, въ който е проведен един принцип въ връзка с осиновяването, много важен дори от чисто фискални съображения.

Осиновяването — нима да кажа нищо ново, защото под слънцето нима нищо ново, ние сме го учили, и колелит, които са по-млади от нас, продължават да го учат и у нас, и въ странство — не е нищо друго, освен наподобяване на природата. Въ това отношение, г-да народни представители, италианците са най-правни. Тъ казват: „Къща без дете, това е градина без цъфте, без аромат“. Наистина, трябва да бъдем много състрадателни към всички онзи, които не могат да почувствуват бащинството въ цялата негова широта, с всичките онзи тежести, които то докарва, но и с всичката оная сантименталност, с всичката оная красота и ароматичност, която съществува въ отношенията между бащата и детето. Целата са едно голямо тегло, наистина. Всъки съвременен човек, обаче, не трябва да бѣга от това тегло. Това е нашата житейска съдба — да не бѣгаме от теглата си, да ги носим съ едно примирение и да ги носим наистина добре. Ако осиновяването, г-да народни представители, е едно наподобяване на природата, тогава тѣзи постановления, които ни предлага вносителът на законопроекта, установяват правото за респектиране и запазване родителската власт въ рѣцетъ на осиновителя. Това е добре.

Г-н вносителът, обаче, прави, по мое разбиране, известни грѣшки по отношение на въпроса за отмяняването на осиновяването. Че наистина осиновяването е един договор, аз това напълно сподѣлям. Че при този договор трябва да бъде дадено съгласие и от едната и от другата страна за установяване на осиновителния акт, за наподобяване на природата, споръ не може да се води. Но аз питам г-на вносителя: като предвидѣхте, че осиновяването, като договор и п. начало, може да бъде развалено по взаимно съгласие, защо сте турили по-нататък и другитѣ положения, а именно за така наречената неблагодарност, проявена от единия към другия, за да се дойде до унищожението, до разтурянето на осиновяването?

Г-да народни представители! Шомъ, наистина въ доктрината, пъкъ и изобщо въ нашето съзнание, е легнало разбирането, че осиновяването трябва да бъде и да си остане като едно наподобяване на природата, онзи, който рече да направи осиновяване, ще трябва да носи тежеститѣ на тая природа даже и тогава, когато той я наподобява, когато я имитира. Разбираме се по този пункт, нати? Тѣзи тежести, трябва да принадлежат на всѣкиго. Който иска да осинови, той трябва да има голямо съзнание, той ще трябва да знае, че поема тежести. А осиновеният ще трябва да знае, че може да дойде моментъ, когато и осиновителът като баща ще посегне да плесне осиновения; че може да се явят известни недоразумения, такива каквито могат да се явят и между нас и нашитѣ деца, които недоразумения са най-обикновени въ всѣкидневнието, и ние ги носим, ние ги търпим, защото имаме съзнанието, че на тая държава трябва да дадемъ поколѣние. Даже и когато бием, когато посѣгаме върху нашитѣ деца, ние посѣгаме съ голямо сърдце. Който нѣма деца, а иска да отиде къмъ наподобяване на природата, той ще трябва да провери своето сърдце, той ще трябва да бъде готовъ да носи всичкитѣ възможни тежести и всичкитѣ недоразумения, които биха се явили между него, като осиновител, и осиновения. Тоя възгледъ, който е проведен от г-н Митакъвъ въ настоящия законопроектъ, дава възможност на осиновителя и на осиновения, неосериозни, следъ месецъ, два, три, само заради това, че между тѣх са се явили недоразумения, които са обикновени въ всѣкидневнието между нас, редовнитѣ бащи, и нашитѣ деца, да отидат веднага предъ съда — а може и да инсцениратъ нѣщо — и да кажатъ: унищожете осиновяването. Струва ми се, че вносителът на законопроекта, г-н Митакъвъ, не се е съобразилъ съ съществуването на известни положения въ закона за наследството, които са много категорични. Въ закона за наследството има специално положение, че неблагодарниятъ синъ, ако рече да дражни

баща си или да направи нѣщо, което може да скандализира името на бащата, когато се яви де *si ius-ът*, другитѣ наследници може да повдигнатъ въпросъ и да кажатъ: „Ти си недостоеенъ и неблагодаренъ, ти не можешъ да се приобщавашъ къмъ наследството, ти ще бъдешъ махнатъ“. Това стига. За неблагодарностъ не може да се унищожаватъ осиновяването!

Г-н вносителът, по мое разбиране, има дълга да не допустне за неблагодарностъ да става унищожаването на осиновяването, защото то ще загуби своя основен характеръ като едно наподобяване на природата. Ще трябва да се даде възможностъ, ако се явятъ нѣкакви недоразумения и борби между осиновителя и осиновения при откъсване на наследството, когато дойде де *si ius-ът*, роднинитѣ на осиновителя да могатъ да сложатъ въпроса, достоеенъ ли си ти, осиновеният, да бъдешъ наследникъ, и тая интерпелация да бъде представена за разрешение отъ съда.

Така мисля азъ по този въпросъ. Инакъ при нашия битъ и при нашиятъ ирави — турете ръка на сърдцето си и призначайте — ние ще трябва да потвърдимъ, че фактически нима да остане нито едно осиновяване. Така мисля азъ, защото ние винаги почваме като аслани, а свършваме съ разочарование. Започваме съ голямо въодушевление, почваме съ великолеппи мотиви, съ голямо благодарство, но нали сме си българи — веднага се изпарява нашето благодарство. Тогава ще настѣпи следъ поезията прозата, и въ села и градове ще завикатъ: „Чакай, сгрѣшихъ; азъ взехъ едикой-си, осиновихъ го, но струва ми се, че направихъ грѣшка“. Ами че най-напредъ роднинитѣ ще кажатъ: „Вие сгрѣшихте, като осиновихте едикой-си. Чичо, вуйчо, ти сгрѣши, дете направи това осиновяване. Ако бѣше взелъ моето момче или момиче“ и пр. и пр. А какво е нужно? Нужни са свидетели по-нататъкъ за премакване на самото осиновяване като единъ актъ на наподобяване природата. Това нѣщо азъ не сподѣлямъ, защото свидетелитѣ са най-евтиниятъ продуктъ у насъ.

Г-да народни представители! Преди да свърша, азъ трябва да ви изтъкна една несправедливостъ, която е проведена въ чл. 47 отъ законопроекта. Не зная какви са съображенията — това са тенденциитѣ на Наполеоновия кодексъ. Азъ зная, че г-н вносителътъ ще ми отговори, както изобщо той даде мотивировката на този пунктъ предъ васъ съ току-що прочетената си блестяща по мисль и по изречение мотивировка за приемането на неговия законопроектъ. Но тоя чуждизъмъ ще трябва да бъде облагороденъ на българска почва. Въ чл. 47 отъ законопроекта е проведена мисльта: осиновителътъ не добива качеството на законенъ наследникъ на осиновения. Г-да народни представители! По това — туй ще го каже и г-н Митакъвъ; не говоря за колелитѣ, защото тѣ го знаятъ — съществува голяма дискусия, която е ще от времето на Наполеоновия кодексъ. Спори се страшно много, па и у насъ даже бѣха постановени противоречиви решения, дали по стария законъ за осиновяването би могло да се смѣта, че не само осиновениятъ става законенъ наследникъ на осиновителя, но и обратното, че осиновителътъ може да стане законенъ наследникъ на осиновения.

Г-да народни представители! Мене ми се струва, че нашиятъ селски битъ ще трябва да ни подсказе разрешението на всички тѣзи правни контрoверси, които са съществували досега по отношение на този общественъ казусъ. Къмъ тоя общественъ казусъ ние можемъ да приспособимъ чуждици, но като ги гледаме и презъ нашето битово естество. Азъ разбирамъ съображенията, които са продиктували провеждането на тая основна мисль въ старитѣ кодекси. Тя бѣше, че оня, който иска да осинови, трябва да отговаря на известни условия, трябва да притежава известни качества, да бъде добъръ, сърдцатъ, да бъде богатъ — никъде не се говори за богатство, но да бъде имотенъ — изобщо, като реши да направи благодеяние, т. е. да осинови, да го направи така, че наистина онзи, който ще отиде като осиновенъ при него, да получи нѣщо.

Ако наистина основниятъ мотивъ е материалниятъ елементъ, позволете тогава да ви кажа, че това постановление на чл. 47 не може да се оправдае отъ наше битово гледище. Защо, г-да народни представители, осиновителътъ да не може да бъде законенъ наследникъ? Шомъ ти наподобявашъ природата, шомъ се дава родителска власт, шомъ приковавашъ осиновения къмъ къщата на осиновителя, шомъ третирашъ осиновения като пълно дете въ тази къща, битовото естество у насъ изисква да могатъ да се наследяватъ единъ другъ. Защото, ако речете да размислите въ този моментъ върху всичкитѣ възможни казуси, които се явяватъ въ правото, и особено въ мате-

риитъ, които се дават на съдилищата, ще дойдете до една голяма нелогичност. Какво излиза, г-да народни представители? Излиза следното: единъ богатъ човѣкъ осиновява лицето А. Осиновителъ умира, налице е де сиусъ-тъ; явява се осиновието да взема пай отъ онова, което е останало отъ осиновието. Тоя осиновителъ, обаче, има и една нещастна съпруга. Въ края на краищата за съпругата ще остане една трета, или въ най-добрия случай, ако съпругитъ сѣ живѣли повече отъ 10 години — въпросътъ е още споренъ, контроверсенъ въ правото — за съпругата ще остане половината, а половината ще вземе осиновието. Осиновието нѣма никаква връзка съ нещастната съпруга на осиновието. Всичко, което осиновието вземе, ще го пренесе въ старата си къща, т. е. при естествения си баща, и връзката между къщата на осиновието и самия осиновието ще бѣде скъсана. Така че не може да се постигне този резултатъ, който ние целимъ съ осиновяването. Азъ пакъ намирамъ много: шомъ като наистина и доктрината, и юриспруденцията, и здравата законодателна мисль навсѣкжде поддържа, че осиновяването не е нищо друго, освенъ едно наподобяване на природата, това наподобяване на природата ще трѣбва да остане докрай такова; ще трѣбва да бѣде защитено и съобразено съ всички битови условия, нрави, съ общественото съзнание у насъ. И осиновителъ да може да наследва осиновието, който е спечелилъ и припечелилъ въ къщата на осиновието.

Най-сетне, г-да народни представители, ще завърша съ единъ въпросъ, който засѣга пакъ единъ общественъ, колективенъ казусъ. Шомъ катъ призовавате ония нещастници, които нѣматъ ароматъ въ къщата си, да наподобяватъ природата, да си взематъ дете, да внесатъ птичето да пѣе въ тѣхната къща, за да дадатъ и тѣ на това общество, на този колективитетъ онова, което могатъ да дадатъ — а да дадени на обществото единъ възпитанъ членъ е много повече, отколкото да дадешъ естествения си рожба — казвамъ, шомъ като наистина такова голямо благородство се влага въ този правенъ замисль, трѣбва по-нататкъ да се даде разрешение на следния общественъ казусъ. Дошло е време, много отъ ония нещастни деца на бедни и незнайни родители да не отиватъ за препитание въ приюти, да не се оставятъ само въ ръцетъ на обществената благотворителностъ. Дошло е време да бѣде прокарано положение, което въ началото може и да шокира малко, но което се оправдава отъ държавническо гледище. Въ друга една държава съществува подобно положение, което и ние ще трѣбва да възприемемъ, да го проведемъ у насъ. Нека всѣки бездетенъ гражданинъ, който иска да извърши осиновяване и да бѣде облагодетелствуванъ отъ фискалнитъ законоположения съ всичката щедростъ, каквато изобщо законодательтъ може да даде; нека тѣзи, които сѣ бездетни, които нѣматъ радостта, нѣматъ чукулгата, славеичето въ къщата си, бждатъ освободени отъ много данъци, като поематъ, обаче, едно императивно задължение: непременно, по задължение, да извършатъ осиновяване, т. е. да стане наподобяване на природата. Азъ само слагамъ проблемата.

Г-да народни представители! Голѣмитъ работи не ставатъ съ замашки. Ако ще правишъ нѣщо, карай направо и го направи. Шомъ като е въ интереса на колективитета, шомъ като е въ интереса на семейството и шомъ като наистина ти искашъ да боравишъ съ една здрава, жизнена клетка, трѣбва да отидешъ докрай: постанови принудително и същевременно облагодетелствувано осиновяване по отношение на всички, които сѣ имали нещастие да не бждатъ родители. Ние, многодетнитъ, наистина сме носители на много тежести, но пакъ сме по-щастливи отъ другитъ. Да дадемъ и на другитъ радостъ. (Рѣкопѣска-ния отъ нѣкои народни представители)

Председателствувашъ Никола Захариевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Жико Струнджевъ.

Жико Струнджевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Даденъ ни е на обсъждане и разглеждане законопроектъ за извънбрачните деца и осиновяването. Г-нъ министърътъ на правосѣдното достатъчно изчерпателно обясни съображенията за внасянето на този законопроектъ и, следъ като г-нъ Тодоровъ ги допълни, остана много малко нѣщо да се каже по него.

Г-да народни представители! Съ този законопроектъ г-нъ министърътъ на правосѣдното прави една коренна реформа, която е цѣль превратъ въ начина, по който този въпросъ е билъ разглежданъ досега отъ нашето общество. Тази негова реформа иде да подсказе, че днешното управление, следъ като ликвидира съ въпроситъ на миналото, влиза въ кръга на най-важната си дейностъ, именно ре-

форматорството. И ако тази дейностъ започва съ този законопроектъ, не следъ много ще бждемъ свидетели на внасянето на много законоположения, които ще направятъ коренни реформи въ нашия общественъ и частенъ животъ, и тогава, както управлението, така и настоящата Камара, може би, ще придобиятъ името „реформаторски“.

Дълбоката реформа, която се изтъква въ настоящия законопроектъ, е указана въ самитъ негови мотиви. Тя може да се скицира така: първо, търсене на бащата; второ, премахване на разликата между обыкновенитъ извънбрачни деца и тия на прелюбодеянието и на кървосмѣшеніето; трето, извънбрачните деца да се смѣтатъ такива на майката, като законни; четвърто, родителската власть на осиновието да се смѣта като родителска и, пето, откъзъ отъ осиновяване.

Г-да народни представители! Съ този законопроектъ ние идваме да узаконимъ едно положение, което е като следствие отъ главнитъ причини, които ние трѣбва да имаме предвидъ. Трѣбва да потърсимъ причинитъ за извънбрачните деца. Причинитъ сѣ много. Извънбрачни деца отъ прелюбодеяние и отъ кървосмѣшеніе сѣ много малко по процентъ. Извънбрачните деца сѣ твърде много отъ обстоятелството, първо, че събранитъ родители, мъжъ и жена, нѣматъ възможностъ да встъпятъ въ бракъ по много причини, и, второ, че много мъже въ настоящия моментъ не желаятъ да бждатъ бащи по законенъ редъ, а ставатъ такива по незаконенъ редъ. Знаймо е, че за да има законни деца, необходимо е едно лице отъ женски и едно отъ мъжки полъ да бждатъ вѣнчани по екзархийския уставъ. Невѣнчаването по този уставъ води следъ себе си извънбрачни или незаконни деца. Ако нѣмаше това препятствие, и всички тия деца, които сѣ родени отъ мъжъ и жена невѣнчани, се смѣтатъ за законни деца, безспорно, този въпросъ нѣмаше да бѣде разглежданъ. Но липсата на този формаленъ актъ — вѣнчавката — е главната и единствена причина да има незаконни или извънбрачни деца. Ние, г-да народни представители, трѣбва да си обяснимъ причинитъ, които създаватъ като последица извънбрачните деца. Казахъ, тѣ сѣ много, но ние можемъ да наброимъ най-важнитъ отъ тѣхъ и да ги премахнемъ по законодателенъ редъ. Тогава нѣма да се явяватъ такива последици, каквито се визиратъ въ настоящия законопроектъ.

Първата причина, за да не встъпватъ въ законенъ бракъ мъжъ и жена, безспорно, е икономическа. Въ нашия селски обичай или въ нашия селски животъ и сегѣ има, и въ бъдеще ще има, много добросѣвѣстни родители, мъже и жени, които сѣ събрали, безъ да има препятствие или причини за встъпването имъ въ бракъ, но не могатъ да встъпятъ въ бракъ по чисто икономически причини. Тѣзи икономически причини сѣ въ връзка съ тѣхното материално състояние, но, нека кажа, сѣ въ връзка и съ ония тежки разноси, които придружаватъ единъ бракъ. На първо мѣсто, встъпването въ бракъ на единъ гражданинъ и на една гражданка ще трѣбва да бѣде благословено отъ нашата църква. Нашата църква — нека го признаемъ — въ много отношения става прѣчка за встъпване въ бракъ. Издаването на свидетелства за вѣнчаване често пѣти срѣща твърде голями препятствия. Свещеницитъ, придобили право да разрешаватъ встъпването въ бракъ, често пѣти произволничатъ съ това свое право, като тормозятъ двамата желаещи да встъпятъ въ бракъ. Туй тормозене туй препятствие се дължи на желанието на свещеника да бѣде възнаграденъ за труда, който полага при извършването на брака.

Г-да народни представители! Известно е на всички ни, че вѣнчавката се извършва безплатно отъ страна на свещеницитъ. Но това е само узаконено, то е само казано. Фактически, обаче, никой свещеникъ не извършва бракосъчетание безъ предварително възнаграждение. Възнаграждение той взема и тогава, когато издава свидетелството за вѣнчавка, възнаграждение взема и тогава, когато извършва самия актъ на вѣнчавката. Вие знаете, че миналата Камара узакони не само редовни заплати на свещеницитъ, като чиновници, но ги приравни къмъ държавнитъ чиновници съ право на повишение презъ единъ периодъ отъ нѣколко години, а същевременно имъ призна и правото на пенсия. Всичко това се направи затуй, защото по законъ имъ се отне възнаграждението за известни треби, а именно, възнаграждението за вѣнчавка, за смъртъ и други нѣкои. Фактически, обаче, това въ живота не е премахнато. По тия съображения много бедни съпрузи избѣгватъ да се вѣнчаватъ по липса на срѣдства, да платятъ вѣнчалнитъ свидетелства и възнаграждението на свещеницитъ. Азъ мисля, че сѣ известни нѣколко печални факти, където сѣ подвеждатъ под отговорностъ свещеници, които сѣ взимали такива възнаграждения. Ето

защо, ако ние мислим коренно да премахнем причините за извънбрачните деца, които са най-много в тази област, а именно отъ живенето на съпружителите, които не могат да встъпят въ брак по липса на материални средства, ще трябва да направим една наистина коренна реформа. А тя е: на доказано бедните съпрузи, които искат да встъпят въ законен брак, да им се издават свидетелства за встъпване безплатно. Второ, да се премахне злоупотреблението от страна на свещениците, които вземат възнаграждение при издаването на встъпнителни свидетелства, като тия свидетелства да се издават от някое държавно учреждение, каквото на първо място може да се посочи Българската народна банка, която да ги дава като ценни книжа на ония, които встъпват въ брак. Тогава ще знаем, че встъпнителните свидетелства се купуват за стойността, която е определена от самата държава. Иначе, останем ли при същото положение, ще имаме твърде печални факти въ тази област и всъщност законът, който узаконява извънбрачните деца, ще бъде една фикция. Съ това ние няма да постигнем гонимата цел.

Най-после, г-да народни представители, няма да бъде зле държавата да вземе съответни мерки, за да впуши на нашето селско население, че тържествените сватби, големите разходи по сватбите не допринасят абсолютно нищо, а само разоряват, както бащата, така и младоженците, които ще станат бъдещи родители. Много от вас сте въ селата. Вие сте наблюдавали и сте виждали, че за да стане днес една селска сватба, бащата трябва да има минимум 10.000 л., за да може да свърже двата края, да встъпи сина си. Тъзи 10.000 л. той ги взема под лихва, сключва заем от популярната банка, от кооперация или от Земедельската банка — а въ миналото и от търговци — после той не е въ състояние да върне тъзи пари. Олихвени след години, те разсипват и унищожават нашето селско стопанство. Независимо от това, яденето и пиенето при сватбите са без всякаква смътка. Всичко това прави, щото една обикновена селска сватба да коства най-малко 10-15-20 хиляди лева. Това е едно материално съсипване на селото. И всички бащи, които знаят какви разходи трябва да се направят за една сватба, избягва да се съгласява бързо да встъпват въ брак децата му. Ето защо това става причина да се докарва момата като пристанушка въ семейството по липса на материални средства. Младите живеят невънчани дълго време, добиват деца и тъзи именно деца са най-големият изток от извънбрачните деца. След туй полицията започва да разкарва тъзи хора, да ги глобява, да им съставя актове и по такъв начин оная ядка на семейството, за която г-нъ Тодоров така красноречиво говори, се разкъсва още въ самото начало. Ето на кое азъ наблягам и би трябвало, ако не въ този закон, въ друг закон да се вземат съответни мерки, които да насърчат бракосъчетанията въ нашите семейства, като се преодолят мърморот и сиромашията.

Втората причина, г-да народни представители, да има доста голямо число извънбрачни деца е тази, че значителна част от ергените изпитват голямо удоволствие да не се женят, а да водят неморален живот, като живеят съ чужди омъжени жени, или съ жени, които не са омъжени, или съ леки жени по занаята, а най-често съ момичета. Родените въ такива случаи деца, наистина, са едни от най-нещастните, защото бащата не се интересува за тях, а майката се срамува да каже кой е бащата. И такива деца или остават цѣл живот нещастници, или преждевременно ги пращат на снѣ свѣтъ, за да се прикрие престѣплението на майката и бащата.

Въ това отношение държавата може да направи много нещо. Напримѣръ, тя може да задължи онзи мъжъ, който е нежененъ, но материално обезпеченъ, или да се ожени, или да дава на държавата толкова средства, колкото са необходими за издръжката на едно или две деца. Г-да народни представители! Може би тази мисъл е много смѣла, но няма да бъде късно, когато това ще се наложи. Азъ твърде много наблягамъ, държавата въ това отношение да бъде строга къмъ своята интелигенция, въ лицето на нейните висши неженени чиновници, които са обезпечени от държавата и, въпреки това, стоятъ неженени, а фактически живеятъ съ жени и често пѣти тѣ са творци на извънбрачни деца. Такива държавни чиновници, които стоятъ по високите мѣста въ държавната иерархия, заематъ висши длѣжности, които са гарантирани въ службата си, поради несмѣняемостта, която сме прокарали, нѣматъ основание да се страхуватъ отъ икономически тежести на съвременния животъ и да мислятъ, че ако се оженятъ и иматъ две-три деца, няма да бъдатъ въ състояние да ги отгледатъ. Разбира се, ще се прави изклю-

чение за такива, които по природа не са годни да бъдатъ бащи. Но всички останали, които са годни да бъдатъ бащи, не бива да се оставятъ да се гаврятъ и съ държавата, и съ народа, защото последиците отъ тѣхния животъ се отразяватъ твърде зле върху нашето общество. Такива хора не само създаватъ извънбрачни деца, г-да народни представители, но ставатъ причина за намаляване на раждаемостта, която е едно отъ най-важните условия за съществуването на нашия народъ и държава.

За печалните резултати въ нашата действителност въ това отношение говори фактътъ, че ежегодно въ нашите основни училища се закриватъ паралелки и съкращаватъ учители, поради липса на достатъчно деца. Азъ имамъ предъ себе си една статия отъ учителъ, помѣстена въ брой 232 на в. „Просвѣтно единство“, въ която той, като разглежда върху положението въ настоящия моментъ, а именно, че въ много села учителите, за да избягнатъ своето съкращаване, са били принудени да вписватъ въ списъка на децата, подлежащи на задължително образование, деца на катунари и на цигани, казва така: „Въпреки всичко изложено дотукъ, въпреки видимата безполезностъ и безсмисленостъ отъ прибирането на циганчетата въ училищата, азъ смѣтамъ, че това трябва да продължи, подлежащите на задължително учение деца на цигани, особено на уседналите семейства, трябва да се прибиратъ въ училищата редовно.“ Тоя учителъ дохожда до това убеждение, защото смѣта, че на такива деца, като човѣшки същества, би трябвало да имъ бъде дадено безплатно образование и че съ тия деца ще се попълни нужниятъ брой на нашите деца, които, по изтъкнатите отъ менъ причини, намаляватъ. Като имаме предвидъ, г-да народни представители, че броятъ на децата отъ циганско произхождение, които се записватъ въ нашите основни училища, постоянно се увеличаватъ, поради намаляване на раждаемостта у насъ, ние трябва да се съгласимъ съ мисълта на единъ народенъ представител, който веднажъ каза, че Римъ е загиналъ не защото е билъ развратенъ, а защото е нѣмало деца. Азъ мисля, че единъ денъ и България ще дойде до това положение да загине, защото няма да има деца.

Ето защо ние трябва съ време да помислимъ върху ония два основни фактора, които създаватъ народа, а именно: увеличаване на браковете и увеличаване на раждаемостта. Азъ казахъ вече нѣкои отъ причините за намаляване на браковете: първо, по икономически съображения; второ, поради това, че много мъже искатъ да си живеятъ свободно като ергени, безъ да поематъ семейни отговорности, като се задоволяватъ съ чуждите жени; и трето, че самата църква, съ своите формалности и всички такси за встъпване, спъва увеличаването на браковете, откъдето идва и намаляването на раждаемостта и увеличаване броя на извънбрачните деца. Причините за увеличаване извънбрачните деца и за намаляване на раждаемостта у насъ, безспорно, г-да народни представители, ще трябва да бъдатъ обсъдени и да направимъ съответни реформи въ това отношение, ако смѣтаме да си присвоимъ произиците на реформатори въ настоящата епоха и при настоящото управление.

Относително самия законопроектъ трябва да кажа, че въ него има много неща, които биятъ на очи и ще трябва да се изгледатъ. Безспорно, това ще стане въ комисията, и затова сега няма да се спирамъ подробно върху тѣхъ. Ще се спра само на нѣкои постановления на законопроекта и ще направя своите бележки, за да се иматъ предвидъ отъ комисията.

Преди всичко, спирамъ се на нововъведението относно търсенето бащата на детето. И азъ се присъединявамъ къмъ мнението на г-нъ Тодоровъ въ това отношение, че ние ще трябва да бъдемъ твърде осторожни и да не позволимъ на недобросъвестните да злоупотребяватъ. Особено е опасна точка втора отъ чл. 11, където се казва, че ако се установи, че бащата и майката са били въ явно съжителство въ продължение на законния периодъ за зачеване, бащинството може да бъде обявено по съдебенъ редъ. Ние ще трябва да дадемъ изчерпателно и стриктно тълкуване на понятието „явно съжителство“, за да не се смѣтне, че се разбира всъщностъ другаруване или събирание между мъжъ и жена. Безспоренъ фактъ е, че въ нашия животъ има много случаи, когато живеятъ мъжъ и жена, безъ да са се вѣнчали, поради това, че жената е неразведена, или че мъжътъ е неразведенъ, или по други причини, и за да не попаднатъ подъ ударитѣ на чл. 213 отъ наказателния законъ, че живеятъ въ конкубинатъ, тѣ сключватъ помежду си договоръ, че жената е гледачка на

неговите деца, или че му е слугиня, или работничка. Така тѣ не се смѣтатъ за незаконно живущи, не се смѣтатъ, че сѣ въ съжителство, а се смѣтатъ за обикновени хора, които не влизатъ въ полови сношения помежду си. А отъ такива хора, безспорно, ще се появи на бѣлѣ свѣтъ нѣкое извънбрачно дете. Ето защо по точка втора на чл. 11 ще трѣбва да се даде съответно тълкуване и изяснение на понятието „явно съжителство“, за да не става злоупотреба сѣ този текстъ.

Г-да народни представители! Споредъ чл. 14, майката на извънбрачното дете, или трето заинтересувано лице, може да поиска да се установи кой е бащата. Искътъ, обаче, трѣбва да го заведе особено почитателъ. Азъ мисля, че това не е сигурна гаранция, че искътъ ще се води сериозно и добре, защото почитателъ не е заинтересувано лице, а ще трѣбва да харчи срдѣства, да губи време за ходене по сѣдилищата, за да следи дѣлото. Шомъ почитателъ не е заинтересувано лице, безспорно е, че и искътъ нѣма да бѣде сериозно воденъ. Ето защо азъ смѣтамъ, че е по-добре да бѣде изхвърлено това постановление и да се каже, че искътъ го води майката, която е заинтересувана, или нѣкое трето заинтересувано лице. Въ таквъ случай заинтересуваното лице ще изживява срдѣства, ще се грижи за събиране на доказателства и въобще за изчерпателното разяснение на дѣлото отначало докрай.

По-нататкъ, споредъ законопроекта, извънбрачните деца спрямо майката сѣ законни, и фактъ на раждането е доказателство, че тя е тѣхна майка. Азъ мисля, че това е достатъчно и е излишна по-нататъшната процедура, извънбрачното дете да доказва по други начини, че произхожда отъ тази майка — сѣ свидетели и писмени доказателства.

Г-да народни представители! Една реформа се прави и сѣ чл. 46 отъ законопроекта относно осиновяването. Реформата се състои въ това, че единъ баща може да вземе чуждо дете и да го признае за свое крѣвно дете. Това е много добро, защото бащата ще чувствува въ душата си, че е истински родител на това дете и ще бѣде много повече привързанъ къмъ детето. Знаете, че и въ миналото, пѣкъ и сега, бездетните родители, които сѣ си взели нѣкое чуждо дете бозайниче, крѣятъ отъ детето, докато порастне и стане голѣмо, кои сѣ неговите истински родители и постоянно му внушаватъ, че родители сѣ му тѣзи, при които то живѣе. Досега това се е правило по истинскитъ и отъ родителитъ, които даватъ децата си, и отъ родителитъ, които приематъ за отглеждане чужди деца. Сега то намира отражение и въ чл. 46 отъ законопроекта.

Но въ противовѣсъ на чл. 46 идва чл. 50, който дава право на бащата осиновителъ да унищожи осиновяването. Г-да народни представители! Азъ се присъединявамъ къмъ изказаното въ това отношение мнение отъ г-нъ Тодоровъ, който доста изчерпателно и добре се мотивира предъ васъ, като ще прибавя, че осиновеното дете, шомъ признаваме, че то се смѣта като крѣвно дете на осиновителя, ще трѣбва да се ползува отъ всички области, отъ които се ползува истински крѣвното, рожденото дете. Не може единиятъ принципъ да изключва другия. Едно такова отказване на осиновителя отъ осиновеното дете ще предизвика много лоши последици. Въ нашия животъ осиновителитъ обикновено сѣ бездетни хора. А бездетниятъ човѣкъ има особени качества: той е самолюбивъ, той е егоистъ, той е много пестеливъ, той не е свикналъ да прави голѣми разходи за своето семейство, той е човѣкъ стиснатъ, скритъ, съсрдѣточенъ вътрешно въ себе си. Осиновенитъ деца, момчета или момичета, когато пораснатъ, встъпятъ въ бракъ и иматъ свои деца, предизвикватъ промѣни въ психическия, стопанския и икономическия животъ на осиновителя. Осиновителъ вече е станалъ човѣкъ на възраст, 40-50-годишенъ, и не може така лесно да се промѣни, да стане душевенъ превратъ въ него и да се съгласи съ новия редъ на нѣщата, съ новия животъ, който почва поради встъпването въ бракъ на осиновения. Въ такива случаи често пѣти се пораждатъ конфликти между осиновителя и осиновения, преди всичко въ стопанскитъ имъ отношения и по отношение на разходитъ. Бащата-осиновителъ се чувствува господаръ, той знае, че вольтъ, колата, кѣщата, дворътъ, нивитъ, ливадитъ сѣ негови, че осиновениятъ, който единъ день ще трѣбва да го измѣсти, е пришелецъ, и затова, докато е живъ, винаги се стреми да бѣде надъ осиновения и да го третира не като истински синъ, а като подчиненъ, като неговъ слуга. Когато става въпросъ за извършването на нѣкои разходи

въ кѣщи, осиновителъ туря рѣчка на приходитъ, не позволява да се разходватъ срдѣствата по усмотрение на осиновения, напримѣръ, за децата на осиновения, за храна, облѣкло и др. На тази почва се пораждатъ най-голѣми и опасни конфликти. Единъ таквъ баща-осиновителъ, шомъ не харесва осиновения, може чрезъ сѣда да поиска отгмѣняване на осиновяването. Я си представете, г-да народни представители, какво ще бѣде положението на единъ таквъ осиновецъ, който 20-30 години е живѣлъ въ дома на осиновителя, има вече възрастни синове и дѣщери, може би и женени, ако бѣде изпѣденъ отъ дома на осиновителя, следъ като е скѣсалъ сѣ своитъ крѣвни родители, сѣ своитъ родни братя и сестри, сѣ своя родъ и въ напреднала възраст остане безъ кѣща, безъ срдѣства, безъ каквато и да е подкрепа! Какво ще прѣзи такова 4-5-членно семейство, изхвърлено на улицата, безъ подслонъ, безъ срдѣства за препитание! Сѣ този членъ отъ законопроекта ние ще създадемъ единъ страшно голѣмъ хаосъ въ иначе тѣй хубавитъ принципи, които прокарваме по отношение на осиновенитъ деца.

Ето защо азъ съмъ на мнение, че това постановление въ законопроекта обезателно трѣбва да се премахне. Ако ли пѣкъ смѣтате, че вината може да бѣде и въ осиновения, който е длъженъ да има нуждната почитъ и уважение къмъ осиновителя, можемъ да намѣримъ начинъ за компромисно разрешение на този въпросъ. Напримѣръ, ако животътъ между осиновителя и осиновения е станалъ невъзможенъ по причина на осиновения, само тогава да се допуска разваляне на осиновителния актъ, но осиновениятъ да бѣде справедливо обезщетенъ за вложения както отъ него, така и отъ неговото семейство трудъ въ стопанството на осиновителя. Тогава семейството на осиновения нѣма да бѣде изхвърлено на улицата безъ подслонъ и безъ срдѣства за прехрана.

Тукъ искамъ да ви посоча, г-да народни представители, една реформа, която ще трѣбва да направимъ въ нашия животъ, а именно да създадемъ специаленъ законъ и за отношенията между бащитъ и децата. Нашиятъ животъ въ това отношение става отъ день на день по-остъръ, конфликтитъ между рожденитъ бащи и деца ставатъ много остри. Чувате, срдѣчатъ, виждате ги, свидетели сте на ежедневния животъ. Много бащи и синове дохождатъ до крѣвави сбивания, до убийства — било бащитъ синоветъ, било синоветъ бащитъ. Тия отношения между тѣхъ ние ще трѣбва да ги регулираме, защото въ нашето селско стопанство нѣма вече оня примитивенъ животъ, какъвто го знаемъ отъ миналото, нѣма вече оня патриархаленъ животъ, който ние заварихме. Днесъ синътъ иска да живѣе вече на други начала, иска да бѣде подготвенъ за своя животъ. Бащата, който остарява, става негоденъ, некадѣренъ да се справя съ своето имотно състояние. Синоветъ и зѣтоветъ сѣ презъ неговия животъ заграбватъ имота и оставатъ бащата на стари години да се мѣчи, безъ срдѣства за живѣене, да хре отъ гладъ.

Ето защо необходимо е едно законоположение, което да регулира отношенията между бащата и сина, и главно едно законоположение, по което така възникналитъ спорове между баща и синъ да се разрешаватъ по единъ много бързъ, дори по административенъ начинъ, като се дава едно бързо, евтино и сѣ много малко губене на време правосъдие. И азъ сиѣтамъ, че г-нъ министърътъ на правосъдието, който така решително встъпва въ тѣя материя, нѣма да се поколебае да възприеме и други нѣкои решителни реформи въ семейния животъ, за да установимъ свещената връзка между баща, майка и деца и туримъ основата на едно общество, което да изгради една здрава, силна държава, наречена България. (Нѣкои народни представители рѣкопѣскавъ).

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Листата на записанитъ оратори е изчерпана. Пристъпваме къмъ гласуване. Който г-да народни представители приематъ на първо четене законопроекта за извънбрачните деца и за осиновяването, моля, да вдигнатъ рѣчка. Мнозинство, Събранieto приема.

Минаваме на точка пета отъ дневния редъ:

Първо четене на законопроекта за българското поданство.

Понеже законопроектътъ е дълъгъ, моля, които сѣ съгласни да се прочетатъ само мотивитъ, да вдигнатъ рѣчка. Мнозинство, Събранieto приема.

Г-нъ докладчикъ! Прочетете само мотивитъ къмъ законопроекта.

Докладчикъ д-ръ Георги Рафаиловъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за българското поданство.

Г-да народни представители! Действащиятъ законъ за поданството (отъ 1903 г.) е твърде остарѣлъ. Независимо отъ голѣмитъ му недостатѣци въ техническо отношение, източникъ на голѣми затруднения при приложението му на практика, редъ отъ неговитъ материални постановления не отговарятъ на нуждитъ на живота, а тия отъ процесуаленъ характеръ въ много отношения сж непълни и неясни.

Всичко това наложи създаването на единъ новъ законъ за поданството, който да държи смѣтка и за едното, и за другото.

По начало, начинитъ за добиване на българско поданство по предлагания проектъ не се различаватъ отъ съществуващитъ досега. И по новия проектъ поданството се добива: по произходъ (по рождение, *ius sanguinis* и по мѣсторождение, *ius soli*), по натурализация и по женитба. Разликата се състои въ това, че за да добие едно лице българско поданство по натурализация, споредъ проекта, трѣбва да прекара въ България на мѣстожителство единъ по-дълъгъ срокъ, отколкото по сегашния законъ. и, второ, че при тия случаи се плаща по-голѣма такса, отколкото досега. Тия различия между проекта и действащия законъ се налагатъ, за да се ограничи придобиването на българско поданство, отъ една страна, и — отъ друга, за да се даде възможностъ на административнитъ власти да направятъ по-дълго и основно наблюдение върху лицето, което иска да добие българско поданство.

Въ връзка съ този въпросъ, едно важно нововъведение, което възприема проектътъ, е, че, въ разлика отъ досегашния законъ, даденото по натурализация поданство може да се отнеме въ всѣко време отъ страна на държавата, ако лицето, на което е дадено това поданство, съ своето поведение се покаже недостойно за него или стане опасно за обществения редъ.

Относно придобиването на българско поданство по женитба, проектътъ предвижда сжщо едно съществено различие отъ сегашния законъ. Жената, чужда поданица, която се омъжи за български поданикъ, не става българска поданица по силата на самия фактъ на омъжването, както досега, а само ако до три месеца отъ омъжването си заяви, че не желѣе да запази своето естествено поданство.

Проектътъ урежда по единъ по-подробенъ и по-прецизенъ начинъ условията, при които едно лице може да загуби българското поданство или да възстанови своето поданство. Въ това отношение сегашниятъ законъ съдържа голѣми празноти, както въ материално, така и въ процесуално отношение. Едно важно нововъведение, което проектътъ предвижда, е служебното лишаване отъ поданство. Български поданикъ може да бѣде лишенъ отъ българско поданство по разпореждане на властѣта, ако, бидейки въ чужбина, съ своитъ дѣла урежда интереситъ на българската държава. Тоя начинъ на лишаване отъ поданство съществува, напримѣръ, въ Франция. Въвеждането му у насъ, съ огледъ къмъ нашитъ условия, ставава бѣше станало наложително.

Едно друго важно нововъведение, което предвижда проектътъ, е създаването на съвета по поданството при Министерството на правосъдието. Тоя съветъ се състои отъ висши сѣдебни и административни чиновници и има контролна властъ по всички въпроси, свързани съ поданството, а въ сжщото време е и единъ съвѣщателенъ органъ при министра на правосъдието по въпроситъ, отнасящи се до поданството, по които, било между частни лица и административни учреждения, има споръ.

Освенъ тия нововъведения и подобрения, законопроектъ съдържа още много други отъ по-второстепененъ характеръ, които нѣма нужда тукъ да се изброяватъ.

По всички тия съображения, моля ви, г-да народни представители, да приемете тукъ приложения законопроектъ.

Гр. София, ноемврий 1940 г.

Министъръ: В. Митакъвъ“

(Ето текстътъ на законопроекта:

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за българското поданство.

Общи разпореждания.

Чл. 1. Българското поданство се придобива и изгубва съгласно разпорежданията и по реда, предвидени въ този законъ.

Чл. 2. Български поданикъ не може да бѣде сжщевременно поданикъ на друга държава.

Чл. 3. Ползуването отъ чуждо поданство, както и всѣки опитъ за ползуване отъ такова, може да бѣде поводъ за заличаване отъ списъцитъ на българскитъ поданици, по реда, предвиденъ въ чл. 43.

Чл. 4. Счита се отъ български произходъ всѣки, който е роденъ отъ баща и майка, принадлежащи къмъ българското племе.

Чл. 5. Въ всѣка община се държи особенъ списъкъ за поданството на жителитъ на общината, за воденето на който ще се издаде правилникъ.

Министерството на правосъдието държи списъци на лицата: а) които сж придобили българско поданство по натурализация; б) които сж възстановили поданството си; в) които сж загубили поданството си, и г) на които е разрешено да се установятъ на постоянно мѣстожителство въ царството.

Министерството изпраща служебно въ Дирекцията на полицията преписъ отъ тѣзи списъци, а сжщо и сведения за всички промѣни, станали въ тѣхъ.

ДѢЛЪ I.

Условия за придобиване, изгубване и възстановяване на българско поданство и за лишаване отъ българско поданство.

Глава I.

Условия за придобиване на българско поданство.

Чл. 6. Българското поданство може да се придобие по произходъ по натурализация и по женитба.

I. Придобиване на българско поданство по произходъ.

А. По рождение.

Чл. 7. Български поданикъ по рождение е всѣко лице: 1) чийто баща или, ако бащата е безъ поданство или съ неизвестно поданство, чиято майка е български поданикъ, независимо отъ мѣсторождението;

2) узаконено отъ български поданикъ;

3) родено отъ незаконно съжителство, произходътъ на което отъ български поданикъ е доказанъ по надлежния редъ или, при доказанъ произходъ и отъ двамата родители, ако родителътъ, по отношение на когото произходътъ е установенъ по-напредъ, е български поданикъ.

Б. По мѣсторождение.

Чл. 8. Български поданикъ по мѣсторождение е всѣко лице:

1) родено въ царството отъ неизвестни родители или отъ родители безъ поданство;

2) родено въ царството отъ чужденци, ако е имало непрекъснато мѣстожителството си въ България и ако до една година отъ навършване пълнолѣтието си не се е позовало на друго поданство.

II. Придобиване на българско поданство по натурализация.

Чл. 9. Чужденецъ, който е получилъ разрешение за установяване на постоянно мѣстожителство въ царството, може да придобие българско поданство, ако е живѣлъ въ страната непрекъснато:

1) 10 години;

2) 5 години: а) ако произхожда отъ родители, отъ които само майката, която се е натурализирила въ поданството на съпруга си, е отъ български произходъ; б) ако е жененъ за българска поданица отъ български произходъ; в) ако е принесълъ важни услуги на държавата, било чрезъ научни трудове, било чрезъ нѣкое полезно измамфрване, било чрезъ създаване нѣкое особено ценно за народното стопанство предприятие;

3) 3 години, ако е отъ български произходъ;

4) 1 година: а) ако е принесълъ важна услуга за държавната сигурностъ или народната отбрана; б) ако въ случай на война постѣпи доброволецъ въ редоветъ на българската войска.

Чл. 10. Чужденецъ, установенъ въ царството не по редъ на дѣлъ II, глава I, може да добие българско поданство, ако е живѣлъ въ страната 20 години непрекъснато и ако продължава да живѣе въ нея.

Изпълнението на служба, по назначение отъ българското правителство, се приравнява на пребиваване въ царството.

Чл. 11. Съпругата на чужденецъ, който се е натурализиранъ въ българско поданство, може да придобие българско поданство, ако не е поискалъ това съ заявлението на съпруга си, при спазване условията на чл. 33.

Чл. 12. Непълнолѣтните деца, чиито бащи и майки или само баща или преживѣла майка сж се натурализирали въ българско поданство, получаватъ по право това поданство.

III. Придобиване на българско поданство по женитба.

Чл. 13. Чужденка, която се омъжи за български поданикъ, придобива българско поданство, ако удостовери, че по закона на своята страна не е запазила чуждото си поданство (чл. 37).

Глава II.

Условия за изгубване на българско поданство.

Чл. 14. Изгубва българско поданство, който:

- 1) се е отказалъ отъ българско поданство;
- 2) на каквото и да било основание е придобилъ чуждо поданство;
- 3) безъ съгласието на българското правителство е постѣпилъ на държавна служба въ друга държава;
- 4) безъ разрешение на българското правителство е постѣпилъ въ редоветъ на чужда войска;
- 5) безъ законни причини, при мобилизация, не се яви своевременно въ редоветъ на българската войска и остане или избѣга въ чужбина;
- 6) по силата на споразумение между България и друга държава получи друго поданство.

Чл. 15. Български поданикъ отъ небългарски произходъ, който се изсели отъ царството, губи българското поданство съ факта за изселването.

Сжщо изгуби българското си поданство, който по силата на споразумението между България и друга държава се изсели отъ царството, ако въ самото споразумение не е постановено друго.

Чл. 16. Изгубването на българско поданство не измѣнява поданството на съпругата и на пълнолѣтните деца, освенъ ако, въ случаетъ на предходния членъ, и тѣ сж се изселили заедно съ него.

Непълнолѣтните деца на натурализирания се въ чуждо поданство следватъ поданството на бащата, само ако законътъ на страната, където бащата се е натурализиранъ, допуска това.

Чл. 17. Българска поданица, която се омъжи за чужденецъ, запазва поданството си, ако въ срокъ отъ три месеца отъ сключване брака заяви изрично, по реда, предвиденъ въ чл. 39, че желае да придобие поданството на съпруга си.

Чл. 18. Непълнолѣтните деца на вдовица, българска поданица, не изгубватъ поданството си, ако майка имъ встъпи въ бракъ съ чуждъ поданикъ.

Чл. 19. Пълнолѣтните деца, роени отъ бракъ на чужденецъ съ българска поданица, която е приела поданството на съпруга си, могатъ да добиятъ българско поданство по реда, предвиденъ въ дѣлъ II, глава II, и при спазване условията, предвидени въ чл. 9, пунктъ 2.

Чл. 20. Изгубването на българско поданство по единъ отъ начинитъ, предвидени въ чл. 14 и 15, не освобождава лицето отъ изпълнение на задълженията си къмъ държавата и общината, освенъ въ случаетъ, когато, по силата на особено съглашение съ друга държава, то се освобождава отъ казанитъ задължения.

Всѣки, който се натурализира въ чуждо поданство (чл. 14, пунктъ 2), е длъженъ да съобщи за това въ Министерството на правосъдието въ срокъ отъ 3 месеца отъ получаването на другото поданство.

Глава III.

Условия за лишаване отъ българско поданство.

Чл. 21. Български поданикъ, живущъ въ чужбина, който съ действията си излага на опасност сигурността на българската държава, аже да бъде лишенъ отъ българско поданство, по редъ, предвиденъ въ дѣлъ II, глава V.

По сжщия начинъ могатъ да бъдатъ лишени отъ българско поданство натурализиранитъ се, както и тия по

чл. 8, ако съ дѣлата си сж се показали недостойни или опасни за държавната сигурност и обществения редъ.

Чл. 22. Лишаването на българско поданство не отнема българското поданство на съпругата и на малолѣтнитъ деца на лишения отъ българско поданство.

Глава IV.

Условия за възстановяване на българското поданство.

Чл. 23. Български поданикъ отъ български произходъ, изгубилъ българското си поданство по чл. 14 (освенъ въ случаетъ на пун. тов. 4 и 5) може да придобие отново това си поданство по реда, предвиденъ въ дѣлъ II, глава III, на този законъ, ако се засели въ България и ако е отбилъ военната си повинностъ.

Чл. 24. Отказалото се отъ българско поданство лице отъ небългарски произходъ не може да придобие отново българско поданство, освенъ при условията на чл. 9, пунктъ 2, буква „б“.

Чл. 25. Българска поданица, която е придобила чуждо поданство чрезъ женитба, може да възстанови българското си поданство по реда, указанъ въ дѣлъ II, глава III, ако бракътъ е унищоженъ, прекратенъ или разторгнатъ.

Чл. 26. Непълнолѣтните деца на възстановенитъ въ българско поданство баща или майка ставатъ по право български поданици.

Дѣлъ II.

Производство по установяване на постоянно мѣстожителство въ царството, по придобиване, изгубване и лишаване отъ българско поданство и по възстановяване на българско поданство.

Глава I.

Производство по установяване на постоянно мѣстожителство въ царството.

Чл. 27. Молбата за получаване разрешение за установяване на постоянно мѣстожителство въ царството се подава до министра на правосъдието.

Въ молбѣта си молителътъ трѣбва да изложи:

- 1) името, презимето и бащиното си име;
- 2) дата и мѣсто на раждането си;
- 3) произхода и религията си, сжщо и на родителитъ си (баща и майка);
- 4) гражданското си състояние (жененъ или не, съ или безъ деца, разведенъ или вдовецъ);
- 5) последното си мѣстожителство;
- 6) материалното си състояние (съ пари или недвижими имоти, съ означение нахождението на последнитъ), както и това на родителитъ си, ако се издѣржа отъ тѣхъ;
- 7) каква специалност или образование има;
- 8) отбилъ ли е военната си служба и где;
- 9) знае ли български езикъ;
- 10) политическитъ си убеждения;
- 11) предишното си поданство и причинитъ, по които иска сега българско поданство;
- 12) мѣстото, дето иска да се установи на постоянно мѣстожителство;
- 13) по кой видъ натурализация иска да добие българско поданство.

Освенъ това, молителътъ е длъженъ да представи удостоверение за сждимостъ.

Сведенията по пунктове 2, 4, 5, 6, 7, 8 и 11 трѣбва да бъдатъ по възможностъ подкрепени съ необходимитъ официални документи въ завѣренъ преводъ на български.

Заедно съ това, молителътъ трѣбва да представи доказателства, че непосредствено до подаването на молбата е билъ най-малко една година на мѣстопребиваване въ страната, освенъ въ случая на чл. 9, пунктъ 4, буква „б“.

Чл. 28. Молбата за установяване на постоянно мѣстожителство се изпраща на дирекцията на полицията за даване на сведения и мнение.

Чл. 29. Разрешение за установяване на постоянно мѣстожителство въ страната се дава отъ министра на правосъдието съ заповѣдъ, която се обнародва въ „Държавенъ вестникъ“.

Чл. 30. Не се допуска подаване на нова молба за установяване на постоянно мѣстожителство въ царството, ако първата по каквато и да е причина е била оставена безъ послѣдствие.

Чл. 31. Даденото разрешение за установяване на постоянно мѣстожителство въ царството може да има сила най-много до изтичане на годинитъ, необходими за добиване исканата отъ просителя натурализация.

Това разрешение може да бъде отнето във всяко време съпътстващо отъ министъра на правосъдието, ако лицето съпътстващо си се покаже опасно за обществения редъ и държавната сигурност.

Чл. 32. Даденото на едно лице разрешение за установяване на постоянно мѣстожителство въ царството ползува по право съпругата и малолѣтните му деца, ако живѣятъ заедно съ него.

Алинея първа на чл. 20 има съответно приложение и въ случая, ако лицето напустне страната било по свое желание, било по разпореждане на властѣта.

Глава II.

Производство по придобиване на българско поданство.

Чл. 33. Чужденецъ, който желае да придобие българско поданство, трѣбва да подаде молба до министъра на правосъдието.

Къмъ молбата, освенъ сведенията, за които се говори въ чл. 27, трѣбва да се представятъ: свидетелство за сѣдимостъ и удостоверение отъ общината за поведението на молителя, както и доказателства, че сѣмъ налице условията, необходими по закона, за желаната отъ молителя натурализация.

Чл. 34. Молбата, заедно съ образуваната въ Министерството на правосъдието преписка, се изпраща за сведение и мнение въ Дирекцията на полицията.

Чл. 35. Приемането на едно лице за български поданикъ става по докладъ на министъра на правосъдието съ царски указъ, който се публикува въ „Държавенъ вестникъ“, а на молителя се издава удостоверение.

Чл. 36. Въ предвиденитѣ въ членове 9 и 10 случаи, съпругата, която желае да придобие поданството на мъжа си, може да поиска това съ молбата на последния, или, ако не е направила това, съ отдѣлно заявление.

Чл. 37. Чужденка, която желае да се възползува отъ правото, което ѝ дава чл. 13, е длъжна въ срокъ отъ 3 месеца отъ датата на встъпването ѝ въ бракъ съ български поданикъ да даде молба до Министерството на правосъдието, къмъ която се прилагатъ: преписъ отъ акта за женитба, удостоверение, че не е запазила по закона на своята страна чуждото си поданство, и свидетелството за сѣдимостъ. Отговарящитѣ на условията се вписватъ направо въ списъка на натурализиранитѣ се въ българско поданство, а на заинтересуванитѣ се издава удостоверение.

Въ чужбина молбата, за която се говори по-горе, може да се подаде и чрезъ българскитѣ дипломатически или консулски представителства, които я изпращатъ въ Министерството на правосъдието.

Глава III.

Възстановяване на българското поданство.

Чл. 38. Възстановяването на българското поданство въ случаитѣ, въ които законътъ допуска това, става по реда и при условията, предвидени въ глава II — за приемане на българско поданство.

Глава IV.

Производство по изгубване на българското поданство.

I. Заличаване отъ списъцитѣ на българско поданство по отказъ на заинтересуваното лице.

Чл. 39. Който иска да се откаже отъ българско поданство, трѣбва да подаде заявление до министъра на правосъдието, съ завѣренъ нотариално преписъ.

Къмъ заявлението се прилага:

- 1) свидетелство за раждане;
- 2) удостоверение за постоянното му мѣстожителство;
- 3) свидетелство, че не се намира подъ сѣдъ или следствие;
- 4) удостоверение, че е изпълнилъ задълженията си къмъ държавата и общината;
- 5) удостоверение за изправностъ предъ военнитѣ власти.

Чл. 40. Заявлението за отказване отъ българско поданство се вписватъ въ особень регистъръ при Министерството на правосъдието, а заличаването на лицето отъ списъцитѣ на българскитѣ поданици става съ указъ, по докладъ на министъра на правосъдието.

Указътъ за заличаване отъ българското поданство се обнародва въ „Държавенъ вестникъ“.

Чл. 41. Когато заявителътъ живѣе въ чужбина, заявлението за отказване се подава до дипломатическитѣ или консулски представителства, които го изпращатъ на Министерството на правосъдието.

Чл. 42. Разпорежданията на чл. 39 важатъ и въ случая на чл. 17.

II. Заличаване отъ списъцитѣ на българско поданство служебно.

Чл. 43. Въ случаитѣ за изгубване българско поданство по чл. 14, пунктове 2—5, заличаването отъ списъцитѣ на българското поданство се извършва служебно, щомъ като бъде установена по нѣкакъвъ начинъ наличието на необходимитѣ по закона условия за заличаване. При нужда, по разпореждане на министъра на правосъдието, може да се произведе разследване, следъ което образуваното дѣло се изпраща на съвета по поданството за мнение.

Заличаването отъ списъцитѣ на българското поданство става по докладъ на министъра на правосъдието съ указъ, който се обнародва въ „Държавенъ вестникъ“.

Глава V.

Производство по лишаване отъ българско поданство.

Чл. 44. Лишаването отъ българско поданство (чл. 21) става съ указъ, по решение на Министерския съветъ, въз основа на мотивиранъ докладъ на министъра на правосъдието, и следъ като се вземе мнението на съвета по поданството. Указътъ се обнародва въ „Държавенъ вестникъ“, следъ което лицето се заличава отъ списъцитѣ на българско поданство.

Чл. 45. Находящитѣ се въ царството, лишени отъ българско поданство, сѣмъ длъжни да напустнатъ страната въ срокъ не по дългъ отъ 3 месеца отъ датата на обнародване лишаването въ „Държавенъ вестникъ“; въ противенъ случай тѣ се заставятъ по административенъ редъ да напустнатъ царството.

Чл. 46. Имотитѣ на лишенитѣ отъ българско поданство служатъ за удовлетворение на тѣхнитѣ задължения къмъ държавата, общината или частни лица на общо основание, съгласно законитѣ въ царството.

Глава VI.

Съветъ по поданството.

Чл. 47. При Министерството на правосъдието се учредява съветъ по поданството, който се състои отъ: първия председател на Върховния административенъ сѣдъ, който е и неговъ председател, и членове: главниятъ прокуроръ при сѣщия сѣдъ, директорътъ на политическия отдѣлъ при Министерството на външнитѣ работи и изповѣданията, главниятъ секретаръ на Министерството на вътрешнитѣ работи и началникътъ на гражданския отдѣлъ при Министерството на правосъдието.

Чл. 48. Всички спорни въпроси по поданството между частни лица и администрацията или между административнитѣ учреждения се разрешаватъ отъ министъра на правосъдието, следъ като се вземе мнението на съвета по поданството.

Чл. 49. Съветътъ по поданството се свиква на заседание отъ председателя.

Чл. 50. Съветътъ по поданството, за установяване нужнитѣ му фактически данни, може да събира доказателства по какъвто начинъ намѣри за добре. Той се споделя съ всички мѣста и лица направо.

Чл. 51. Право на поданство не може да се установи по сѣдебенъ редъ.

Образуванитѣ дѣла предъ разнитѣ юрисдикции и сѣдебнитѣ мѣста въ царството за признаване правото на български поданикъ, по който нѣма още решения, влѣзли въ законна сила, се прекратяватъ.

Глава VII.

Такси, берии и гербовъ налогъ.

Чл. 52. За придобиване на българско поданство по чл. 10 се събира мито 20.000 л.

За придобиване на българско поданство по чл. 9, пунктове 1 и 2, букви „а“ и „б“, се събира мито 10.000 л.

За придобиване на българско поданство по чл. 9, пунктъ 3, се събира мито 3.000 л.

Въ останалитѣ случаи за придобиване поданство не се събира мито.

Чл. 53. Когато към молбата на едно лице се присъедини и молбата на съпругата, последната плаща половината от определеното по-горе мито.

Чл. 54. За разрешаване за установяване на постоянно мѣстожителство въ България се събира мито 10.000 л., освенъ въ случая, когато лицето иска да се натурализира по чл. 9, пунктъ 3.

Чл. 55. Митото се внася съ подаване на молбата. Ако молбата не се уважи, то се връща.

Чл. 56. Молбитѣ за отказване отъ българско поданство се обгербватъ съ 1.000 л.

Чл. 57. Молбитѣ за добиване на българско поданство, молбитѣ за възстановяване на българско поданство, молбитѣ за установяване на постоянно мѣстожителство въ царството, а също и удостоверенията за придобиване на българско поданство по натурализация, за възстановяване на българско поданство се обгербватъ съ по 500 л.

Глава VIII.

Наказателни разпореждания.

Чл. 58. Който не изпълни предписанието на чл. 20, алинея втора, наказва се съ глоба до 10.000 л.

Чл. 59. Предвидената въ предходния членъ глоба се налага съ заповѣдь отъ министра на правосъдието, въз основа на актъ, съставенъ отъ надлежната служба при министерството.

Чл. 60. Заповѣдта, съ която министърътъ на правосъдието налага глоба по чл. 58, може да се обжалва по реда, предвиденъ въ кн. VI, глава V, отъ наказателното сѣдо-производство.

Преходни правила.

Чл. 61. Български поданици се считатъ лицата, които при създаване на българската държава сѣ заварени на мѣстожителство въ страната или сѣ били родени въ нейнитѣ предѣли, ако не сѣ се позовали на друго поданство.

Чл. 62. Български поданици се считатъ всички чужденци, заварени къмъ 9 августъ 1920 г. на постоянно мѣстожителство въ царството, които продължаватъ да живеятъ въ него и които къмъ тая дата не сѣ имали друго поданство, ако въ срокъ отъ една година отъ влизането въ сила на настоящия законъ подадатъ молби по реда, предвиденъ въ чл. 33.

Чл. 63. Чужденецъ, заваренъ отъ настоящия законъ на постоянно мѣстожителство въ царството, може да придобие българско поданство или да се възстанови въ българско поданство, ако е взелъ участие въ войнитѣ 1912—1913, 1915—1918 години, или въ една отъ тѣхъ, като военнослужащъ въ българската войска и е награденъ съ орденъ за храбростъ, ако въ срокъ отъ една година отъ влизането въ сила на настоящия законъ подаде молба по реда, предвиденъ въ чл. 33.

За тия чужденци чл. 24 нѣма приложение.

Чл. 64. Чужденецъ отъ български произходъ, заваренъ отъ настоящия законъ на мѣстожителство въ царството, и който продължава да живѣе въ предѣлитъ му, може да придобие българско поданство, ако въ срокъ отъ една година следъ влизане въ сила на тоя законъ подаде молба по реда, предвиденъ въ чл. 33.

Чл. 65. Лицата, които, като сѣ били помѣстени въ наборнитѣ списъци, сѣ уредили своята военна тежба безъ да се позоватъ на чуждо поданство, сѣ български поданици.

Чл. 66. Постановленията на чл. 15 важатъ и по отношение на лицата, които сѣ се изселили преди влизане въ сила на настоящия законъ.

Чл. 67. Освобождаватъ се отъ заплащане на мито и други бери за придобиване на българско поданство бившитѣ руски поданици, които сѣ се заселили въ царството преди 1 януарий 1929 г.

Чл. 68. По всички молби, подадени за придобиване на българско поданство, неразрешени до влизането въ сила на настоящия законъ, се събиратъ предвиденитѣ въ него мита.

Чл. 69. Настоящиятъ законъ отменява всички досегашни закони и наредби въ връзка съ българското поданство.)

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Има думата г-нъ министърътъ на правосъдието.

Министъръ Василъ Митакъ: (Отъ трибуната. Чете) Г-да народни представители! Въпросътъ за поданството, както знаете, е единъ отъ най-важнитѣ въпроси въ пу-

бличното право, тъй като той засѣга единъ отъ тритѣ основни елемента на държавата — образуването на народа. Поданството е връзката, която съществува между едно лице и една държава. Едни наричатъ тая връзка правна, други — политическа. Споредъ менъ, тя е едното и другото — правно-политическа. Въпросътъ добива онака голяма важностъ, за която се помена по-горе, защото отъ тая връзка произтичатъ права и задължения както за отдѣлната личност-поданикъ, така и за държавата, чийто поданикъ е тая личностъ — права и задължения отъ най-жизненъ и най-важенъ характеръ, еднакво засѣгащи както частния, така и публичния животъ и на личността, и на държавата.

Въпросътъ за демографския съставъ на населението въ държавата, по силата на много обстоятелства, добива днесъ една особена важностъ; нарастналитѣ стопански нужди и грижата за създаване и осигуряване поминѣтъ и работа най-напредъ и преди всичко на членоветъ на своя народъ; имиграционното движение на нѣкои народностни групи, останали безъ поданство или лишени отъ таково, и опасността отъ прииждането имъ къмъ нашитѣ граници; послѣдствията отъ миналата война и въпросътъ за приобщаване на българското племе къмъ майката-земя; необходимостта за българската държава да се справи съ нѣкои положения по силата на договори отъ международно естество — всичко това отъ друга страна, прави днесъ въпроса за поданството още по-актуаленъ и още по-важенъ, както отъ гледище на частнитѣ лица, така и отъ гледище на държавата.

Отъ тази гледна точка действащиятъ законъ за българското поданство въ много отношения се явява неудовлетворителенъ, независимо отъ голѣмитѣ технически недостатѣци, съ които изобилствува и които правятъ приложението му на практика крайно трудно. Създаването, прочее, на единъ новъ законъ за поданството, който да държи смѣтка за обстоятелствата, изтъкнати по-горе, се налага още отъ самосебе си.

Г-да народни представители! Проектътъ, който идва да попълни казанитѣ празноти и да задоволи изтъкнатитѣ нужди е раздѣленъ на два голѣми дѣла: дѣлъ първи — материални постановления и дѣлъ втори — формални или процесуални наредби. Вече това е едно голѣмо преимущество на днешния проектъ предъ съществуващия законъ, който въ това отношение е, както се каза, не само непълненъ, но и несистеменъ и неясенъ.

Първиятъ дѣлъ се отнася до материалнитѣ условия: за придобиване или изгубване на българско поданство, или за възстановяване въ българско поданство, а вториятъ дѣлъ предвижда процедурата и формалнитѣ условия, по които това може да стане.

Азъ ще се опитамъ да ви запозная съ главнитѣ постановления на проекта, и то много накратко, като оставямъ да дамъ нѣкои подробни сведения въ комисията, или — ако стане нужда — при второто четене на законопроекта въ пленума.

Г-да народни представители! Както по сега действащия законъ, така и по проекта българското поданство се добива по три начина: по произходъ, по натурализация и по женитба.

Относително придобиването на българско поданство по произходъ, законопроектътъ, преди всичко, възприема като основно начало господствувашия принципъ на кръвния произходъ, на *ius sanguinis*. По силата на този принципъ, всѣко лице, което произхожда отъ български поданици, е български поданикъ. Този принципъ стоеше и въ действащия законъ за поданството, той се намира въ всички модерни законодателства. Неговото действие, обаче, се смекчава отъ разпорежданията на чл. 8, който възприема принципа на мѣсторождението, или на *ius soli*. Всѣко лице, родено въ царството отъ чужденци, което е имало непрекъснато мѣстожителството си въ България, се счита за български поданикъ, ако до 1 година отъ навършване на пълнолѣтието си не оптира поданството на родителитѣ си. Подобно разпореждане намираме и въ редица други законодателства. Така, чл. 2 на френския законъ отъ 1927 г. дава френско поданство на детето, родено въ Франция отъ чужда поданица, като изисква, обаче, и майката да е била родена въ Франция. Ако майката не е родена въ Франция, чл. 3 на същия законъ позволява на детето, родено отъ чужда поданица, само да получи благоприятствувана натурализация. Чл. 4 на турския законъ за поданството съдържа разпореждане, подобно на това на френския чл. 2, а чл. 3 — на френския чл. 3. Раждането въ територията на държавата се взема предвидъ и отъ чл. 1 на английския законъ. Напротивъ, германскиятъ за-

конъ стои на принципа на *ius sanguinis*, също както югославският. Белгийският и румънският закони дават на детето на чужденец, родено въ територията на държавата, само облагоденствувана натурализация.

Както чухте, лицето, което при горните условия се признава за български поданик, може да запази поданството на родителите си, ако опира за това до навършване на 21-годишната си възраст. Различие между законопроекта и действащия законъ се състои въ това, че споредъ действащия законъ, лицето губи българско поданство само ако се откаже отъ него, представяйки удостоверение, че е запазило поданството на родителите си. Споредъ проекта, то губи българското поданство, ако изобщо се е позовало на чуждо поданство. Съ това измѣнение се цели да се премахне едно положение, което досега бѣше възможно: едно лице да се позовава на поданството на родителите си, когато това е изгодно за него, а въ същото време да се позове и на българското си поданство, подъ предлогъ, че не е напразно формаленъ отказъ отъ него. Правилото на чл. 8, точка 1, споредъ което се смѣта за български поданикъ всѣко лице, родено въ царството отъ неизвестни родители, или родители безъ поданство, се намира и въ действащия законъ, както изобщо въ чуждите закони.

Г-да народни представители! Законопроектътъ познава два вида натурализация: при условие на предварително разрешение за установяване на постоянно мѣстожителство въ царството и безъ такова разрешение. Разликата между тия два вида натурализация се състои главно въ това, че за придобиване на втората — безъ предварително разрешение за установяване на постоянно мѣстожителство въ страната — е нужно лицето да прекара на постоянно мѣстожителство въ страната по начало двойно повече време, отколкото за придобиване на българско поданство, при условие на установяване на постоянно мѣстожителство въ царството, съ царски указъ. Тая разлика между едната и другата натурализация се оправдава отъ съображението, че въ първия случай лицето се е свързало съ страната по единъ по-явенъ и по-твърдъ начинъ и не се е чувствувало тукъ като временно пребиваващо, както е обикновено, и заедно съ това то се е намирало подъ едно непосредствено и по-опредѣлено наблюдение отъ страна на надлежните власти. Тая разлика, впрочемъ, се прави навсѣкжде, кѣдето придобиването на поданство е въведено по този начинъ. Срокътъ за придобиване на българско поданство, безъ предварително разрешение за установяване на постоянно мѣстожителство въ царството, е 20 години, а при условията на такова установяване — 10 години. Тия срокове сѫ по-кратки въ страни съ по-малка раждаемостъ и съ по-малкъ прирастъ на населението, и обратно. У насъ нѣмаме причини да търсимъ чужденци и да имъ даваме българско поданство. Ето защо оправдано е сроковете да бѣдатъ такива, че да позволятъ да се установи по възможностъ по-добре, дали приемането на единъ чужденецъ за български поданикъ е оправдано съ огледъ на нашите интереси, или не.

Освенъ тия два вида натурализация, законътъ познава и тъй наречените случаи на привилегирована натурализация. Тукъ влизатъ преди всичко, случаите, когато чуждиятъ поданикъ, който иска да придобие българско поданство, е отъ български произходъ. Ясно е, че такива лица трѣбва да бѣдатъ улеснявани при придобиването на поданството. Обаче, отъ друга страна, едногодишниятъ срокъ, който се предвиждаше досега за такива лица, изглежда много късъ и затова законопроектъ го увеличава на три години и при условие, че тѣзи лица сѫ получили разрешение за установяване на постоянно мѣстожителство. Подобно разпореждане съ същия срокъ има и въ югославския законъ за поданството. Други случаи на привилегирована натурализация сѫ случаите, предвидени въ чл. 9, пунктъ 2, отъ проекта. Това сѫ случаи, въ които проектътъ дава поданство следъ 5-годишно пребиваване въ страната, а именно: когато лицето е отъ български произходъ само по майка, или когато е оженено за българска поданица отъ български произходъ — въ този последния случай действащиятъ законъ изисква едногодишенъ срокъ — и когато лицето е принесло важни услуги на държавата. Специално за услуги, засѣгащи държавната сигурностъ или народната отбрана, както и въ случая, когато лицето е постижало доброволецъ презъ време на война въ българската войска, проектътъ предвижда още по-краткъ срокъ за добиване българско поданство по натурализация — една година. Подобно разпореждане намираме и въ Франция, Белгия, Румъния и Турция. Мотивътъ за това сѫ повече отъ ясни и нѣма защо да се изтъкватъ.

Г-да народни представители! Измѣнения се внасятъ въ придобиването на българско поданство по женитба. Много законодателства приематъ, че жената, която встъпи въ бракъ, не придобива поданството на съпруга си. Споредъ действащия у насъ законъ, чужденка, омѣжена за български поданикъ, става българска поданица. При това положение се явяватъ често стѣлкновения между нашето и чуждото право. Защото ние третираме като българска поданица чужденка, омѣжена за български поданикъ, а тя, споредъ закона на своето отечество, не е изгубила първото поданство. Законопроектътъ въ чл. 13, за да избѣгне тѣзи стѣлкновения, обявява, че чужденка, която се омѣжи за български поданикъ, става българска поданица, само ако по отечествения си законъ не запази старото си поданство. Същевременно чл. 17 позволява на българската поданица, която се омѣжи за чужденецъ, да запази българското си поданство, нѣщо, което досега можеше да направи само въ изключителни случаи. Така законопроектътъ изоставя принципа, че жената по право, поради самиятъ фактъ на омѣжането ѝ за чужденецъ, следва поданството на мъжа си, принципъ, който засега важи още въ Германия, Румъния и Турция.

Г-да народни представители! Законопроектътъ урежда много по-пълно, отколкото действащиятъ законъ, изгубването на българското поданство. Покрай съществуващите досега случаи, тукъ трѣбва да се посочи като нововъведение възприетиятъ отъ законопроекта принципъ, че губи българското си поданство всѣки, който е придобилъ чуждо поданство, независимо отъ обстоятелството кѣде живѣе, докато по действащия законъ въ такъвъ случай българското поданство се изгубваше само, ако лицето живѣе въ чужбина. Съ това разпореждане на законопроекта, каквото намираме и въ нѣкои други закони за поданство, се цели да се премахнатъ многобройните случаи на двуподанство, при които едно лице имаше възможностъ да се ползува, при разни обстоятелства, отъ различно поданство, споредъ интереса си. На второ мѣсто, трѣбва да се отбележи, че законопроектъ, въ разлика отъ сегашния законъ, урежда поданството на изселниците. Съгласно чл. 15, всѣко лице отъ небългарски произходъ, което се е изселило, изгубва българското си поданство, защото се смѣта, че съ факта на изселването единствената връзка между това лице — мѣстожителството и държавата, се скѣсва, а заедно съ това се премахватъ затрудненията отъ случаи, въ които лица, нѣколко години следъ изселването си, следъ като сѫ прекарали години въ странство и съвсемъ сѫ се отчуждили отъ България, съ която, както се каза, ги е свързвалъ само фактътъ на мѣстожителството, се връщатъ въ царството пакъ като български поданици. Най-после, трѣбва да се отбележи, че се смѣта за изгубилъ българското си поданство този, който при мобилизация въ време на война не се яви въ войската и остане или избѣга въ чужбина.

Г-да народни представители! Едно важно нововъведение на законопроекта е институтътъ за лишаване отъ поданство, който досега не бѣше известенъ въ нашето право. Този институтъ се появи въ чуждите законодателства напоследъкъ. Неговото появяване бѣ извикано отъ нуждите на живота. Явяватъ се случаи, въ които едно лице, настанено въ чужбина, работи противъ държавата, чийто поданикъ е то, като въ същото време се ползува отъ облагите на своето поданство, безъ при това да може да бѣде преследвано и наказвано по законите на своята държава. Разпорежданията за лишаване отъ поданство при такива обстоятелства на лице, което действа отъ чужбина противъ интересите на своята държава, намираме въ Франция, Германия и Румъния. Такова лишаване предвижда и нашиятъ законопроектъ — чл. 21 — споредъ който български поданикъ, който, билейки въ чужбина, съ действително си излага на опасностъ сигурността на царството, може да бѣде лишень отъ българско поданство по разпореждане на властта, единъ видъ служебно. Освенъ това, същиятъ членъ, алинея втора, дава възможностъ да се лишаватъ отъ българско поданство и лицата, които сѫ придобили българско поданство по натурализация, въ случай че се покажатъ недостойни или опасни за държавната сигурностъ или за общественния редъ, а също и лицата, които сѫ станали български поданици по мѣсторождение — *ius soli* — чл. 8, пунктъ 2. Въ последните случаи законопроектъ не изисква лицето да живѣе въ чужбина. Подобни разпореждания намираме въ законите на повечето чужди държави — френския, турския, румънския и английския. Процедурата за това лишаване, което законопроектъ въвежда въ чл. 21, е уредена въ чл. 44 и следващо. Лишаването се извършва по административ-

венъ редъ, съ указъ, по решение на Министерския съветъ, въз основа на мотивиранъ докладъ отъ министра на правосъдието и следъ като се вземе мнението на съвета по поданството. Съ това се цели лишаването отъ поданство да става строго при наличността на условията, предвидени въ закона, и да се избѣгнатъ каквито и да било злоупотреби въ това отношение. Някои законодателства, като френското, предоставятъ лишаването отъ поданство на компетентността на съдилищата. Обаче това едвали е удобно, защото лишаването отъ поданство става при преценката на политически съображения. Ето защо законопроектътъ намира за по-удобни германската и румънската системи.

Г-да народни представители! Законопроектътъ урежда грижливо много технически подробности около придобиването или изгубването на поданството, които ще улесняватъ за въ бъдеще установяването на поданството. Предвижда се воденето на списъци при общинитѣ за поданството на жителитѣ имъ. Освенъ това, предвижда се воденето въ Министерството на правосъдието списъци на лицата, които сж придобили българско поданство по натурализация, които сж възстановили поданството си, които сж загубили поданството си и за които е решено да се установятъ на постоянно мѣстожителство.

Уредено е подробно производството по разрешаване и установяване на постоянно мѣстожителство, което ще стане отъ министра на правосъдието, а също и производствата по придобиване и изгубване на българското поданство и по възстановяване въ българско поданство. Службата по тѣзи производства е централизирана въ Министерството на правосъдието.

Г-да народни представители! Едно важно нововъведение, което законътъ прави, е това, че предоставя на министра на правосъдието разрешаването на спороветъ за поданство между частнитѣ лица и администрацията. Досега всѣко административно учреждение само за себе си разрешаваше тѣзи въпроси. По таквъ начинъ имаше случаи, въ които различнитѣ ведомства даваха различни решения, и едно лице, което се третираше отъ органитѣ на едно министерство за чуждъ поданикъ, се третираше отъ органитѣ на друго като български поданикъ. Очевидно, отъ това положение трѣбваше да се излѣзе, като се предостави на единъ органъ компетенцията да разрешава въпроситѣ за поданство по начинъ, задължителенъ за всички. Заедно съ това, за да се осигури най-правилното по възможностъ разрешение на тия въпроси, законопроектътъ предвижда въ това отношение министърътъ да бѣде подпомогнатъ отъ единъ колективенъ органъ, нареченъ съветъ по поданството, който се състои отъ: първия председател на Върховния административенъ съдъ, който е и председател на съвета, и членове: главниятъ прокуроръ при сѣщия съдъ, директорътъ на политическия отдѣлъ при Министерството на външнитѣ работи, главниятъ секретаръ на Министерството на вътрешнитѣ работи и началникътъ на гражданското отдѣление при Министерството на правосъдието. Няма съмнение, че така съставенъ казанитѣ съветъ, той представлява пълна гаранция за компетентностъ и обективностъ. Изискване мнението на този съветъ е задължително при всички по-важни случаи.

Най-после законопроектътъ въвежда измѣнения въ митата, които се събираха за придобиване на поданството. Тѣ се увеличаватъ значително — 10.000 и 20.000 л.; за лица отъ български произходъ, обаче, се поставя една по-малка такса — 3.000 л. За да се даде възможностъ на изселенитѣ отдавна въ България бивши руски поданици да уредятъ по-леко поданството си, като се има предвидъ, че тѣ изобщо не сж състоятелни, чл. 64 ги освобождава отъ всѣкакви мита и бѣрни.

Членове 58, 59, 60 и 61 създаватъ за нѣкои лица, живущи въ царството, възможностъ да уредятъ положението си. Тѣзи преходни положения се налагатъ, понеже неуреденото положение на много лица се дължи до голяма степенъ на неяснитѣ и празнитѣ на сѣществувашото у насъ законодателство по тая материя.

По всички тия съображения, моля ви, г-да народни представители, да приемете и гласувате докладвания законопроектъ на първо четене. Подробности по нѣкои текстове, ако стане нужда, ще дамъ при разглеждане на проекта въ комисията. (Ръкоплѣскания)

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Коста Божиловъ.

Коста Божиловъ: (Отъ трибуната). Г-да народни представители! Важността на дебазирания законопроектъ за

българското поданство е вънъ отъ всѣко съмнение. Ако има законъ, който да засѣга всички — малки и голѣми, бедни и богати, мъже и жени — въ страната, който да засѣга и голѣма частъ българци, живущи вънъ отъ България, това е тѣкмо тоя законъ. За тоя законъ, който г-нъ министърътъ нарече организационенъ, се говори и се писа твърде много преди вънесения му. Той е отъ сѣществено значение, защото съ него се установява връзката и се уреждатъ отношенията между общежитието и неговитѣ членове, между държавната организация и нейнитѣ членове. Затова безъ преувеличение можемъ да кажемъ: той се очакваше отъ цялата българска общественостъ, но особено, г-да, той се очакваше съ нетърпение и съ тревога отъ една голѣма маса свѣтъ, положението на която не е уредено въ нашата страна — българци и небългари, родени тукъ или придошли, въ връзка и по поводъ на войнитѣ, или въ връзка и по поводъ на други нѣкои събития.

Въпросътъ за поданството е единъ сѣщественъ проблемъ. Днесъ, когато обществената и държавна организация е стигнала до своето съвършенство, когато тя има право да урежда всички проявления на човѣка и да се намѣсва въ тѣхъ, невъзможно е самъ човѣкъ, който и да е той, да разчита, за защита на своитѣ материални и духовни интереси, на своитѣ собствени сили. Всѣки е принуденъ да търси и да намира протекция, защита на тѣзи свои интереси, отъ организацията, къмъ която принадлежи, респективно държавата, общината и пр. Притежаването, прочее, на поданството на държавата, на която е жителъ, въ границитѣ на която живѣе дадено лице, е жизнена необходимостъ за него. Затова, г-да, законопроектътъ, който урежда тази материя, както казахъ, се очаква действително съ голѣмо нетърпение, но и съ известна тревога.

Стариятъ законъ за българското поданство не уреждаше улачно материята за поданството. Стариятъ законъ въ своитѣ Материални постановления съдържаше, както казва г-нъ министърътъ въ мотивитѣ къмъ настоящия законопроектъ, твърде много непълноти, твърде много противоречия и неясности. Въ своитѣ процесуални разпореджения пѣкъ той бѣше сложенъ и скѣпъ, неприменимъ или мѣжко приложимъ за нашитѣ условия. Стариятъ законъ, прочее, съ своитѣ особени процесуални разпореджения, даваше възможностъ на много лица да извършватъ формени грабежи на лицата, които се нуждаеха отъ придобиването на българско поданство. Много лица се възползуваха отъ неудобното положение на лица, живущи въ нашата страна, които имаха нужда да придобиятъ българско поданство. Много лица, по-близо или по-далечъ стѣящи до властта, повече или по-малко силни на дѣна, обрѣнаха въ формата търговия нуждата на много чужденци, или българци, дошли по единъ или други случаи въ нашата страна, отъ придобиване на българско поданство. Очевидно, и самъ г-нъ министърътъ е схваналъ дефектитѣ на стария законъ и затова е почувствувалъ нуждата не само отъ дребни корекции на тоя законъ, а и отъ една основна промѣна, отъ една основна реформа въ него. Като сѣдиха, естествено, той се е натъквалъ на трудности по прилагането му, а като правникъ-писателъ той се е изказвалъ по тая материя не веднажъ въ правнитѣ списания. Въ мотивитѣ къмъ законопроекта той споменава нѣкои отъ тѣзи дефекти на закона. И съ право всички очаквахме, че съ дебатирания законопроектъ ще се разреши проблемата за поданство по начинъ радикаленъ, по начинъ таквъ, щото да улесни всѣки онѣзи, които понасятъ несгодитѣ и страданията отъ невъзможността да получатъ българско поданство. Всички очакваха добиването на българско поданство да се улесни, да се облекчи, по пътя на съкращаване процедурата, по пътя на поевтиняването ѝ и по пътя на намаляване условията за добиване на поданство. Въмѣсто това, обаче, за неприятна изненада и за усиляване тревогата на онѣзи, които очакваха тоя законъ, ние констатираме, че въ много отношения законопроектътъ е влошено издание на стария законъ.

Г-да народни представители! Въ неговитѣ материални разпореджения вие ще видите действително улесняване на нѣкои за добиване на българско поданство, но въ повечето си разпореджения той създава едно отегчавање на условията за добиване българско поданство: удължение на сроковетѣ, баснословни по размиръ такси, марки и пр. Въобще има едно усложняване и влошаване на процедурата по придобиването на поданството отъ страна на тѣзи, които се нуждаятъ отъ такова. Съ други думи, вмѣсто да улесни добиването на българско поданство и вмѣсто да облекчи положението на онѣзи, които чакаха да бѣдатъ

улеснени, които чакаха да им се даде възможност по-лесно, по-евтино и за по-кратко време да получат поданството, законопроекта ги разочарова в тези техни очаквания.

Но, г-да народни представители, ако по законопроекта е така скъпо, така мъчно добиването на българско поданство, той предвижда много лесно изгубване и лишаване на българските поданици от тяхното поданство. Със тоя законопроект, както казва г-нъ министърът, се създава един нов институт: лишаване от поданство. Това лишаване от поданство, азъ смътамъ, че си нъма мѣстото днесъ при съвършената организация на държавната машина. Г-да народни представители! Следъ като нъкой чужденецъ е живѣлъ тукъ 20 години и е придобилъ българско поданство по силата на закона, ако той се е проявилъ тъй или иначе, по прещенка на полицията, или на нъкой другъ, той ще бѣде лишенъ отъ българско поданство.

Петъръ Савовъ: Какво е това „тъй или иначе“? Изкажете се малко по-ясно.

Коста Божиловъ: Напримѣръ, г-нъ Петъръ Савовъ, ако единъ човѣкъ сега мисли така, както Вие мислѣхте преди 10-15 години, когато бѣхте студенти и когато Вие ни бѣхте председателъ, такъвъ човѣкъ се лишава отъ правото на българско поданство.

Г-да народни представители! Моята мисль е, че като имаме ние такава съвършена държавна организация, съ такава колосална армия отъ явни и тайни полициѣ, отъ смѣдиши, отъ затвори и прочее, какъвъ смисль има да лишаваме нъкого отъ българско поданство за това, че се е проявилъ въ даденъ моментъ по начинъ неудобенъ на Петъръ Савовъ или на нъкой другъ, или е неудобенъ въ даденъ моментъ отъ гледището на известенъ законъ? Явно е, че следъ известно време този сѣщиятъ човѣкъ, който се е проявилъ така, може прекрасно да стане народенъ представителъ, да не казвамъ като кого. Ако въ даденъ моментъ се е проявилъ така или иначе, той ще получи отъ гледище на закона съответното възмездие но защо е нужно да бѣде лишаванъ той отъ поданство, когато сѣщиятъ този човѣкъ въ другъ моментъ може да бѣде много по-полезенъ, отколкото мнозина други, които въ онѣя моментъ сѣ били въ гърдитѣ, че сѣ полезни.

Отъ друга страна, г-да народни представители, автоматическото изгубване на българското поданство има своитѣ пакостни послѣдствия за хората, които ставатъ неговѣ жертви. И въ текста на чл. 17 отъ стария законъ сѣществуваше постановление за изгубване на българско поданство. И азъ трѣбва да ви спомена тукъ, г-да, единъ конкретенъ случай. По разпорѣжданията на чл. 17 отъ стария законъ, които сега се възпроизвеждатъ отъ чл. 14, пунктъ 4, на законопроекта, изгубва българско поданство лице, което е постѣпило въ редоветѣ на войската на чужда държава. Безспорно, лице, което постѣпи въ редоветѣ на войската на чужда държава, особено ако тази държава има неприязнени отношения къмъ нашата страна, не само че губи правото на поданство, но то става и предателъ, то става и врагъ на държавата, и тя го наказва съ най-строгото наказание — и права е да го накаже съ най-строгото наказание — какъвто законътъ предвижда. Но лицата, които сѣ набедали, че сѣ постѣпили въ редоветѣ на войската на една отъ странитѣ, участвуващи въ гражданска война — напримѣръ, въ испанската гражданска война — могатъ ли да бѣдатъ таксувани, че действително сѣ влѣзли въ редоветѣ на войската на нъкоя чужда държава? Когато има война между държави, или когато една държава има оформена своя политика и свои отношения къмъ България или къмъ друга държава, тогава все пакъ разбирамъ, че може да бѣде подведено едно такъва действие подъ казанния текстъ на законодателя. Но когато въ Испания или другѣде нѣкъде сѣ развили борби между населението на тази сѣщата държава, и намиращитѣ се тамъ българи сѣ участвували на едната или на другата страна, пита се: може ли да се смѣта, че тези българи сѣ участвували въ редоветѣ на чужда войска, още повече, както казахъ, когато тази чужда войска нѣма никакво отношение къмъ нашата страна?

Г-да! Този конкретенъ случай ви навеждамъ, защото той има своитѣ страшни послѣдци по-нататѣкъ. При започването на войната между Германия и Франция, Франция, която, право или криво, е вземала нѣкакви не особено благоприятни отношения къмъ нашата страна, или се е очаквало да вземе такива отношения, смѣтна, че онѣзи българи, които пребиваваха въ Франция, могатъ да

бѣдатъ утрешни неприятели на сѣщата и затова тя ги натѣпка въ концентрационни лагери. Тя не ги пита: „Ти на страната на Франко ли бѣше, или на страната на републиканцитѣ?“ Нѣщо повече, тѣхъ не сѣ ги питали въобще кѣде сѣ били, а имъ се казва направо: „Щомъ сте българи, вашето мѣсто е въ концентрационнитѣ лагери“. Франция натѣпка своитѣ лагери съ нѣколко стотици българи. За тези българи се е донесло у насъ, че тѣ сѣ участвували въ гражданската война въ Испания и, по силата на чл. 17 отъ закона за поданството, нашитѣ власти смѣтнаха, че тия хора сѣ изгубили своето поданство. На повика на тѣхнитѣ домашни, съпруги, деца и пр. да се застъпи нашето правителство за тѣхъ, то отказа точно по този предлогъ. Затова азъ поставямъ въпроса, дали действително тези хора могатъ да бѣдатъ таксувани като участвуващи въ редоветѣ на чужда войска и дали по отношение на тѣхъ могатъ да бѣдатъ прилагани постановленията на чл. 17, пунктъ 2, отъ сегашния законъ, респективно на чл. 14, пунктъ 4, отъ разглеждания законопроектъ.

Г-да народни представители! Не се свършва дотукъ въпросътъ съ тия българи. Тия хора, които се наричаха българи, френското правителство, което, тъй или иначе, не е имало вѣра въ тѣхъ, ги е принуждавало да се записватъ и да участвуватъ въ чуждестранния френски легионъ. Тѣзи хора, обаче, нѣкои отъ които сѣ участвували — а други хабѣръ си нѣматъ — въ испанскитѣ борби, сѣ отказали да се запишатъ въ чуждестранния легионъ, защото не сѣ знаяли какъ ще се развиятъ събитията, не сѣ знаяли дали този чуждестраненъ легионъ нѣма да бѣде изпратенъ тукъ срещу насъ. Тѣ сѣ отказали да направятъ какъвто и да е постѣпка, излагаща ги на опасността да станатъ евентуално врагове на своето отечество. Нежелайки да станатъ предатели на своята страна, тѣ сѣ отказали да участвуватъ въ този легионъ и затова изтѣрѣха много страдания, много лишения; маса отъ тѣхъ сѣ загинали отъ гладъ, отъ разкарване; много отъ тѣхъ сѣ били избити точно по този поводъ, защото сѣ отказали да се запишатъ въ този легионъ. При отстъплението на френската армия тѣ сѣ били влачени, разкарвани отъ едно мѣсто на друго, на трето и мнозина отъ тѣхъ сѣ загинали.

Ето, г-да народни представители, какви послѣдци може да има едно неправилно тѣлкуване на една неудачна редакция на чл. 17, пунктъ 4, отъ закона за поданството.

Г-да народни представители! Въ настоящия законопроектъ, като се урежда процедурата за възстановяване на изгубено поданство, се казва, че всѣки бившъ български поданикъ може да придобие наново изгубеното поданство. Единъ български поданикъ, който е постѣпилъ на държавна служба въ чужда държава, който е билъ шпионинъ, който е билъ какъвто и да е, но не може да се установи какъвъ е билъ и какво е извършилъ той по отношение на нашата държава — може да е билъ тамъ нѣкакъвъ голѣмъ чиновникъ или шпионинъ — той може да придобие наново българското поданство, но този, който се е записалъ въ редоветѣ на чужда войска, който е билъ въ Испания, той завинаги изгубва своето поданство, той изгубва правото за възстановяване на своето поданство. Кѣде е логиката, кѣде е правдата въ това разпорѣждане на закона?

Г-да народни представители! Въ законопроекта се урежда материята и на онѣзи безподанни граждани въ нашата страна, които сѣ направили постѣпки за придобиване на българско поданство, но още не е ликвидиранъ въпросътъ съ тѣхното поданство. У насъ има маса такъвъ свѣтъ, предимно арменци. Преди нѣколко години, като се упражни натискъ върху безподаннитѣ арменци, върху частъ отъ нансеновитѣ поданици и пр. мнозина отъ тѣхъ сѣ подали заявления, внесли сѣ опредѣленитѣ такси, но поради безкрайнитѣ изисквания на закона, поради нетроходимитѣ мѣнотии, които сѣ създавани и поради дългата процедура, която не е могла да бѣде измината за нѣколко години досега, тѣзи хора и до този моментъ сѣ останали безъ поданство. И азъ мога да ви посоча арменци, живѣли повече отъ 20 години въ нашата страна, упражнявали занаяти си, плащали данѣци, женени за българска поданка арменка, които трѣбваше за нѣколко дни да разторгнатъ брака си, трѣбваше да оставятъ женитѣ си тукъ, защото ги грабнаха и ги изгониха въ Румѣния и другѣде. На такива тежки изпитания бѣха подложени маса хора и тѣ чакатъ разрешението на въпроса за тѣхното поданство. Тѣ чакатъ това да стане съ този законопроектъ, но чакатъ го, г-да, да бѣде разрешенъ не така, както е разрешенъ въ законопроекта. Тѣзи хора сѣ

платили своята такса, живели с тук толкова много години, доказали сж, че сж лоялни граждани на нашата страна, а сега на нова смѣтка се казва: на всички условия, предвидени въ законопроекта, трѣбва да отговаряте, такситѣ на нова смѣтка трѣбва да платите и пр. Азъ смѣтамъ, че законопроектътъ трѣбва да се измени въ таквъ духъ, што да улесни приемането на поданството. Г-да! Днесъ условията на цѣлокупния животъ въ нашата страна сж свързани съ поданството. Упражняването на занятието, участието въ всички отрасли на нашия общественъ и стопански животъ е свързано съ поданството. Не бива хора, които живѣятъ тукъ, които влагатъ своя трудъ тукъ, които създаватъ ценности тукъ, да ги подлагаме на мъчения, като ги лишаваме отъ българско поданство; не бива да имъ създаваме прѣчки, а трѣбва да ги приобщимъ къмъ държавата, къмъ народа и къмъ цѣлокупнитѣ интереси на страната. Законътъ трѣбва да бѣде измѣненъ, следователно, въ духъ на улесняване на добиването на българското поданство. Както се предлага законопроектътъ, вмѣсто да се улесни приемането на поданството, въ сравнение съ стария законъ, се увеличаватъ мъжнотитѣ, следователно, реакционенъ духъ се внася съ този законъ-проектъ. Азъ смѣтамъ, че не по този начинъ тѣзи хора могатъ да бѣдатъ приобщени къмъ интереситѣ на обществото, къмъ интереситѣ на държавата.

Въ духа на казаното азъ ще направя своитѣ конкретни предложения при второто четене на законопроекта, но азъ повдигамъ сега този голѣмъ въпросъ за лишениетѣ отъ българско поданство и за възможността на тия хора да го придобиятъ наново, за да може да получатъ протекцията, която държавата имъ дължи.

Нѣкой народенъ представител: Тѣ нѣматъ чувство къмъ българската държава.

Коста Божиловъ: Защото поданството, като единъ въпросъ за отношение между държавата и нейнитѣ жители, нейнитѣ поданици, създава права и задължения и за дветѣ страни. Всѣки поданикъ, даже всѣки жителъ на нашата държава, изпълнява редъ задължения и повинности, които сж предвидени въ съответнитѣ специални и общи закони. Държавата отъ своя страна има задължения къмъ своитѣ поданици да ги защити.

Затуй, г-да народни представители, азъ смѣтамъ, че е длъжностъ на Народното събрание да вмѣни въ дългъ на правителството не само тукъ, въ нашата страна, но и гдето да се намиратъ български поданици, да ги защити, а сжщо така да иска измѣняването на тоя законъ-проектъ, за да се улесни приемането на българско поданство, защото, възлагайки задължения на всички живущи въ България, ние трѣбва да имъ създадемъ и права и възможностъ да живѣятъ, да участвуватъ въ стопанството, да създаватъ блага и да използватъ правата, предвидени въ законитѣ на нашата страна. (Ръкоплѣскания отъ нѣкои народни представители)

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Дончо Узуновъ.

Дончо Узуновъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Следъ обстойното разглеждане на законопроекта отъ г-на министъра на правосъдието, азъ смѣтамъ, че ще бѣде излишно да се впускамъ въ подробности по законопроекта, освенъ много повърхностно да се спремъ на неговитѣ мотиви, защото ще имаме случай въ комисията да дадемъ известни препорѣжки, ако намираме, че законъ-проектътъ е непълненъ.

Съ слагането на тоя законъ-проектъ на разглеждане и на предния законъ-проектъ, който току-що мина — законъ-проектътъ за извънбрачните деца — ще трѣбва да се убедимъ, че всички закони сж станали толкова стари, че е вече крайно време да бѣдатъ подложени, ако мога така да се изрази, на единъ ремонтъ, за да могатъ да бѣдатъ нагодени къмъ условията, при които се развива сега държавата. Вие виждате, г-да народни представители, че г-нъ министърътъ още въ първия редъ на мотивитѣ къмъ законопроекта казва, че действащиятъ законъ е отъ 1903 г. и сочи въ нѣколкото глави на законопроекта подобренията, на които и азъ искамъ да се спра.

Най-напредъ съ законопроекта, който е брѣнка отъ веригата законодателни мѣрки за издигане и запазване нацията, по единъ положителенъ начинъ се забраняватъ каквито и да било полпѣзновения въ пазвитѣ на българската държава на каквито и да било разрушителни елементи, които съ евентуалното си участие въ националния

животъ на нашата страна биха донесли много вреди и много пакости. Най-напредъ ние виждаме, че се иска единъ по-дълъгъ срокъ за придобиване на българско поданство, отъ което трѣбва да вадимъ заключение, че този срокъ се иска, за да може този, който ще придобие българско поданство, да бѣде подложенъ на по-дълга преценка и провѣрка и тогава, когато ще придобие поданството, да има всички данни, че той, преди всичко, е добъръ българинъ.

Отъ друга страна, поради днешното затруднено финансово положение на нашата държава, обрнато е внимание и на фискалната страна на закона, като сж предвидени увеличени такси, които сж визирани въ членове 51—57. Това е едно отъ нововъведенията на сега поставения на разглеждане законъ-проектъ въ сравнение съ действащия законъ.

Г-да народни представители! Друго нововъведение въ тоя законъ-проектъ е, че жената вече не приема поданството на мъжа, както е по действащия законъ, но жената сега си запазва правото въ тримесеченъ срокъ да определи своето поданство. Азъ точно по този въпросъ ще отворя една скоба въ края на моята речъ, защото мисля, че тукъ има и други възможности, които на мене поне позволяватъ да мисля, че този законъ-проектъ е непълненъ въ това отношение. Това е едно нововъведение въ този законъ-проектъ, което ние не можемъ да не приемемъ.

Условията за придобиване българско поданство по произходъ се визиратъ въ чл. 7 отъ законопроекта — по рождение — и въ чл. 8 отъ законопроекта — по мѣсто-рождение. Г-да народни представители! Редица закони гласувахме и редица други закони ще гласуваме, които иматъ едно единствено назначение, както казахъ преди малко, да издигнатъ нацията и любовта къмъ държавата въ култъ, да препрѣчатъ различнитѣ пѣтища на вредителитѣ, които биха дошли, които биха използвали гостоприемството на нашата държава, за да ѝ навредятъ. И този законъ, трѣбва да признаемъ, е една бѣлка отъ тия закони, които има щастieto да гласува XXV-то обикновено Народно събрание.

Кѣде намирамъ лично азъ, по мое разбиране, по мое усмотрение, по моя преценка, че законъ-проектътъ е непълненъ? Ако действащиятъ законъ казва, че жената получава поданството на мъжа, азъ мисля, че днесъ има много обективни условия, които могатъ да позволятъ по нѣкакъвъ леснодостъпенъ начинъ да може да приеме и мъжътъ поданството на жената. Този въпросъ, г-да народни представители, го повдигамъ само поради спогодбата, която България сключи съ Румѣния за присъединяването на Южна Добруджа къмъ България, отъ 7 септември 1940 г. Нѣма ли да бѣде по-добре да се сложи единъ новъ текстъ въ преходнитѣ правила, които се предвиждатъ въ членове 61—67, или пъкъ да се допълни точка 4 отъ чл. 9 съ едно такова условие: румѣнски поданикъ, който се е оженилъ за българка. Единъ румѣнски поданикъ, който се е родилъ въ Добруджа, когато бѣше заета отъ Румѣния, който въ продължение на цѣлия си животъ е работилъ верѣждъ български въ чисто българско село, който има и деца, които сж кръстени като български, и, най-важното, който се е проявявалъ като добъръ българинъ презъ цѣлия си животъ, лошо ли ще бѣде да му създадемъ една привилегия, за да може по-лесно да стане български поданикъ, да приеме поданството на своята жена? Защо ще трѣбва да жертвуваме ние и жената, защо ще трѣбва да жертвуваме и децата, които сж се родили въ Добруджа, които приказватъ български, на които бащата само за това, че е отъ румѣнски произходъ, но приказва български, ще трѣбва по силата на конвенцията, която имаме, да напустне най-късно до 5 декември границитѣ на България?

Г-да народни представители! Азъ смѣтамъ, че ще бѣде много справедливо — и въ комисията ще повдигна този въпросъ — ние да създадемъ условия на такива чужди поданици, които сж оженени за българки и иматъ деца, да могатъ да станатъ български поданици, още повече, че ние имаме вече едно нововъведение въ законопроекта, че поданството може да се отнема. Ако румѣнски поданикъ или другъ чуждъ поданикъ, който по този начинъ би придобилъ за единъ по-краткъ срокъ, като привилегия, българското поданство, се прояви като врагъ на нашата държава, поданството му ще се отнеме. Но ако единъ чуждъ поданикъ, въ името на любовта къмъ своята жена, която е българка, и къмъ своитѣ деца, които сж българчета, отъ българска майка, е протегналъ ръка къмъ българската държава и иска да стане български поданикъ, азъ смѣ-

тамъ, че ние трѣбва да създадемъ единъ текстъ, съ който да го улеснимъ.

Г-да народни представители! Отъ това мѣсто ние трѣбва да заявимъ откровенно, че имаме и други още не-реализирани мечти и че евентуално бихме имали такива случаи тогава, когато ще отидемъ къмъ югъ, когато ще бѣде още по-радостна сѣдбата на България. Трѣбва ли ние, следъ такава радостъ, да създадемъ скръбъ и да позволимъ проливане на сълзи? Азъ смѣтамъ, че въ точка 4 на чл. 9 трѣбва да предвидимъ единъ специаленъ срокъ — една година, две години, три години, за придобиване българско поданство отъ такива чужди поданици. Нека обмислимъ този въпросъ, за да не лишаваме такива чужди поданици, които биха желали да станатъ български поданици, отъ възможността да станатъ български поданици.

Имаме българи, които станаха румѣнски поданици благодарение на това, че въ 1913 г. Добруджа бѣ взета отъ румѣнцитѣ. Нѣкой е роденъ въ Добруджа, когато е била българска, съ отнемането ѝ отъ Румѣния, той става, много естествено, румѣнски поданикъ. Следъ като е станалъ такъвъ, той, благодарение на своя умъ и разумъ, благодарение на търговския си духъ, е отишелъ въ сърцето на Румѣния и е станалъ единъ голѣмъ и знаменитъ търговецъ. И презъ всичкото време, безспорно, е проявявалъ българския си произходъ, работилъ е за българщината, булилъ е българския духъ, стремѣлъ се е да кара всички български деца да се учатъ на българско четмо и писмо. Този човѣкъ сега, по силата на тая конвенция отъ 7 септемврий 1940 г., ще трѣбва вече, гдето се казва, на зоръ да напусне румѣнската държава и да стане български поданикъ, защото, ако остане тамъ, той ще трѣбва да се натурализира. Г-да народни представители! Този българинъ сега не може да дойде, защото не може да ликвидира съ своето имущество. Следователно, ние ще трѣбва да помислимъ и за такива българи, които сѣ безспорно българи. Има начини — въ самия законопроектъ се визиратъ, да се събератъ сведения за тѣхъ чрезъ полицията и други административни органи, които сведения могатъ да докажатъ тѣхното българско чувство. Трѣбва да ги улеснимъ, въ единъ по-късъ срокъ да станатъ български поданици, и то тогава, когато ще имъ бѣде вече възможно да станатъ български поданици. Виждате насилственото изселване какъвъ отзвукъ дава — следъ голѣмата радостъ ние вече имаме сълзи. Ще имаме възможностъ сигурно тия случаи тукъ да ги разглеждаме. Каква полза ще има България отъ единъ българинъ, който ще дойде по силата на конвенцията отъ 7 септемврий 1940 г., когато неговиятъ имотъ ще бѣде разграбенъ, когато никой нѣма да се яви купувачъ на неговия имотъ? Той, впоследствие, съ умението, съ което го е спечелилъ, ще може да го продаде и да си дойде. Тогава той ще бѣде по-полезенъ гражданинъ на страната, отколкото ако дойде тукъ безъ всѣкакви срѣдства, изигранъ, разоренъ и т. н.

Г-да народни представители! Азъ ви моля, когато се разглежда законопроектътъ въ комисията, да присѣдствувате, за да обсъдите тия два въпроса, които повдигамъ, произлизащи отъ анексирането на Добруджа. Смѣтамъ, че нѣма да изложимъ нацията, нѣма да поставимъ змия въ

пазвата на българската държава, като дадемъ възможностъ на ония, които сѣ добри българи, по най-късия пътъ да станатъ български поданици. Има много, които сѣ въ България и носятъ българско име, но никога не сѣ били такива добри българи, каквито евентуално сѣ тѣзи, които знаятъ какво нѣщо е страдание, какво нѣщо е мъчение. Ние трѣбва да се проявимъ като великодушни българи, безъ да прекратимъ границитѣ на конвенцията. Ние не можемъ да измѣнимъ една международна конвенция съ единъ законодателенъ актъ, но можемъ да създадемъ единъ по-късъ срокъ, можемъ да намалимъ такситѣ и съ това ще можемъ да привлѣчемъ бѣдното българско население, което е въ чужбина, и по този начинъ ще засилимъ националния фронтъ на българската държава.

Председателствуващъ Никола Захариевъ: Листата на записанитѣ оратори е изчерпана.

Пристъпване къмъ гласуване.

Който г-да народни представители одобряватъ на първо четене законопроекта за българското поданство, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство. Събранието приема.

Часътъ е 8. Ще вдигна заседанието

Председателството, въ съгласие съ правителството, прелага следния дневенъ редъ за следното заседание, което ще бѣде утре, 13 ноемврий, 15 ч.:

Одобрение на предложенията:

1. За освобождаване отъ износно мито и други данѣци и такси, както и отъ бандеролъ, 6.000 кгр. папиреси и за продължение сроковетъ по нѣкои временно вносни декларации.

2. За одобрение постигнатото съгласие между Българската народна банка и фирмата „Гизеке & Девриентъ“ — Лайпцигъ, относно измѣнението на нѣкои отъ първоначалнитѣ условия по договора въ връзка съ изработването на една нова спасна емисия банкноти.

3. За разрешаване на българското дружество „Червенъ кръстъ“ да изнася за чужбина хранителни продукти, облѣкото и пр.

Второ четене на законопроектитѣ:

4. За уоеждане поданството въ Добруджа.

5. За уреждане положението на адвокатитѣ въ Добруджа.

6. За допълнение на членове 118 и 224 отъ закона за държавнитѣ привилегии, акцизитѣ и патентитѣ.

Първо четене на законопроектитѣ:

7. За усиляване приходитѣ на желѣзницитѣ, пристанищата и Българското рѣчно плаване.

8. За допълнение на закона за допълнителенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на държавата за 1940 бюджетна година, въ размѣръ на 930.470.000 л.

Последниятъ законопроектъ е постѣпилъ въ Народното събрание и се намира въ кутинитѣ на г-да народнитѣ представители.

Който приематъ така прочетенъ дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство. Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч.)

Подпредседателъ: **НИКОЛА ЗАХАРИЕВЪ**

Секретари: { **СТЕФАНЪ БАГРИЛОВЪ**
 { **НИКОЛАЙ СУЛТАНОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **ДОНЧО ДУКОВЪ**